

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2023. gada 28. augustā

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš

A. Laviņš.

Labrīt! Lūdzu, sēdieties.

Tiesas sēdi pasludinu par atklātu.

Satversmes tiesa izskatīs lietu Nr. 2022-34-01 *“Par Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33. panta pirmās daļas un likuma “Par sociālo drošību” 2.² panta otrās un trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109. pantam”*.

Satversmes tiesa lietu izskatīs šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs **Aldis Laviņš**,

tiesneši **Irēna Kucina, Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis, Artūrs Kučs, Anita**

Rodiņa un Jautrīte Briede.

Tiesas sēdi protokolē tiesas sēžu sekretāre **Laura Stutāne.**

Šajā lietā lietas dalībnieki ir:

Pieteikuma iesniedzējs – divdesmit 13. Saeimas deputāti. Saeimas deputātus šajā tiesas sēdē pārstāv zvērināta advokāte **Inese Nikuļceva.**

Pilnvarojuma dokumenti ir iesniegti un personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti, tiesas sēžu sekretāre?

L. Stutāne.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies.

Nikuļcevas kundze, paldies.

Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, ir Saeima. Saeimu šajā tiesas sēdē pārstāv zvērināts advokāts **Sandis Bērtaitis.**

Pilnvarojuma dokumenti ir iesniegti un vai personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

L. Stutāne.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies, Bērtaiša kungs.

Vai lietas dalībniekiem ir kādi procesuāltiesiski lūgumi?

Nikuļcevas kundze?

I. Nikuļceva.

Jā, man būtu lūgums tieši par pārstāvību. Kā jūs pareizi norādījāt, tad pieteikumu ir iesnieguši divdesmit 13. Saeimas deputāti un pirmais ir Andrejs Klementjevs, kurš arī ir uzskatāms par pilnvaroto pārstāvi. Tiesas sēdē ieradusies viena cita no deputātiem, Regīna Ločmele, kura arī vēlētos piedalīties tiesas sēdē kā pieteikuma iesniedzēju pārstāve un konkrēti piedalīties paskaidrojumu sniegšanā un, iespējams, arī citās procesuālās darbībās, bet galvenokārt paskaidrojumu sniegšanā.

Tad man ir lūgums lemt tiesai par to, vai ir iespējams dot Ločmeles kundzei šādu iespēju.

Paskrienot uz priekšu, es vēlētos norādīt, ka Andrejs Klementjevs, kurš ir pirmais deputāts, kurš ir parakstījis pieteikumu, pilnvaru iesniedza jau ļoti sen un pašlaik vasarā viņš atrodas ārzemēs un līdz ar to mēs vienkārši nespējam nodrošināt pilnvaru Ločmeles kundzei.

A. Laviņš.

Jā, Nikuļcevas kundze, es tikai vēlos jums vaicāt, vai Ločmeles kundzei ir šāds pilnvarojums no 13. Saeimas deputātiem, kuri ir parakstījuši šo pieteikumu? Nav jau iebildumu, ka jūs pārstāvētu divatā. Mums ir svarīgi, lai šo subjektu likumā noteiktajā kārtībā pārstāvētu personas, kurām ir tiesības šā subjekta vārdā runāt tiesas sēdē. Jo tas, kas ir runāts tiesas sēdē, tiek piefiksēts un par to tiesai būs jādod vērtējums. Un, ja es šobrīd lūkojos uz Satversmes tiesas likuma 23. panta otro daļu, tajā ir regulēti pārstāvības jautājumi Satversmes tiesā un te ir noteikts, ka pirmais, kas parakstījis pieteikumu, uzskatāms par pilnvaroto pārstāvi. Ja Saeimas deputāti nav vienojušies citādi, tātad šie Saeimas deputāti, vismaz divdesmit, var vienoties, ka viņus pārstāvēs nevis pirmais, kā to paredz likums, bet kāds cits. Un šādu pilnvarojumu apliecina Saeimas kanceleja. Vai šāds pilnvarojums pārstāvēt šo subjektu Regīnai Ločmeles kundzei ir un to jūs varat iesniegt šobrīd Satversmes tiesā?

I. Nikuļceva.

Nē. Diemžēl, kā es jau norādīju, tad nē. Visi Saeimas deputāti, kas ir parakstījuši pieteikumu, nav sanākuši kopā un nav vienojušies par citu pārstāvības kārtību. Tātad, vēl aizvien pārstāvis ir pirmais, kas ir parakstījis pieteikumu. Tātad, tas ir Andrejs Klementjevs.

Vēlreiz es paskaidroju tos iemeslus, kāpēc mums nebija iespējams saņemt rakstveida pilnvaru. Tātad, rakstveida pilnvaras diemžēl nav. Es ļoti labi zinu Satversmes tiesas likuma regulējumu un es saprotu, ka mēs lūdzam izņēmumu, bet es domāju, ka Ločmeles kundze arī var apliecināt to, ka pēc būtības jau viņa tikai vēlas paust to viedokli, kāds pieteikuma iesniedzējiem ir par konkrēti šajā lietā apstrīdētajām normām un netiks pausts kaut kas cits. Tā kā pēc būtības es domāju, ka pieteikuma iesniedzējiem nevarētu būt nekādu iebildumu pret vienu no deputātiem uzstāšanās... bet formāli es, protams, atbildēju, jā, mums nav šī rakstveida pilnvarojuma.

A. Laviņš.

Jā. Labi. Iemesls man skaidrs.

Ja nav šī rakstveida pilnvara, kas tad cits ir tas likumiskais pārstāvības pamats šajā tiesas sēdē Regīnai Ločmeles kundzei pārstāvēt Saeimas deputātus?

I. Nikuļceva.

Es saprotu, ka Satversmes tiesas likums paredz to, ka pirmais, kurš ir parakstījis pieteikumu, ir pārstāvis. Es to neapstrīdu. Nu, vēlreiz būtībā mēs lūdzam izdarīt izņēmumu un ļaut vienai no deputātiem tomēr izteikties. Ja drīkst, varbūt Ločmeles kundze var pati...

A. Laviņš.

Nē, nē... Nikuļcevas kundze..... jūs esat pārstāve ar jums runāšu šajā brīdī. Es tikai prasu jums īsu jautājumu: kas ir tas likumiskais pārstāvības pamats Ločmeles kundzei šajā tiesas sēdē pārstāvēt šo subjektu? Pat, ja tas ir izņēmums, kā jūs sakāt... Kas tad tas būtu? Lai man būtu skaidrs...

I. Nikuļceva.

Es saprotu... jā, ka Satversmes tiesas likums šādu situāciju neparedz. Es piekrītu.

A. Laviņš.

Jā, neparedz. Tad jūs arī sapratīsiet tiesas nostāju, ka bez attiecīga pilnvarojuma mums nav pamata uzklaut šo personu. Tātad, tas ir saprasts. Paldies.

I. Nikuļceva.

Jā, paldies.

A. Laviņš.

Vai ir citi lūgumi no pieteikuma iesniedzēju puses?

I. Nikuļceva.

Nē. Citu procesuāla rakstura lūgumu šajā mirklī man nav.

A. Laviņš.

Paldies.

Saeimas pārstāvim... Vai ir lūgumi?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! 2023. gada 24. augustā Saeima nosūtīja uz Satversmes tiesas oficiālo e-pastu papildu paskaidrojumus, ietverot atbildes uz Satversmes tiesas rīcības sēdē formulētajiem jautājumiem un arī lūgumu par tiesvedības izbeigšanu. Es ceru, ka tas ir saņemts Kancelejā un attiecīgi lūdzam... uzturam lūgumu pievienot šos papildu paskaidrojumus un lūgumu par tiesvedības izbeigšanu lietas materiāliem.

Citu lūgumu nav.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Papildu paskaidrojumi un lūgums par tiesvedības izbeigšanu ir saņemti. Tiem bija jābūt nosūtītiem pretējai pusei.

Nikuļcevas kundze, vai jūs saņēmat šo lūgumu par tiesvedības izbeigšanu un papildu paskaidrojumus?

I. Nikuļceva.

Jā, pagājušajā nedēļā, piektdienā, es saņēmu. Jā.

A. Laviņš.

Jā. Paldies.

Tātad šobrīd esam tajā lietas izskatīšanas stadijā, kas ir procesuāltiesisko lūgumu izlemšana. Un, Bērtaiša kungs, man jāteic, ka šāds lūgums, kurā ir izteikts lūgums par tiesvedības izbeigšanu, attiecas uz lietu pēc būtības. Un to mēs šajā stadijā nevaram autonomi, ja tā es varētu teikt, izlemt, jo to varēs saprast tikai tad, kad lietu vērtēsim pēc būtības. Tāpēc tad, kad jums būs dots vārds, lai izklāstītu tiesai juridisko pamatojumu un lietas faktiskos apstākļus, jūs varēsiet arī argumentēt par to, kāpēc uzskatāt no Saeimas skatu punkta, ka lietā būtu jāizbeidz tiesvedība. Un, protams, arī pretējā puse varēs izteikt savus apsvērumus.

Vai citi lūgumi šajā brīdī Saeimas pārstāvim būs?

S. Bērtaitis.

Lūgumu nav. Paldies.

A. Laviņš.

Labi. Paldies.

Turpinām. Informēšu, ka šajā lietā kā pieaicinātās personas ir uz tiesas sēdi aicinātas šādas:

Tieslietu ministrija, Labklājības ministrija, Finanšu ministrija, Valsts kontrole un tiesībsargs.

Satversmes tiesa piedāvā šādā secībā uzklaut pieaicinātās personas.

Nikuļcevas kundze, jūs piekrītat, ka šādā veidā mēs varētu uzklaut pieaicinātās personas? Vai jums ir citi priekšlikumi, kādā secībā uzklaut pieaicinātās personas?

I. Nikuļceva.

Paldies. Tieši par pieaicināto personu uzklautišanas secību man nav nekādu iebildumu. Ja es pareizi saprotu, arī Tieslietu ministrija un Labklājības ministrija jau ir aicinātas tieši piedalīties šodien un pārējās pieaicinātās personas nākamajā tiesas sēdē...

Bet man ir viens cits lūgums tieši par procesuālo kārtību. Vai es varu viņu izteikt pašlaik?

A. Laviņš.

Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Tātad, nākamajā tiesas sēdē, 5. septembrī, ir paredzēts uzklaut trīs pieaicinātās personas – Finanšu ministriju, Valsts kontroli un tiesībsargu –, un tad ir plānotas debates. Un es gribu uzreiz lūgt tiesu apsvērt iespēju tomēr... varbūt citā dienā, vai nu vismaz pēc lielāka pārtraukuma, jo diemžēl uzreiz pēc pieaicināto personu uzklautišanas nav iespējams izteikties debatēs, jo debatēs ir tomēr jāvērtē arī pieaicināto personu izteiktais viedoklis un īpaši šajā lietā, kur pieaicinātās personas ir izteikušās rakstveidā tikai par to regulējumu, kas bija pieteikumā apstrīdēts un tagad ir cits regulējums, par kuru acīmredzot pieaicinātās personas paudīs viedokli, tad man ir lūgums apsvērt iespēju tomēr noteikt debates un replikas citā dienā.

A. Laviņš.

Tātad... tieši tā. Mēs esam ieplānojuši tiesas sēdes turpinājumu 5. septembrī un trīs pieaicinātās personas... Jā, tas varētu aizņemt dienas pirmo pusī... bet tad pēc lielāka pārtraukuma tajā pašā dienā, jūsuprāt, debatēm un replikai... tas būtu sarežģīti jums tajā pašā dienā pēc vairāku stundu pārtraukuma?

I. Nikuļceva.

Tas, protams, būtu sarežģīti. Daudz labāk būtu, ja tas būtu citā dienā. Nu, protams, ja Satversmes tiesa nesaskata iespēju noteikt citā dienā... jā... tad vismaz būtu nepieciešams lielāks pārtraukums. Nu, pašlaik, kā es saprotu, ir tikai stundas pārtraukums ieplānots un pēdējā pieaicinātā persona mums ir tiesībsargs, kura viedokli vismaz pieteikuma iesniedzējs uzskata par... ja varētu tā teikt... par pašu būtiskāko vai ļoti būtisku šajā lietā... nu, tad tomēr es ļoti vēlētos, lai debates būtu citā dienā... Bet, ja tajā pašā, tad... jā... nu vismaz pēc ilgāka pārtraukuma.

A. Laviņš.

Nikuļcevas kundze, esam jūs sadzirdējuši un informēsim vēlāk par to, kā tiesas sēdes noslēguma daļa tiks saplānota. Esam jūs sadzirdējuši.

Par pieaicināto personu uzklausišanas secību. Vai Saeimas pārstāvim ir kādi citi priekšlikumi?

S. Bērtaitis.

Nē, nav citu priekšlikumu. Neiebilstu.

A. Laviņš.

Paldies. Labi. Tad arī šādā secībā mēs uzklusīsim pieaicinātās personas.

Šobrīd pārejām pie lietas izskatīšanas pēc būtības.

Vārds tiek dots tiesnesei Jautrītei Briedei, lai sniegtu tiesneša ziņojumu. Lūdzu, Briedes kundze!

J. Briede.

Paldies.

Labdien! Tātad pagājušā gada 27. jūlijā tika saņemts pieteikums un tika ierosināta lieta 23. augustā par minētajām normām.

Tad tika saņemts attiecīgi 24. oktobrī Saeimas atbildes raksts un papildus arī tika pieprasīta informācija no pieteikuma iesniedzēja, Saeimas un Ministru kabineta. Un attiecīgi... kā priekšsēdētājs jau teica, kādas pieaicinātās personas, kuras faktiski ir institūcijas, tika pieaicinātas šajā te lietā.

Tad šā gada 20. janvārī lieta tika nodota izskatīšanai, tika pieņemts lēmums par lietas nodošanu izskatīšanai un tika nolemts šo te lietu izskatīt ar lietas dalībnieku piedalīšanos.

Attiecīgi procesa dalībniekiem ir paziņots par tiesas sēdi rakstveidā. Kā mēs redzam, viņi arī ir ieradušies, un attiecīgi ir arī paziņojums "Latvijas Vēstnesī" šā gada 13. aprīlī.

Procesa dalībnieki ir iepazīlušies ar lietas materiāliem.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies tiesnesei Jautrītei Briedei par sniegto ziņojumu un varam pāriet pie lietas dalībnieku uzklaušanās.

Lūdzu, vispirms ir vārds pieteikuma iesniedzēju pusei juridiskā pamatojuma un lietas faktisko apstākļu izklāstam. Pusstunda jeb trīsdesmit minūtes ir jūsu rīcībā, Nikuļcevas kundze.

Un jūs varat norādīt arī savus apsvērumus, kā es teicu, par Saeimas pieteikto lūgumu.

Un mūs noteikti interesē, kāds ir prasījums, ko jūs uzturat šajā tiesas sēdē, jo mēs zinām, ka pēc tam, kad tika iesniegts pieteikums par apstrīdētā regulējuma apstrīdēšanu Satversmes tiesā, Saeima ir grozījusi normatīvo regulējumu, kas ir apstrīdēts. Svarīgi ir saprast, vai Satversmes tiesai ir jādod vērtējums par to regulējumu, kas ir ticis apstrīdēts ar pieteikuma iesniegumu, vai arī jau jaunais, spēkā esošais regulējums. Tāpēc dariet skaidru mums jūsu pozīciju.

Paldies. Vārds jums!

I. Nikuļceva.

Es atvainojos. Vai es varu, pirms es sāku sniegt paskaidrojumus, izteikt procesuālu lūgumu par paskaidrojumu sniegšanas laiku.

Es, protams, arī zinu, ka Satversmes tiesas likums paredz šīs 30 minūtes paskaidrojumu sniegšanai, bet, kā jūs pareizi norādījāt, tad mums ir diezgan īpaša situācija. Ir vienas normas, kas ir apstrīdētas pieteikumā un Saeima tās ir grozījusi, un Satversmes tiesa arī ir lūgusi tieši sagatavot viedokli par jauno regulējumu uz Satversmes tiesas sēdi un es, protams, ļoti centīšos iekļauties tajās 30 minūtēs. Bet, tā kā būtībā es vēlētos analizēt gan iepriekšējo regulējumu, gan arī pašlaik spēkā esošo, es vēlos lūgt vismaz 40 minūtes. Es centīšos neizmantojot viņas un iekļauties 30 minūtēs, bet nu, lai nav tā, ka man ir jāapstājas pusvārdā.

A. Laviņš.

Labi. Tiesneši, apspriežoties uz vietas, abām pusēm, protams, atbilstoši procesuālās līdztiesības principam, piešķirs 40 minūtes argumentu sniegšanai.

Lūdzu, Nikuļcevas kundze.

I. Nikuļceva.

Paldies.

Nu, sākšu ar to, ka droši vien nevienam nav nekādu šaubu par to, ka Satversme garantē tiesības uz sociālo palīdzību, ir gan Satversmes 109. pants, gan arī 1. pants, no

kura izriet sociāli atbildīgas valsts princips. Satversmes tiesa to ir arī jau analizējusi, tostarp, piecās lietās, kas tika pieņemtas 2020. gadā. Un pēc šiem te spriedumiem šajās lietās Saeima arī ir grozījusi, teiksim tā, daudzus normatīvos aktus, tostarp divus likumus, kas ir apstrīdēti šajā lietā, kuru normas ir apstrīdētas, un arī pēc šiem grozījumiem tapa pieteikuma iesniedzēju pieteikums Satversmes tiesai.

Un mēģinot pateikt ļoti īsi šī pieteikuma būtību, pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka būtībā likumdevējs nav izpildījis šos Satversmes tiesas spriedumus, nav vadījies no tām atziņām, kuras Satversmes tiesas spriedumos ir minētas. Un šajos spriedumos ir uzsvērts, ka likumdevējam ne tikai ir jāveic pienākumi, lai nodrošinātu sociālo palīdzību, bet, ka tai palīdzībai ir jābūt arī pienācīgai un jāatbilst vispārīgajiem tiesību principiem. Un, protams, pieteikuma iesniedzējs saprot, ka vispār, protams, sociālā palīdzība ir noregulēta un tiek sniegta, bet tāpat tā nav pienācīga un neatbilst sociāli atbildīgas valsts principam un arī labas likumdošanas principam neatbilst apstrīdētās normas.

Bet, pirms es sāku analizēt sīkāk, es patiešām pieskaršos tam jautājumam, kāds ir prasījums un ko tad pieteikuma iesniedzējs apstrīd.

Tātad tad, kad pieteikuma iesniedzējs vērsās Satversmes tiesā pirms gada, spēkā bija grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, kas ir pieņemti ar 2020. gada 24. novembra likumu, un arī likumā "Par sociālo drošību". Tātad šīs normas arī tiek apstrīdētas, kas paredz garantētu minimālo ienākumu sliekšni, tajā laikā 109 eiro pirmajai un vienīgajai personai mājāsaimniecībā un tāpat pārējām mazāku summu.

Šis prasījums tiek uzturēts. Šīs te normas ir bijušas spēkā divarpus gadus, līdz šī gada 1. jūlijam. Tās ir piemērotas un radījušas nelabvēlīgas sekas. Un arī pieteikuma iesniedzējs lūdz atzīt šīs apstrīdētās normas par spēkā neesošām no izdošanas dienas. Un mūsu ieskatā arī nav nekāda pamata tiesvedības izbeigšanai. Tās ir Satversmes tiesas tiesības, nevis pienākums izbeigt tiesvedību.

Bet, tā kā ir patiešām Saeima grozījusi šīs apstrīdētās normas, tad jau rakstveidā pieteikuma iesniedzējs ir norādījis, ka atbilstoši ciešās saistības koncepcijai, mēs lūdzam skatīt arī jaunās normas. Un tāpat šīs jaunās normas būtu Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā 33. panta pirmā un otrā daļa, kas būtībā nosaka, ka minimālais ienākuma sliekšnis ir 20 procenti no ienākuma mediānas. Un likumā "Par sociālo drošību" ir tā pati norma, kas tika apstrīdēta tikai 2023. gada 8. marta likuma redakcijā – likuma "Par sociālo drošību" 2.². panta otrā un trešā daļa.

Un Satversmes tiesa ir atzinusi, ka prasījuma robežas var tikt paplašinātas, ja tās normas ir savstarpēji cieši saistītas un ir iespējams par tām izlemt vienā lietā viena pamatojuma ietvaros.

Un mūsu ieskatā tieši šāda situācija ir. Pieteikuma iesniedzēju ieskatā tieši tāpat kā tās normas, kuras bija apstrīdētas pieteikumā, neizpilda pēc būtības Satversmes

tiesas spriedumos norādīto, tāpat arī jaunās normas ietver nebūtiskas izmaiņas un lielākajā daļā neizpilda Satversmes tiesas spriedumos norādīto.

Nu un šī iemesla dēļ es arī pieskaršos tālāk sniedzot paskaidrojumus gan iepriekšējām normām, gan jaunajām normām un centīšos koncentrēties tieši uz pašlaik spēkā esošo regulējumu un ņemot vērā to, ka par tām normām, kuras ir apstrīdētas pieteikumā, jau ir izvērts pamatojums sniegts rakstveidā pieteikumā.

Vispirms pateikšu dažus vārdus, kāpēc pieteikuma iesniedzējs apstrīd tieši šos minimālos ienākumu sliekšņus. Būtībā pieteikuma iesniedzējs iebilst pret ļoti daudzām normām sociālās palīdzības jomā, bet nebija iespējams apstrīdēt Satversmes tiesā visu un tāpēc tika izvēlēts tieši tas minimālais sliekšnis, zem kura zemāk nevar būt un no kā ir atkarīga būtībā arī visa tālākā sociālā palīdzība, tāpat, pats, pats minimums, kas ir nodrošināms iedzīvotājiem no publiskajiem resursiem, no valsts un pašvaldības resursiem.

Un Satversmes tiesa šajos minētajos spriedumos, jo īpaši būtisks ir spriedums ar numuru 2019-24-03, kur tieši runa bija par šo minimālo ienākumu sliekšni, jau ir norādījusi, ka ir vairāki pienākumi valstij un mūsu ieskatā būtiski ir trīs, kurus es analizēšu. Tātad, pirmkārt, periodiskums – tāpat periodiska pārskatīšana šim minimālajam ienākuma sliekšnim, otrkārt – metode, kas ir noteikta likumā un kas ir zinātniski un statistiski pamatota, un tāpat, treškārt – apmērs, kas ļauj arī pašām trūcīgākajām personām dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi. Nu un pieskaršos visiem šiem trim kritērijiem pēc kārtas.

Nu un runājot par periodiskumu. Iepriekšējais regulējums paredzēja, ka šis sliekšnis tiek pārskatīts reizi trijos gados. Tad faktiski ar apstrīdētajām normām noteiktais minimālais sliekšnis – 109 eiro pirmajai personai un 76 pārējām māsaimniecībām – bija spēkā divarpus gadus, līdz tika pieņemtas jaunās normas. Un šis sliekšnis tika noteikts no 2018. gada datiem. Nu, tāpat, būtībā jau izmantojot 2003. gadā sešus gadus vecus datus, kas, mūsaprāt, nu nesasniedz to periodiskuma prasību tāpēc, ka tā nobīde ir pārāk liela. Personai vajag šodien sociālo palīdzību, bet nevis pirms sešiem gadiem. Spēkā esošais regulējums ir labvēlīgāks, bet tikai nedaudz, jo spēkā esošais regulējums paredz pārskatīt minimālo ienākumu sliekšni reizi gadā, 1. janvārī, arī izmantojot jau diezgan vecus datus. Par ko es mazliet tālāk vēl pieskaršos.

Bet tas, ko es gribētu uzsvērt. Mūsu ieskatā arī pārskatīšana reizi gadā tomēr, nu, nevar tikt atzīta par adekvātu tā iemesla dēļ, ka inflācija, vismaz pašlaik, ir ļoti augsta. Mums 2022. gadā, arī šī gada sākumā bija gada inflācija 20 procenti, tā ir kopējā un pārtikas precēm šī inflācija bija 40 procenti. Tas nozīmē, ka vismaz šādās situācijās, kad ļoti strauji aug dzīves dārdzība, tad arī reizi gadā, pieteikuma iesniedzēja ieskatā, nu, nav pietiekams periodiskums. Būtu jābūt iespējai vismaz šādās, ja tā varētu teikt, ārkārtas situācijās, pārskatīt biežāk šos ienākumu sliekšņus.

Un vēlos uzreiz arī norādīt, ka, piemēram, alternatīva būtu indeksācija šim te ienākumu sliekšnim un nevis aprēķināšana no mediānas.

Tad varbūt arī uzreiz es pieskaršos pie tā, kādus datus tad paredz izmantot spēkā esošais regulējums. Pieņemot tos grozījumus, Saeima ir arī pārejas noteikumos norādījusi, ka pirmo reizi tiek pārskatīts ienākumu sliekšnis 2023. gada 1. jūlijā un tā tad tiek aprēķināta šī summa pēc 2020. gada ienākumu mediānas. Tātad, 20 procenti no 2020. gada ienākumu mediānas, kas ir pirmajai personai, sarēķinot mājsaimniecībās, 125 eiro un pārējiem cilvēkiem mājsaimniecībā – 87,5 eiro. Nu, tā tad šeit ir arī būtībā trīs gadus novirze. Pēc kura gada mediānas rēķinās 2024. gada 1. janvārī? Es ceru, ka to varēs izskaidrot Saeima. Nu, es varu konstatēt, ka paši jaunākie dati ir 2021. gads. Tātad arī sanāk vairāku gadu nobīde un būtībā tiek izmantoti jau veci dati un tāpēc šī periodiskuma prasība, mūsaprāt, netiek sasniegta.

Tālāk nākamais, kam es vēlos pieskarties, tā ir pati metode, kā tad nosaka šo minimālo ienākumu sliekšni, kurai ir jābūt noteiktai likumā un kurai ir jābūt zinātniski pamatotai.

Iepriekšējais regulējums paredzēja konkrētas summas likumā. Tātad, metode nebija noteikta likumā. Es nepieskaršos tam sīkāk, jo tas ir iepriekšējais regulējums, bet vēlos tikai norādīt, ka... jā, tā metode bija norādīta anotācijā un var piekrist Saeimai tajā ziņā, ka anotācija sniedz informāciju, kāda metode tika izmantota, bet anotācija nav saistoša likumdevējam uz nākamajiem gadījumiem. Līdz ar to metode likumā noteikta nebija. Pašlaik šeit pieteikuma iesniedzējs atzīst, ka spēkā esošais regulējums to ir novērsis, tā tad metode ir noteikta abos minētajos likumos, bet šī metode nav zinātniski pamatota mūsu ieskatā. Un šeit es vēlos uzsvērt... nu, droši vien to, ko man nāksies šajā tiesas sēdē ļoti daudzas reizes uzsvērt, ka mērķis jau ir nodrošināt tai trūcīgajai personai to cilvēku cienīgo dzīvi un nodrošināt viņu šodien. Tātad, metodei ir jābūt tādai, kas ļauj pārliecināties, kādas ir personas minimālās pamatvajadzības, cik tad līdzekļu ir šodien nepieciešami, un šodien, nevis pirms trim gadiem, un kādā veidā tad izmantojot to metodi vai to formulu patiešām tiek sasniegts šis rezultāts.

Šeit ir, manuprāt, vērtējot šo metodi, jāņem vērā vairāki apstākļi. Pirmkārt, es jau norādīju par to, ka tiek izmantoti dati ar vairāku gadu nobīdi, kas pats par sevi jau norāda, ka šī metode nav adekvāta. Bet šeit es vēlos pieskarties vienam citam būtiskam apsvērumam, proti, to, ka ne likumdevējs, ne arī Saeima vai Labklājības ministrija šajā lietā nav parādījusi to, kā no likumā minētās metodes, tā tad 20 procenti no ienākumu mediānas, mēs nonākam līdz tam, kādas ir pamatvajadzības un mēs varam gūt pārliecību, ka šīs pamatvajadzības patiešām tiek apmierinātas. Nu nevar atrast šādu pamatojumu ne likumprojekta anotācijās, ne arī kur citur.

Paskrienot uz priekšu, es varu uzreiz pateikt, ka Saeima ir norādījusi, ka citviet Eiropā ir arī 20 procenti no ienākuma mediānas... Nu, es esmu atradusi tikai datus, ka vidēji Eiropas Savienībā tie ir 25 procenti no mediānas. Tad šeit es aicinu ņemt vērā to,

ka tas neatceļ Saeimas pienākumu pierādīt tieši tā rezultāta adekvātumu Latvijā, jo bagātās valstīs, iespējams, arī pamatvajadzību apmierināšanai ir pietiekami ar 25 procentiem, nu, teiksim tā, no vidējiem ienākumiem, no ienākumu mediānas. Bet Latvijā tas tā noteikti nav.

Es varētu apstāties šajā mirklī pasakot, ka likumdevējs nav pamatojis šo metodi zinātniski, bet es tomēr vēlos norādīt uz dažiem apsvērumiem, kas jau apšaubā šo metodi un norāda uz to, ka tomēr pēc šīs metodes sarēķinātās summas nav tādas, kas apmierina cilvēka pamatvajadzības. Nu, pirmkārt, tā ir jau pašas valdības apstiprinātā koncepcija, kas tika apstiprināta 2014. gadā par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu, kur bija piedāvāts minimālo līmeni noteikt 40 procentu apmērā no ienākumu mediānas un nevis 20 procentu apmērā. Protams, viens no tādiem būtiskākajiem apsvērumiem ir Eiropas Sociālā harta, ko arī Satversmes tiesa ir iepriekšējos spriedumos jau norādījusi, ka, atbilstoši skaidrojumam, Eiropas Sociālās hartas 12. pants pieprasa vismaz 40 procentus no ienākuma mediānas, ja ir vēl citi atbalsta veidi un, ja šo citu atbalsta veidu nav, tad pat 50 procentus no ienākumu mediānas.

Ļoti būtiski, manuprāt, ir arī tas, ka pašlaik, atšķirībā varbūt no tās situācijas, kura bija 2020. gadā, jau ir sarēķināts, kādas tad ir personas pamatvajadzības. Labklājības ministrija ir pasūtījusi pētījumu, uz kuru arī ir atsauce pieteikumā, "Mājsaimniecību relatīvo izdevumu budžets". Tātad, šie aprēķini jau ir sniegti. Un es nenosaukšu visus datus, bet tikai dažus. Tad vienam darbaspējas vecuma cilvēkam Rīgā šis budžets ir 424 eiro mēnesī. Tātad, nevis 125. Un arī ēšanai ir norādīts, ka tie vienam pieaugušajam ir 151,8 eiro mēnesī. Un šeit es arī vēlos vērst uzmanību uz to, ka tie ir dati, kas ir 2020. gada dati. Un pašlaik mums ir inflācija, kas ir pārtikas precēm pat 40 procenti. Līdz ar to, ja mēs šādu pētījumu veiktu šodien, tad tie dati būtu... vēl daudz, daudz augstākas šīs summas būtu. Šis jau būtībā norāda, ka šī metode izmantotā nav tāda, kas ļautu sasniegt cilvēka cienīgu dzīvi.

Nu un pēdējais, kam es tad pieskaršos, tad ir šī te cilvēka cienīgā dzīve. Un atkal es būtībā šeit analizēšu kopā, bet jo īpaši es gribu pieskarties pašreiz spēkā esošajam regulējumam, kas paredz sliekšni pirmajai personai 125 eiro un tad pārējām mājsaimniecībā 87,5 eiro. Vai tas ir tas apmērs, kas ļauj cilvēkam dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi?

Vispirms ļoti īsi pieskaroties pie tā, kas tad ir cilvēka cienīga dzīve, es noteikti nepiekrītu Saeimas un arī Labklājības ministrijas paustajam viedoklim, ka šis GMI sliekšnis un GMI pabalsts ir domāts galvenokārt ēšanai. Nu, mēs nevaram uzskatīt, ka cilvēka cieņa ir tikai tad, ja persona ir paēdusi. Lai gan es arī neuzskatu, ka šis sliekšnis ļauj kaut vai personai paēst. Bet tā mēs noteikti nevaram uzskatīt. Pat likumā ir norādīts: arī ēdiens, apģērbs, mājoklis, veselības aprūpe, obligātā izglītība... Arī Satversmes tiesa ir šo jēdzienu "cilvēka cieņa" vērtējusi plašāk un mūsu ieskatā tas ir ne tikai ēdiens, pārtika, nu, protams, arī tas, bet arī apģērbs un apavi, un saimniecības lietas, higiēnas

preces... Es vēlos vērst uzmanību arī uz to, ka vismaz pēc tiem datiem, ko iesniedza Labklājības ministrija šajā lietā, šis GMI pabalsts tiek maksāts vidēji 6 mēnešus un bieži vien arī ilgstoši. Tas nozīmē, ka personai ir pat vajadzības pēc kādiem ilgstoši lietojamiem priekšmetiem, kas ir saistīti ar mājokli vai sadzīves tehniku vai ko tamlīdzīgu. Veselības aprūpe, kam es vēl pieskaršos, medikamenti... arī, protams, izglītība. Un arī mēs nevaram uzskatīt, ka personai, kura ir viszemākajā trūcīgā līmenī, viņai vispār nav nekādu tiesību uz kultūru, uz savstarpēju komunikāciju, uz sociālo dzīvi, uz dalību sporta pasākumos. Šīs tiesības, protams, ir, kaut arī minimālā līmenī. Vismaz vienu grāmatu šai personai arī ir tiesības gadā izlasīt vai varbūt nopirkt kādu žurnālu. Un arī tiesības uz pārvietošanos, transporta pakalpojumi, arī uz komunikāciju ar citām personām, mūsdienās ir ļoti būtisks internets un mobilie sakari, arī saņemt juridisko palīdzību un tā tālāk.

Nu un tad atgriezoties atpakaļ. Vai šie 20 procenti no ienākumu mediānas, kas ir 125 un 87,5 eiro attiecīgi, vai tie var nodrošināt šīs visas vajadzības, kaut vai minimālā līmenī, ja tas ir pat mazāk nekā ir nepieciešams, lai persona daudz maz veselīgi varētu paēst.

Nu, atbilde ir viena. Skaidrs, ka tas nav iespējams.

Pēc tās informācijas, kas ir pieteikuma iesniedzēju ieskatā, īpaši problemātiski ir šīm trūcīgajām personām ar to izdevumu segšanu, kas ir saistīti ar veselības aprūpi, ar medikamentiem, jo diemžēl medikamenti ir arī diezgan dārgi. Ir, protams, ļoti lielas problēmas ģimenēm ar bērniem. Un šeit, man šķiet, ir tiešām jautājums par to, kā mēs skatāmies uz cilvēka cieņu, jo... jā, es nenoliedzu, ka atsevišķas pašvaldības sniedz, piemēram, atbalstu skolas vecuma bērniem, lai iegādātos skolas somu un kādas kancelejas preces. Bet vai tad bērniem nav vajadzīgi apavi un tur ziemas zābaki un apģērbs... Un vai mēs tiešām uzskatām, ka valstī, kurā ciena cilvēka cieņu, bērniem nav tiesību doties uz kādiem ārpusklasses pasākumiem vai, piemēram, piedalīties sporta nodarbībās ārpus skolas, kur arī ir izdevumi un kaut vai bērns, iespējams, uz turieni ir jāaizved, kas prasa transporta izdevumus.

Jā... un tad arī vēl vēlos vērst uzmanību tieši uz šo pārvietošanos, jo arī pieteikuma iesniedzējs to vērtē pozitīvi, ka daudzās pašvaldībās ir atvieglojumi sabiedriskajā transportā, bet, ja persona dzīvo tālu no apdzīvotām vietām, tad nu tas būs retorisks jautājums – cik tad daudz benzīna var nopirkt par 125 eiro un tad par to summu arī ir vēl nepieciešams paēst.

Tad nākošais, kam es vēlos šeit pieskarties, runājot par cilvēka cieņu, ir... ļoti īsi... Saeimas jau paustajam viedoklim, kur Saeima norāda, ka ir pieejami personām dažādi citi atbalsta veidi. Un arī šeit es vēlos norādīt, ka pieteikuma iesniedzējs pozitīvi vērtē to, ka ir, piemēram, mājokļa pabalsts. Nu, tas ir ļoti labi. Bez šī mājokļa pabalsta, droši vien, ka vispār nevarētu šīs trūcīgās personas izdzīvot. Bet šeit es vēlos vērst uzmanību uz to, ka ir ļoti reti gadījumi, vismaz pēc mūsu rīcībā esošās informācijas, ka

mājokļa pabalsts sedz pilnīgi visus izdevumus mājoklim. Tur ir ļoti daudz ierobežojumu, gan par cik kvadrātmetriem maksā, gan par cik mēnešiem apkuri, ir ierobežojumi, cik var izmaksāt telekomunikācijas, ir noteikti koeficienti un rezultātā tomēr visi izdevumi mājoklim netiek segti.

Tad Saeima atsaucās uz dažādām pakām: pārtikas pakas, higiēnas pakas un tamlīdzīgi. Un šeit es vēlos norādīt divu veidu argumentus. Pirmais. Es gribu vērst uzmanību uz to, ka Satversmes tiesa jau iepriekšējos spriedumos norādīja, ka nav ieskaitāms valsts un pašvaldību pienākumā citu personu, arī privātpersonu, ziedojumi vai kāda palīdzība. Tātad šīs pārtikas pakas un arī higiēnas pakas un citas ir tieši no Eiropas Savienības atbalsta fonda. Un arī pēc būtības es vēlos norādīt to, ka, nu, manuprāt, tomēr valstī, kas ciena cilvēka cieņu, mēs nevaram uzskatīt, ka trūcīgai personai ir jāēd tikai putraimi un varbūt vēl daži gaļas konservi, kas ir šīs te pārtikas pakas sastāvdaļas. Protams, tas ir pozitīvi, ka tiek sniegts, nu, vēl kaut kāds atbalsts, bet tas nekādā veidā, nu, neatceļ to, ka ir jāparedz arī pietiekami līdzekļi, lai persona varētu iegādāties svaigu pārtiku.

Un es vēlos arī atsaukties uz to prezentāciju, kuru ir Saeima pievienojusi saviem rakstveida paskaidrojumiem, tātad, Labklājības ministrijas prezentācija, un tur ir norādīts, ka tās personas, kas šīs te pakas saņēma, nu, tur pārtikas komplekti, higiēnas saimniecības komplekti un tā tālāk, ka viņas ir norādījušas, ka, ja kaut kāda naudiņa ietaupās, tad tā tiek izmantota papildu pārtikas iegādei. Tad 92 procenti 2002. gadā tā norādīja. Tad, jā, ja šīs te atbalsts ļauj kaut ko ietaupīt, tad tas tik un tā tiek novirzīts pārtikai tāpēc, ka diemžēl ar šiem 125 vai 87 eiro nav pietiekami pārtikas iegādei. Un par citu izdevumu segšanu šeit īsti neiet runa.

Saeima ir norādījusi arī uz dažādiem citiem atbalsta veidiem, kā, piemēram, par medikamentiem, arī par transportu un tā tālāk... Bet šeit es vēlos, pirmkārt, vērst uzmanību uz to, ka ļoti dažāda ir situācija dažādās pašvaldībās. Tātad, vienā pašvaldībā varbūt ir lielāki pabalsti, otrā ir mazāki.

Mazliet novirzoties no tēmas... Nu, vēl aizvien mums vēl ir ļoti dažāds tas maznodrošinātās mājsaimniecības līmenis dažādās pašvaldībās. Vienā pašvaldībā tā persona ir maznodrošināta, otrā nav maznodrošināta. Un šeit jau tas ir ļoti labi, ja dažām personām paveicas un viņām ir lielāks atbalsts. Bet valstij jau ir jānodrošina minimālais atbalsts ikkatram. Un to diemžēl šie te visi pašvaldības daudzi, dažādie atbalsti... viņi nesasniedz ikvienu, tas ir ļoti dažādi katrā vietā.

Nu un visbeidzot Saeima ir minējusi daudzus dažādus citus atbalsta veidus, kā, piemēram, juridiskai palīdzībai, atbrīvojums no tiesas nodevām un tā tālāk. Un es vēlos norādīt, ka šie atbalsta veidi ir ļoti fragmentāri, viņi attiecas tikai uz atsevišķām personām. Protams, ja nebūtu, piemēram, šis atbrīvojums civilprocesā no valsts nodevas, tad šīs personas vispār nevarētu celt prasību tiesā. Bet tas jau nekādi neatceļ šīs vajadzības pēc ēdiena, pēc apģērbiem, apaviem, pēc došanās uz skolu, bērniem pēc

ziemas zābakiem, pēc interneta pieslēguma un tā tālāk. Un tas diemžēl netiek nodrošināts.

Tā... nu, tad, jā... tad tas ir tas, ko es vēlējos norādīt.

Un pēdējais, ko es vēlos pieminēt tieši runājot par šiem te elementiem, es neanalizēšu sīkāk to līdzsvaru starp trūcīgās personas un sabiedrības interesēm, bet vēlos uzreiz pateikt, ka, manuprāt, Saeima nav norādījusi kādus argumentus šeit pēc būtības, bet ir izlīdzējusies tikai ar frāzēm, jo Latvijā pašlaik minimālā alga ir 620 eiro un arī algas, kur ir vairāk kā tūkstoš eiro, valsts nevar atrast policistus, ugunsdzēsības darbiniekus, pedagogus un tā tālāk. Un manā skatījumā pie tik zemām minimālā ienākuma sliekšņa summām mēs nevaram vispār izvirzīt tādu argumentu, ka varbūt kādas personas varētu izvēlēties nevis strādāt, bet saņemt šo minimālo summu. Un arī kopumā es vēlos norādīt, ka es nesaskatīju Saeimas pozīcijā tādu pamatojumu, ka valsts vai pašvaldības tieši nevarētu atļauties augstāku šo garantēto minimālo ienākumu sliekšni. Latvija, salīdzinot ar citām Eiropas valstīm, tērē relatīvi maz procentu no IKP, no iekšzemes kopprodukta, tieši sociālajai palīdzībai.

Nu un pēdējais, kam es ļoti īsi pieskaršos, tas ir labas likumdošanas princips. Es norādīju, ka mūsu ieskatā, gan vecās, gan jaunās normas neatbilst Satversmes 109. pantam un līdz ar to arī sociāli atbildīgas valsts principam, bet mēs uzskatām, ka ir pārķāpts arī labas likumdošanas princips.

Attiecībā uz tām normām, kuras bija spēkā iepriekš, ir diezgan sīki norādīts pieteikumā. Tie argumenti galvenie ir divi. Tātad, viens – tā ir pēc būtības Satversmes tiesas spieduma nepildīšana. Par iepriekšējo regulējumu man laikam ir jāsaka, ka diezgan apzināta nepildīšana, jo ļoti skaidri Satversmes tiesa norādīja, ka metode minimālo ienākumu sliekšņa aprēķināšanai ir jānosaka likumā, bet tomēr viņa netika ietverta likumā. Attiecībā uz pašreizējo regulējumu... nu, arī uz iepriekšējo, bet jo īpaši uz pašreizējo... es uzskatu, ka Satversmes tiesas spriedumi netiek pildīti tajā apstākļi, ka ļoti skaidri ir norādīts, ka tai metodei ir jābūt zinātniski pamatotai. Viņai ir jābūt tādai, kas atļauj pārliecināties, ka personas vajadzības ir apmierinātas. Bet to Saeima nav ievērojusi ne iepriekšējā, ne arī šajā regulējumā, proti, nav tas pamatojums sniegts, kādā veidā šis mērķis tiek sasniegts.

Un bez tā, ka es uzskatu, ka netiek pildīti Satversmes tiesas spriedumi, arī nav ņemti vērā ekspertu viedokļi. Un es šeit diemžēl nevaru Saeimai piekrist tajā ziņā, ka labas likumdošanas princips ietvertu tikai ekspertu viedokļu uzklauššanu. Nu vismaz ekspertu viedokļi būtu jāņem vērā, ja viņu ir daudz un vienādi vērsti, vai vismaz tad jāsniedz pamatojums, kāpēc tas netiek ņemts vērā. Bet šajā gadījumā iebildumus par iepriekšējo regulējumu sniedza gan tiesībsargs, gan Saeimas Juridiskais birojs, Tieslietu ministrija Ministru kabineta ietvaros... tas nav atspēkots un tas nav ņemts vērā.

Un arī par pašlaik spēkā esošo regulējumu. Arī Saeimas Juridiskais birojs ir paudis iebildumus likumprojektu pieņemšanas gaitā, ļoti precīzi norādot, ka

likumprojektu anotācija neietver tādu izvērtējumu, kas ļautu likumdevējam pārlicināties, ka minimālo ienākumu sliekšņu noteikšanas pamatprincipi spēj nodrošināt to saņēmēju pamatvajadzību apmierināšanu un dzīvot tādu dzīvi, kas atbilst cilvēka cieņai. Un Juridiskais birojs arī ir norādījis uz Eiropas Sociālo hartu, arī uz to, ka tiek izmantoti dati ar vairāku gadu nobīdi. Un arī tiesībsargs ir norādījis vēstulē valdībai, kas bija pieejama arī Saeimai, uz to, ka tas plānotais regulējums tik un tā neļauj sasniegt to līmeni, kas atbilstu cilvēka cieņai. Un, manuprāt, labas likumdošanas princips ietver to, ka vismaz šādu atzītu ekspertu viedoklis būtu ņemams vērā vai vismaz izvērtējams.

Tas ir arī viss, ko es vēlējos norādīt paskaidrojumos. Un tad vēlreiz... man vēl ir dažas minūtes... precizējot to prasījumu... Tātad, pieteikuma iesniedzējs lūdz atzīt atbilstoši pieteikumā norādītajam Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33. panta pirmo daļu, tā ir 2020. gada 24. novembra likuma redakcijā un likuma "Par sociālo drošību" 2.² panta otro un trešo daļu, arī tajā pašā redakcijā, par neatbilstošu Satversmes 1. un 109. pantam, spēkā neesošus no šo normu izdošanas dienas.

Un, tātad lūdz skatīt arī Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33. panta pirmo un otro daļu 2023. gada 8. marta redakcijā un likuma "Par sociālo drošību" 2.² panta otro un trešo daļu arī tajā pašā redakcijā... tātad skatīt to atbilstību Satversmes 1. un 109. pantam un arī atzīt par spēkā neesošām no šo normu izdošanas dienas.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies jums.

Būs tiesnešu jautājumi. Vispirms vārds tiesnesei Jautrītei Briedei. Lūdzu!

J. Briede.

Jā, paldies.

Tātad jūs lūdzat arī jau šīs te spēkā neesošās normas atzīt tomēr par spēkā neesošām jau no tā izdošanas brīža. Jūs teicāt, ka tāpēc, ka tas ir radījis kaut kādus zaudējumus. Tad, jūsuprāt, likumdevējam būtu jāpārrēķina tagad visus jau piešķirtos pabalstus tām personām, kurām bija piešķirti un faktiski arī palielinātos tas cilvēku daudzums, kuriem vispār pienāktos pabalsti... Kāds ir tas mērķis tai atzīšanai no pieņemšanas brīža? Paldies.

I. Nikuļceva.

Jā, paldies par jautājumu.

Nu, pieteikuma iesniedzēja mērķis šajā aspektā ir divējāds un saprotu, ka tieši jūsu jautājums ir vērsts uz to aspektu, ko laikam būs grūti sasniegt. Bet, pirmkārt,

pieteikuma iesniedzējam ir ļoti būtisks Satversmes tiesas vērtējums par to, vai likumdevējs izpildīja Satversmes tiesas spriedumos norādīto vai nē. Tātad, vai šīs normas, kuras tika apstrīdētas pieteikumā, viņas bija spēkā tajā mirklī, neko citu tajā mirklī nevarēja apstrīdēt... vai viņas ir atbilstošas Satversmei vai nē? Un tas ir pirmais mērķis.

Un otrais mērķis. Jā, protams, šīs normas tika piemērotas konkrētām personām, kuras pieteikuma iesniedzēju ieskatā šī iemesla dēļ divarpus gadu laikā, kamēr bija spēkā pieteikumā apstrīdētās normas, nu, nevarēja dzīvot dzīvi, kas atbilst cilvēka cieņai. Protams, pieteikuma iesniedzējs būtu ļoti apmierināts un laimīgs, ja tam sekotu kādas Satversmes tiesas norādes un šīm skartajām personām tiktu pārrēķinātas tās summas, kas izriet no minimālā ienākuma sliekšņa, piemēram, šis GMI pabalsts vai kāds cits atbalsts. Bet to mēs tiešā tekstā neesam lūguši un mēs saprotam, ka tas ir ļoti grūti sasniedzams mērķis. Bet mēs esam lūguši kaut vai izvērtēt šīs normas un sniegt Satversmes tiesas viedokli par tām.

J. Briede.

Labi. Paldies.

Tad turpinot šo te. Faktiski tā argumentācija, kas ir par to iepriekšējo regulējumu un par šo regulējumu, viņa jau pēc būtības tā daudz neatšķiras, nu, izņemot to, ka tā metode tad bija anotācijā, nu, šobrīd tā ir tā kā iekļauta arī likumā... Ne tā? Nu, faktiski... tas vērtējums... jūs jau viņu dabūsi, tikai par to anotāciju... par to jūs tad nesaņemat nekā...

I. Nikuļceva.

Jā, es tam piekrītu un tas ir arī tas iemesls, kāpēc... nu, es ceru, ka arī ir iemesls, kāpēc Satversmes tiesa, var teikt, skata tiesas sēdē gan iepriekšējo regulējumu, gan jauno regulējumu. Jā, tās nepilnības ir ļoti līdzīgas un manā personīgajā ieskatā, nu, nav īsti atšķirība, vai tai pirmajai personai zemākais ienākumu sliekšnis ir 109 eiro vai 125 eiro. Nu, mēs visi dzīvojam šajā pasaulē un mēs redzam, cik maza tā summa ir, un ka par to nu būtībā nevar nekādas pamatvajadzības segt. Un no šāda viedokļa, jā...

Bet mūsu ieskatā tas nav viss. Jūs norādījāt uz to, ka metode tagad ir ietverta likumā, bet būtu vērtējams arī periodiskums, būtu vērtējams arī labas likumdošanas princips. Tā kā tomēr pieteikuma iesniedzējs vēlētos saņemt viedokli arī par iepriekšējām normām.

J. Briede.

Labi. Paldies.

Tad tagad turpinot par to periodiskumu. Jūs teicāt, ka tā tad pārskata reizi trijos gados. Bet likumdevējs gan saka, ka “ne retāk kā reizi trijos gados”. Un praktiski jūs zināt, kā notika? Vai tas notika tiešām reizi trijos gados vai notika biežāk?

I. Nikuļceva.

Jā, paldies par jautājumu.

Nu tad šeit, pieskaroties pie tā iepriekšējā regulējuma, es vēlos uzsvērt, ka tas regulējums “ne retāk kā reizi trijos gados” ir pat nelabvēlīgāks, kā bija pirms 2020. gada Satversmes tiesas spriedumiem, jo tad bija pārskatīšana reizi gadā. Tiesa gan, tur nebija metode, bet tā bija politiska vienošanās, bet tika pārskatīts reizi gadā. Bet apstrīdētās normas, tās spēkā neesošās, paredz ne retāk kā reizi trijos gados.

Un, jā, es ļoti tā kā nepiekrītu arī... Saeima to ir norādījusi, ka “ne retāk” nozīmē, ka var būt arī biežāk. Bet faktiski, atbilstoši apstrīdētajām normām, ienākumu sliekšnis netika pārskatīts ne reizi. Tātad visu laiku arī bija spēkā 109 eiro, bet nesanāca trīs gadi, jo pēc divarpus gadiem, kopš stājās spēkā apstrīdētās normas, Saeima grozīja šīs te likuma normas un tad sanāca no 2021. gada 1. janvāra līdz 2023. gada 1. jūlijam. Tātad, divarpus gadus bija spēkā šīs te ienākumu sliekšnis.

J. Briede.

Labi. Paldies.

Tad nākamais jautājums par šo te hartu. Jūs droši vien redzējāt, ka Saeima saka... nu, par tiem 40–50 procentiem, ka Saeima saka, ka faktiski tā harta nav attiecināma uz šo te minimālā sliekšņa gadījumu, ka tur ir runa par ienākumus aizvietojošiem maksājumiem... kaut kas tāds tur bija... Un ka tie ir, lūk, šie te slimības pabalsti, bezdarbnieka pabalsti un tādi. Vai jums ir pretargumenti par šo?

I. Nikuļceva.

Nu, es varu teikt, ka es nepiekrītu, lai gan es atzišos godīgi, ka es nebiju šai niansei pievērsusi tādu uzmanību. Bet, nu, manā ieskatā, nē, es neuzskatu, ka šeit iet runa būtībā par sociālo apdrošināšanu. Es uzskatu, ka tie 40 vai 50 procenti no ienākumu mediānas attiecas tieši uz sociālo palīdzību un nevis uz apdrošināšanu.

Es tiešām tad varu sagatavot uz debatēm sīkāku viedokli par Eiropas Sociālo hartu, bet kopumā visur, kur ir norāde uz tiem procentiem no ienākuma mediānas, nu, manā ieskatā iet runa tieši par pamatvajadzībām... cik tad vajag no ienākumu mediānas pamatvajadzībām.

J. Briede.

Labi. Paldies.

Tad vēl viens jautājums attiecībā uz to periodiskumu. Jūs teicāt, ka tā kā derētu arī pat biežāk nekā gadā pārskatīt, bet mēs zinām, ka tas ir ārkārtīgi saistīts ar budžetu. Tad, jūsuprāt, cik tad bieži vajadzētu un vai tad attiecīgi arī tas budžets būtu jāgroza tik bieži? Kas ir tas? Kā jūs to saskatāt? Paldies.

I. Nikuļceva.

Es jau minēju tādu vienu iespēju, ka varbūt vispār tā formula, kuru izvēlēties... varbūt, ka tai vispār nevajadzētu būt ienākumu mediānai par kaut kādu iepriekšējo gadu, bet varbūt būtu jānosaka ienākumu sliekšnis un pēc tam jāveic tā indeksācija ar noteiktu periodiskumu. Un tas varētu būt vai nu reizi pusgadā vai pat arī reaģējot uz kādiem īpašiem apstākļiem. Un es vēlos norādīt, ka, piemēram, mums ir pensiju indeksācija un pat, manuprāt, tika paredzēta tāda tā kā ārkārtas pensiju indeksācija, tieši ņemot vērā šo ārkārtīgi straujo dzīves dārdzības pieaugumu. Bet, manuprāt, šis minimālais ienākumu līmenis ir pat svarīgāks nekā pensija, jo tie jau vispār ir personas paši, paši tādi zemākie iespējamie ienākumi, pats pamatlīmenis. Un tad šeit var būt tādos mierīgos apstākļos, kad inflācija ir varbūt 2 vai 3 procenti, tad varbūt pārskatīšana reizi gadā arī būtu adekvāta. Bet ir jābūt kādam mehānismam, kas vismaz tad, ja dzīves dārdzība kāpj, tad ļautu... nu, vai reizi trīs mēnešos vai reizi pusgadā... pie inflācijas 40 procenti pārtikas precēm tas noteikti nebūtu pienācīgi. Bet ļautu uzreiz reaģēt.

Un konkrētajā gadījumā es vēlos arī vēlreiz vērst uzmanību uz to, ka... jā, protams, viena problēma ir periodiskums, bet otra problēma vēl ir šī nobīde datos, kāpēc ienākumu mediāna vispār nav labs risinājums, jo, cik es saprotu to mehānismu, tad šeit vienmēr sanāk vairāku gadu novirze. Un līdz ar to šīs trūcīgās personas nekad nespēs saņemt tos... šis garantētais ienākumu līmenis nekad nav noteikts tāds, lai šodien apmierinātu trūcīgas personas vajadzības. Tas varētu būt tikai tad, ja ir deflācija, bet diemžēl nu tāda situācija mums nav Latvijā.

J. Briede.

Labi. Paldies.

Man bija jautājums no tā, ko jūs tikko teicāt, bet to es pazaudēju... Es tad varbūt to vēlāk...

Tad vēl daži jautājumi. Viens ir tādā par šīm te metodēm. Jūs tā kā viņu kritizējāt, teicāt, ka nav zinātniski pamatota. Bet vismaz no Saeimas teiktā es aprotu, ka tā ir metode, kas tiek izmantota arī citās valstīs. Un tad... Es nezinu, vai jūs esat iedziļinājusies vai nē šajos citu valstu tajos... kā viņi nosaka to sliekšni... Vai tur tiek ņemts vērā... Es saprotu, ka Saeima ir ņēmusi vērā tikai šo te pārtikas.... Un tur netiek ieskaitīti vēl daudzi citi pabalsti, ko arī likumdevējs ir paredzējis un arī, kā jūs sakāt,

arī sabiedriskā kārtībā tiek sniegts... Vai šajās te, nosakot tos 20 vai 25 procentus, tiek ņemts vērā viss, viss, viss, vai arī tikai tas pats, pats minimālais, kā tas ir mūsu gadījumā? Es nezinu, vai jūs sapratāt to, ko es gribēju vaicāt...

I. Nikuļceva.

Es sapratu.

Es vispirms gribētu varbūt komentēt par to, no kurienes... nu, kā vismaz es redzu... ir ņemti tieši šie procenti – 20 vai 25 procenti – no ienākumu mediānas. Šo likumprojektu arī iepriekšējā regulējuma anotācijās ir visur tāda atsauce, kas ir, manuprāt, Eiropas Komisijas pētījums, ka citās valstīs vidējā... šis te vidējais minimālais ienākumu sliekšnis ir 25 procentu apmērā no mediānas. Manā skatījumā tas nekādi nenorāda uz to, ka citās valstīs arī tā tiek rēķināts, bet tie ir vienkārši statistikas dati. Man nav tādas informācijas, ka citās valstīs tiktu rēķināts šis te minimālais pamatvajadzību apmērs, tieši vadoties no ienākumu mediānas. Man nav arī tādas informācijas precīzi par izpratni, kā kurā valstī tas tiek vērtēts, bet, manuprāt, nu nav tādas valsts, kur tiktu uzskatīts, ka pamatvajadzības ir tikai ēdiens. Nu, pamatvajadzības ir tas viss, kas ir minimāli cilvēkam vajadzīgs. Tas varētu neietvert, nu, kādas... Nu, es nezinu tiešām, kādas ilgtermiņa lietošanas lietas... ja vajag kaut ko tādu, bez kā cilvēks nevar izdzīvot, bet nu tas ir tomēr ilgtermiņa... Nu, piemēram, mēbeles vai sadzīves tehnika vai kaut kas tamlīdzīgs. Bet nu neapšaubāmi, tas ietver, nu, kaut vai medikamentus, vai apģērbu, vai to, kas ir ikdienā cilvēkam vajadzīgs, tas nav tikai ēdienam manā izpratnē.

J. Briede.

Labi. Paldies.

Un tad pēdējais jautājums man šobrīd ir tāds. Jūs teicāt tāpat, ka tā minimālā alga ir tāda, ka nevar atrast policistus, bet, ja mēs palielināsim tagad to pabalstu, ko mēs maksājam cilvēkam... nu, es saprotu, ka vismaz Saeima ir devusi tādu informāciju, ka lielākā daļa no tā pabalsta saņēmējiem ir darbaspējīgās personas, kuras varētu strādāt, bet viņas nestrādā. Tātad, viņas varētu iet strādāt par policistiem, bet viņas to nedara. Un, ja mēs palielināsim to pabalstu, tad mēs jau vēl vairāk nedabūsim tos policistus.

I. Nikuļceva.

Jā, nu tam es pavisam nepiekrītu. Šeit es vairāk tiešām atsaucos uz to minimālās algas apmēru, tad tas piecas reizes atšķiras. 620 eiro mums ir minimālā alga un šis te minimālais sliekšnis ir 125 eiro. Un persona... ja viņa tiešām ir pavisam trūcīga un saņem to GMI pabalstu, viņa jau nesaņem 125 eiro, bet starpību starp šo te sliekšni un viņas ienākumiem. Un, manuprāt, tā atšķirība, ka piecas reizes... jau norāda uz to, ka tur ir pavisam citi iemesli, kāpēc šīs personas darbaspējīgā vecumā nu nevar atrast darbu.

Tas nav tā, ka viņām ir ļoti lieli ienākumi no sociālās palīdzības un tāpēc viņas nevēlas strādāt. Tur ir varbūt kvalifikācijas problēmas vai kādas citas problēmas, bet tam katrā ziņā nav nekādu pierādījumu, ka tas būtu tāpēc, ka ir ļoti augsts minimālais atbalsta sliexsnis.

J. Briede.

Jā... es nezinu, vai jūs sapratāt... Tad man ir jautājums... Mans jautājums bija, vai tas, ka tie pabalsti, ja viņi tuvinātos tomēr tai minimālajai algai, vai tas nebūtu pamudinājums personām, kuras tā kā negrib strādāt... nu, un attiecīgi arī neiet strādāt.

I. Nikuļceva

Jā, ja tas tuvinātos minimālajai algai, tad, jā. Ja, piemēram, mums būtu 125 eiro vietā 600, tad, protams, ka daudzas personas varbūt labāk izvēlētos nevis strādāt pat ne par minimālo algu, bet mazliet vairāk, bet varbūt vienkārši saņemt tādu ļoti labu nodrošinājumu. Bet šeit jau par to runa neiet, jo mums ir ļoti, ļoti liela atšķirība starp to minimālo ienākumu sliexsni un minimālo algu... nu, vai arī ar ienākumu mediānu... Tad tie ir tikai 20 procenti un Latvijā nav tāda situācija, ka persona ar vidējiem ienākumiem lielu daļu savu ienākumu veltītu tur, teiksim, izklaidēm vai kaut kādām ekskluzīvām lietām... un ar tiem 20 vai 25 procentiem pietiktu pamatvajadzībām. Tā nav. Arī tās personas, kuras ir ar vidējiem ienākumiem, viņas ļoti bieži gandrīz visus savus ienākumus būtībā velta pamatvajadzībām.

J. Briede.

Paldies. Šobrīd vairāk nebūtu.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu, turpinām!

I. Kucina.

Labdien! Paldies.

Nikuļcevas kundze, man precizējošs jautājums saistībā ar metodi. Jūs norādījāt, ka, jā, zinātniski tā nav pamatota un es ļoti vēlētos jūsu tādu varbūt konkrētāku atbildi.

Kādēļ, pirmkārt, jo nav uzskaitītas pamatvajadzības, kādām tām vajadzētu būt jūsu ieskatā? Otrs. Vai 20 procenti ir neatbilstoši? Vajadzētu būt 25 vai 40 un kādēļ? Es vienkārši gribētu zināt, kāda ir tā jūsu metode, ko jūs piedāvājat, jo mēs dzirdējām hartas 12. panta skaidrojošo viedokli, kur tika norādīts, ka 40 vai 50 procentos vajadzētu būt norādēm nacionāli un, otrs, bija atsauce uz valdības dokumentu, kur valdība jau, ja nekļūdos, 2014. gadā bija norādījusi uz 40 procentiem. Tālāk diskusijas

ir bijušas daudz un dažādas... Teiksim, kāda ir tā jūsu metode, kur jūs varētu teikt, jā, šī metode ir atbilstoša, lai izpildītu iepriekšējos Satversmes tiesas spriedumus un tā ir zinātniska un atbilstoši pamatota, kas nodrošina šo cilvēka cieņu, par ko mēs šodien arī runājam. Paldies.

I. Nikuļceva.

Paldies par jautājumu.

Jā, nu Saeima ir tā kā īpaši to uzsvērusi, ka ir relatīvā un absolūtā metode. Un šī tad ir tā relatīvā metode. Un pieteikuma iesniedzējs nenorāda, ka vajag izmantot tieši absolūto vai relatīvo metodi un patiesībā arī nenorāda, ja izmanto to relatīvo metodi, tātad noteiktu procentu no ienākuma mediānas... patiesībā es arī nenorādu, kādiem tiem procentiem tieši būtu jābūt – vai 40 vai 50. Es tikai norādu piemēra veidā tos apsvērumus, kas man liek domāt, ka pašreizējā metode nav adekvāta. Un tas, ko es vēlētos, ko pieteikuma iesniedzējs vēlētos no likumdevēja, ka tieši tādā pašā veidā, kā Labklājības ministrija veica šo te pētījumu “Mājsaimniecību relatīvo izdevumu budžets”, tad tiktu veikts šāds pētījums un tiktu konstatēts, kādas ir pamatvajadzības... Nu, kādas ir pamatvajadzības, mēs apmēram zinām jau no likuma, no Satversmes tiesas spriedumiem, kādas viņas ir. Nu, pārtika, apģērbs, apavi, komunikācijas, transports, skola, medikamenti un tā tālāk un tā tālāk. Tad tieši tāpat kā šajā budžetā tika sarēķināts, nu cik tad mājsaimniecībai tas viss izmaksā. Tas tiktu sarēķināts, un tad tālāk jau kādu metodi izmantot – absolūto vai relatīvo, tā jau ir gan zinātnieku, ekspertu, gan Saeimas izšķiršanās. Bet ir jāsakrīt tam, kas ir tajā pētījumā, kur ir faktiski aprēķināts, cik tām personām vajag šos līdzekļus. Un rēķinot pēc šīs piedāvātās formulas, kāds ir rezultāts. Nu, lai vismaz tiem skaitļiem ir jābūt pietiekami tuvu, bet viņi jau atšķiras vairākas reizes. Un tas jau ir tas mūsu iebildums.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesim Artūram Kučam jautājumu uzdošanai. Lūdzu!

A. Kučs.

Labdien, Nikuļcevas kundze. Paldies par jūsu argumentāciju.

Man būs varbūt tāds jautājums, ko kolēģi jau nedaudz uzdeva par to, kā tad sabalansēt šīs te intereses, kad, kā es saku, nodrošinām tādu garantēto minimālo ienākumu sliekšni, kas nosedz visas nepieciešamās vajadzības, bet vienlaikus arī motivē personu nepalikot tur sešus mēnešus vai ilgāk, bet meklēt arī darbu un tikt ārā no šī trūcīgās personas statusa, jo nav jau noslēpums, nu, man nav pētījumu, bet es arī esmu lasījis, ka ir ģimenes, kas patiešām pat paudzēm pat ir šajā lokā un no tā, teiksim, netiek ārā. Un jūs minējāt, teiksim, ka Rīgā šī vajadzība ir 424 eiro. Nu, tas nav ļoti tālu

no minimālās algas. Kā, teiksim, jūs saredzat to, kā atrast šo te motivāciju? Kā jūs to redzētu?

I. Nikuļceva.

Jā, paldies par jautājumu. Bet, man šķiet, es jau mēģināju izskaidrot, ka es to tā nesaskatu, ka šīm personām, kuras nu patiešām varbūt ilgstoši atrodas šajā situācijā, ka viņas nevēlas no tā izkļūt tāpēc, ka viņām nav motivācijas, jo tāpat viņām ir pietiekami ienākumi. Tad tāda tā situācija, manuprāt, nav. Tur ir būtiski citi iemesli. Nu vēlreiz... varbūt tā ir vienkārši profesionālās kvalifikācijas trūkums vai... es nezinu... kādi vēl citi apsvērumi un, manuprāt, tas ir tas sociālo dienestu darbs, tā individualizētā pieeja noskaidrot, kas tad katrā konkrētā gadījumā ir par iemesliem un, nu, manā skatījumā tas nav saistīts ar šiem garantētajiem ienākumu sliekšņiem. Pie pašreizējām summām tas nu nebūtu nekādā veidā.

A. Kučs.

Labi. Paldies. Par šo droši vien, ka vēl Labklājības ministrijai varēšu pajautāt.

Jautājums vēl viens. Jūs arī norādījāt uz to, ka mediāna īsti nav laba metode, ka vajadzētu, teiksim... jūs minējāt kā alternatīvu indeksāciju. Bet vai mēs varam Saeimai pārņemt, ka viņa izvēlējas mediānu pie tā, ka mediāna tika atzīta gan citu valstu praksē, gan arī Sociālo tiesību komiteja ir tieši izmantojusi mediānas metodi. Teiksim, vai mēs tādēļ varam pārņemt Saeimai, ka viņa ir izvēlējusies tādu metodi, ko pati komiteja ir atzinusi par atbilstošu.

I. Nikuļceva.

Es nepārmestu tieši, ka ir izvēlēta mediāna. Bet man ir grūti komentēt, jo es nezinu, cik citās valstīs aktuāla mediāna tiek ņemta vērā. Bet indeksāciju es minēju tāpēc, ka tas ir tāds mehānisms, kas ļauj ātri reaģēt uz dzīves dārdzības jeb inflācijas pieaugumu. Un mediāna tāds mehānisms nav. Iespējams, Saeima varēs izskaidrot. Nu, tagad 2024. gada 1. janvārī tiks pārskatīts tas regulējums, tad kura gada mediāna tiks izmantota. Nu, ja tā ir 2021. gada mediāna, kā man šķiet, tā varētu būt, tad sanāk nobīde par vairākiem gadiem.

Tad vēl ir jautājums. Kāpēc mediāna tiek publicēta katra gada 1. februārī, bet pārskatīšana notiek 1. janvārī, tātad, pēc 11 mēnešiem.

Ir jautājums arī, vai šo mediānu nevar publicēt ātrāk Centrālā statistikas pārvalde, jo es saprotu, ka tur ir Eiropas Savienības regula, tur tiek apkopoti šie dati. Bet vai tad mums te, Latvijā, mūsu vajadzībām vajag apkopotos datus, kas ir Eiropas Savienības līmenī apkopoti? Nu, iespējams, to varētu arī izdarīt visu operatīvāk, arī izmantojot šo pašu mehānismu.

Bet atgriezoties atpakaļ... Nu, tik un tā... pat ja ir aktuālāki mediānas dati izmantoti, tas nerisina situāciju, kāda mums tikko bija ar inflācijas pieaugumu. Un tad, ja ir tik augsta inflācija, nu nevar izmantot iepriekšējā gada mediānu, tad ir jāizmanto citi mehānismi. Un tieši sociālajā jomā mums ir tas indeksācijas mehānisms, kas arī... kā es saprotu, ka atļauj arī tur kaut kā rēķināt tos budžeta līdzekļus un katrā ziņā tā ir valstī aprobēta sistēma, kā tas notiek. Tāpēc arī tas ir piedāvājums būtībā.

A. Kučs.

Paldies.

Un man pēdējais jautājums būtu tāds vēl savādāks, atsaucoties uz Valsts kontroles viedokli.

Valsts kontrole ir norādījusi, ka, neskatot visu sistēmu kopumā, un to, kādi pabalsti vispār personai ir pieejami dažādās pašvaldībās, nav iespējams vispār pateikt, vai tas GMI pabalsts ir atbilstošs, jo viņš kādam cilvēkam kādā pašvaldībā būs atbilstošs un kādā nebūs. Neskatoties uz to bildi kompleksi, vispār to nav iespējams izvērtēt. Kāds būtu jūsu vērtējums?

I. Nikuļceva.

Jā. Es pilnībā piekrītu. Es jau mazliet arī centos to situāciju iezīmēt, sniedzot paskaidrojumus, ka pašvaldībās ir ļoti, ļoti dažādas situācijas. Ir, kurās ir lielāki pabalsti, ir mazāki, maznodrošinātās personas līmeņi vēl aizvien ir ļoti dažādi un līdz ar to ir ļoti grūti saprast tiešām šīs personas situāciju. Tas, kā man šķiet, ja, piemēram, vienā pašvaldībā ir pabalsts A un otrā pašvaldībā nav pabalsta A, tad, nosakot minimālo ienākumu sliekšni, mums ir jāņem vērā tā sliktākā situācija. Tātad, tai personai, kurai nav tas pabalsts.

Nu, Saeimas viedoklis, kā es sapratu pēc rakstveida paskaidrojumiem, ir tieši pretējs. Ja kādā pašvaldībā vispār ir kāds atbalsts, tad tas uzreiz tā kā tiek uzskatīts, ka tas ir tāds pozitīvs faktors un tad tai trūcīgajai personai ir labāka situācija. Bet garantētajam minimālajam ienākumu līmenim ir jāaizsniedz ikviena persona.

Bet atbildot uz jūsu jautājumu. Jā, es pilnībā piekrītu Valsts kontrolei un tas ir arī tas, ko pieteikuma iesniedzējs redz, ka ļoti dažādas situācijas ir pašvaldībās.

A. Kučs.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Turpinām ar jautājumiem. Vārds tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, labdien, Nikuļcevas kundze. Man viens jautājums papildinot jau iepriekš izskanējušos jautājumus, bet tikai tāpēc, lai precīzi saprastu šo situāciju.

Satversmes tiesa iepriekš ir jau norādījusi, ka sociālās drošības pasākumiem ir jāatbilst sociāli ekonomiskajai situācijai. Jūs arī norādījāt šo aktu par 20 procentu inflāciju.

Man ir jautājums. Sakiet, lūdzu, vai es pareizi sapratu jūsu viedokli. Jūs uzskatāt, ka tieši GMI ir jāmēģina sekot inflācijai, vai arī visiem sociālās drošības pasākumiem to kopumā, respektīvi, jau iepriekš pieminētajam mājokļa pabalstam, kura aprēķināšanai ir, ja tā drīkst teikt, svaigāki dati, nevis pēdējo trīs gadu situācija. Kas ir tie argumenti, kāpēc jūs uzskatāt, ka tieši GMI jābūt ar īsāku periodu un ja tie pārējie sociālās drošības pasākumi, piemēram, mājokļa pabalsts ir ar kaut kādu lielāku, tad tas nekompensē. Paldies.

I. Nikuļceva.

Paldies par šo jautājumu. Ja pieteikuma iesniedzējs darītu tā, kā viņš vēlas un nevis tā, kā ir formāli iespējams Satversmes tiesā, tad apstrīdētu visu: minimālās pensijas un dažādus citus pabalstus un ļoti daudz ko no šīs sociālās palīdzības sistēmas, jo tā pamatdoma pieteikuma iesniedzējam ir tā, ka pašām trūcīgākajām personām sociālās palīdzības sistēma nav adekvāta, viņa nenodrošina to cilvēka cieņpilno dzīvi. Bet vērsties Satversmes tiesā nu bija tomēr kaut kā jāizvēlas konkrētas normas un tāpēc tas bija arī mans viedoklis, par to bija diezgan liela diskusija arī pieteikuma iesniedzēju starpā, ko tad tieši apstrīdēt. Jāapstrīd ir tieši tas pats minimālais sliksnis, jo tas ir tas, zemāk par kuru nav iespējams nolaisties. Un tāpēc ir arī šajā lietā tieši apstrīdēts minimālais ienākumu sliksnis, bet pēc būtības pieteikums ir vērst uz visu sociālās palīdzības sistēmu. Tātad, doma ir par to, ka visa šī te sistēma, kas pēc būtības tad arī tika vērtēta visos piecos spriedumos iepriekšējos 2020. gadā Satversmes tiesā, tā visa vēl aizvien ir nepietiekama un nerasniedz to cilvēka pamatvajadzību nodrošināšanu.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesei Jautrītei Briedei. Lūdzu!

J. Briede.

Jā, paldies. Man ir vēl divi jautājumi.

Viens ir par to periodiskumu atgriežoties. Tad Saeima raksta, ka patiesībā jau nav tā, ka tiek reaģēts... vai arī tika reaģēts tikai reizi tajos trijos gados, kad, teiksim, tādā situācijā kā Covid-19, vai tā enerģētikas krīze, kur tika maksāti arī šie te pabalsti.

Un tad tos jūs tā kā neskaitiet iekšā un mums nebūtu tam jāpievērš uzmanība? Vai tomēr būtu...?

I. Nikuļceva.

Paldies. Es domāju, ka tam tieši ir jāpievērš uzmanība, ka... jā, patiešām, valdība ir reagējusi, piemēram, uz šo te enerģētikas krīzi, un būtībā ir attiecinājusi tos atbalsta pasākumus uz ikvienu, uz Covid-19, uz straujo inflāciju un tā tālāk. Bet tas nekādā veidā nav licis Saeimai arī, piemēram, lemjot par tiem pasākumiem saistībā ar apkuri, ar gāzi un tamlīdzīgi, un arī citos gadījumos tieši reaģēt uz to minimālo ienākumu sliekšni, jo, kā jūs pareizi norādījāt, valdība pieņem daudzus un dažādus pasākumus dažādās jomās, kas mūsu ieskatā liecina, ka tomēr ir iespēja kaut kādus līdzekļus novirzīt. Bet šis GMI līmenis paliek tāds pats. Tas divarpus gadu laikā netiek pārskatīts.

J. Briede.

Labi. Un tad man pēdējais jautājums.

Vēlreiz atgriezāties pie tās anotācijas, pie tā iepriekšējā regulējuma jeb spēku zaudējušā. Jūs teicāt, ka tā tad... kāpēc ir slikti ietvert to anotāciju... nē, to metodi ietvert tikai anotācijā, ka tas nedod likumdevējam tās iespējas citreiz darīt citādāk. Bet mēs jau skatām to konkrēto regulējumu un to citu regulējumu tad mēs skatītu atkal, ja būtu tāda lieta, tad to... Es nesapratu to jūsu argumentāciju, kāpēc tas ir tā tik būtiski, ka, teiksim... jo ko es ar to gribu teikt... Metode jau ir svarīga patiesībā izpildvarai, lai viņa zinātu, kā ir jāīstojas un izpildvara jau ir tā, kas arī pati ir izstrādājusi, visticamāk, to projektu. Līdz ar to no formāli mēs varētu teikt, ka, nu, jā... tad nav redzams un ir jāskatās arī anotācijā... Bet, ja nu mēs praktiski paskatāmies, tad tā metode jau tur parādās.

I. Nikuļceva.

Paldies. Es gan īsti tam nepiekrītu. Anotācijas nozīme ir informatīva. Tātad, pievienojot anotāciju, nu, konkrētajā gadījumā sākumā valdība un pēc tam arī Saeima apliecina, pēc kādas metodes tā ir nonākusi tur līdz 109 un 76 eiro attiecīgi. Tik tālu viss ir kārtībā. Par to metodi, kādu izmantoja valdība un Saeima, mēs varam pārliecināties. Bet kā tad ir uz nākamajām reizēm, tad, kad, kā jūs sakāt, valdība nākošreiz darbojas. Ja viņai nav likumā noteikta metode, ne valdībai, ne arī Saeimai, tad viņa varbūt izdomā politisku iemeslu dēļ noteikt minimālo ienākumu sliekšni, piemēram, 90 eiro. Un kāpēc ne? Anotācija nav normatīvais akts. Tas nav saistošs ne valdībai, ne Saeimai. Par to ir arī šis te iebildums, ka būtībā varētu teikt, ka mēs ticam kādam goda vārdam, ko norāda Saeimas pārstāvis, ka nākamreiz valdība un Saeima

rīkosies tieši tāpat. Bet tāda konsekvence patiesībā politikā īsti nav novērojama. Un tāpēc arī mums ir likumi un citi normatīvie akti, ka tie jau paredz saistošu regulējumu.

J. Briede.

Paldies. Jūs nesapratāt manu jautājumu. Bet paldies jums. Jā.

A. Laviņš.

Labi. Paldies.

Turpinām. Vai Saeimas pārstāvim būs jautājumi?

S. Bērtaitis.

Jā, godājamā tiesa. Man būs vairāki jautājumi.

A. Laviņš.

Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Sakiet, lūdzu, iemesls, kādēļ jūs lūdzat Satversmes tiesu izvērtēt sākotnēji apstrīdēto tiesisko regulējumu, ir tas, ka... vismaz kā es šodien sapratu tiesas sēdē no jūsu mutvārdu paskaidrojumiem... ir tas, ka personām, kurām būtu tiesības uz šo sociālo palīdzību, šī sociālā palīdzība nav sniegta tādā apmērā, kas būtu tā kā nepieciešams, ņemot vērā Satversmes 109. un 1. panta prasības. Vai no pieteicēju puses ir izpratne par kaut kādu konkrētu apmēru, kādā nu, tā nosacīti, nav notikusi šīs palīdzības sniegšana? Vai tā ir tāda vispārēja provizoriska izpratne par to situāciju?

I. Nikuļceva.

Jā, manuprāt, es sniedzot paskaidrojumus jau arī norādīju tā kā uz vairākiem ļoti konkrētiem skaitļiem... Mūsu ieskatā ir ļoti būtisks šis Labklājības ministrijas pasūtītais pētījums par mājsaimniecībām. Tas mums dod ieskatu tajā, kādas tad varētu būt reāli tās summas, kas ir nepieciešamas pamatvajadzību apmierināšanai.

To, ko es minēju attiecībā uz koncepciju, kurā ir norādīti 40 procenti no ienākuma mediānas un par Eiropas Sociālo hartu, tas arī jau dod mums ieskatu, kādam vajadzētu būt, iespējams, šim minimālo ienākumu sliekšnim. Nu, varētu minēt arī citus apsvērumus. Piemēram, arī pati Satversmes tiesa jau iepriekšējos spriedumos bija, manuprāt, atsaukusies uz to, ka 2015. gadā jau pārtikai bija nepieciešams 153 eiro Rīgā dzīvojošai personai un varētu noteikti sameklēt vēl arī citus dokumentus, kur mēs apmēram varam saprast, kādas ir tās personas pamatvajadzības.

S. Bērtaitis.

Bet man vairāk jautājums ir tieši šeit saistībā ar šo periodiskumu. Es saprotu no pieteikuma un šodien tiesas sēdē minētajiem iebildumiem, ka viens no iebildumiem bija, ka šie dati ir pārāk... teiksim tā... ka šis te GMI pabalsts ir aprēķināts, balstoties uz sen sagatavotiem statistikas datiem, periodiskums ir bijis pārāk rets pārskatīšanai, līdz ar to viņš neatbilst šiem te... Bet cik šis te periodiskuma un šis te, ja tā var teikt, šis laika inerces dēļ radītais apmērs ir konstatējams, ja tāds no pieteicēju puses ir aprēķins par to?

I. Nikuļceva.

Jā, paldies. Nu, es teikšu to teorētisko atbildi un pēc tam izklāstīšu, kā, manuprāt, tas varētu darboties praksē. Personai tās vajadzības ir pašlaik, viņa ir trūcīga pašlaik, viņai nav ienākumu pašlaik. Tas nozīmē, ka teorētiski tam ienākumu sliekšnim būtu jābūt tādām, kas atbilst personas pamatvajadzībām šajā mirklī, tad, kad persona iegūst to trūcīgas personas statusu, piemēram, un saņem šo GMI pabalstu. Nu, skaidrs, ka pašlaik normatīvie akti nevar nodrošināt. Un tad, kā jau es norādīju, ir jābūt, pirmkārt, kaut kādam mehānismam, kas ļauj operatīvi reaģēt. Ja mums būtu apstākļi, kur inflācija ir ļoti stabila, varbūt tur daži procenti gadā, tad tai nav būtiskas ietekmes. Tad, iespējams, arī varētu pārskatīt reizi gadā, bet pēc aktuāliem datiem. Nu, piemēram, 1. februārī pēc iepriekšējā gada datiem. Bet tad, ja šī situācija ir tāda, kāda tieši mums bija, kur ir ļoti straujš dārdzības pieaugums, tad ir jābūt kādam mehānismam, kas ļauj likumdevējam reaģēt uzreiz. Nu, es nezinu, pēc mēneša vai pēc trim, bet nu noteikti ne pēc trim vai sešiem gadiem.

S. Bērtaitis.

Paldies.

Jautājums tad būtu tāds. Šobrīd Satversmes tiesai izvērtējot, vai šajos divarpus gados, kad tika pārskatīts šis minimālo ienākumu sliekšņa apmērs, vai Satversmes tiesai nebūtu jāvērtē un jāņem vērā arī tā saucamie *ad hoc* valsts ieviestie sociālās palīdzības mehānismi, kā, piemēram, sakarā ar enerģētisko krīzi no 2021. gada 1. novembra līdz 2023. gada 31. decembrim noteiktais papildu palīdzības apmērs aizsargātajam lietotājam, piemēram, trūcīgai vai maznodrošinātai mājāsaimniecībai 15 eiro mēnesī, vai, piemēram, daudz bērnu ģimenei 20 eiro un citām grupām. Vai šāds *ad hoc* sakarā ar šiem te specifiskajiem krīzes apstākļiem, nu tā tad, krīzes apstākļos ieviestā sociālā palīdzība tomēr nebūtu jāņem vērā nosakot, vai bija pienācīgā apmērā palīdzība sniegta?

I. Nikuļceva.

Nu, tas droši vien ir atkarīgs no tā, ko jūs saprotat ar to “ņemšanu vērā”. Nu, manuprāt, ja personai pārtikai ir vajadzīgi vairāk kā 125 eiro, tad nu nav īsti nozīmes, vai viņa saņem lielāku atbalstu saistībā ar enerģētikas krīzi vai mazliet mazāku, tāpēc, ka tas tik un tā nerisina to situāciju, ka personai pamatvajadzības netiek apmierinātas. Ja jūs jautājat, vai pieteikuma iesniedzējs pozitīvi skatās uz to, ka valsts vispār noteica šajā krīzē kaut kādus atbalsta pasākumus, kas gan arī, manuprāt, nu nevienā gadījumā nepadzīs visus izdevumus un tur personai arī pašai bija jāpiedalās, protams, ka pieteikuma iesniedzēji uz to skatās pozitīvi. Bet tas neatrisina šo situāciju kopumā. Tas neatrisina to, ka vēl aizvien šis minimālais ienākumu sliekšnis ir daudz, daudz par zemu.

S. Bērtaitis.

Paldies.

Nākamais jautājums. Šodien tiesas sēdē jūs minējāt par indeksāciju kā alternatīvu līdzekli. Vai jūs varētu, lūdzu, precizēt, ko jūs saprotat ar šo indeksāciju? Vai tas ir domāts, ka šo ienākumu mediānu pārskata atbilstoši patēriņa cenu pieaugumam vai ienākumu mediānu aizstāj ar patēriņa cenu indeksu? Kā jūs saprotat šo indeksāciju?

I. Nikuļceva.

To es pieminēju tādā aspektā, ka indeksācija vispār ir mehānisms, kas ļauj reaģēt ātrāk. To, vai, piemēram, ja Saeima izvēlētos šādu indeksāciju, vai noteikt kaut vai rēķinot kaut kādu procentu no ienākuma mediānas, šo minimālo ienākumu sliekšni un pēc tam viņu indeksēt, vai, piemēram, noteikt pēc absolūtās metodes, nu, tātad sarēķināt, kādas ir tās pamatvajadzības, cik tam ir vajadzīgi līdzekļi un pēc tam līdzīgi kā pensijas indeksēt. Nu, tā ir Saeimas izšķiršanās. Mums nav tāda konkrēta viedokļa. Manuprāt, pamattiesības arī neietver tik konkrētus risinājumus. Mūs patiesībā interesē tikai un vienīgi tas adekvātais rezultāts.

S. Bērtaitis.

Paldies.

Tad jautājums par sociālās palīdzības sniegšanas apmēru. Jūs sniedzot gan mutvārdu paskaidrojumus, gan arī rakstveida paskaidrojumus, nepievērsāt uzmanību tam, vai persona ir darba spējīga vai nav darba spējīga, vai viņai ir iespēja aktīvi ar savu darbību uzlabot savu stāvokli vai nē. Vai jūsu ieskatā šī te personas aktīvā iespēja aktīvi rīkoties un līdzdarboties savu sociālo tiesību realizēšanā ir vai nav tomēr faktors, kas ir jāņem vērā vērtējot, vai sociālās palīdzības apmērs ir pietiekams.

I. Nikuļceva.

Tas ir jāņem vērā, bet ne lemjot par garantēto šo te minimālo ienākumu sliekšni, jo minimālo ienākumu sliekšnis ir minimālais. Tās ir minimālās personas pamatvajadzības. Un, protams, ja personas ir darbspējīgā vecumā, tad noteikti sociālajiem dienestiem ir jādara viss, lai šī persona būtu darba tirgū, lai viņa strādātu, lai viņa pelnītu un lai valstij un pašvaldībai nebūtu viņa jāuztur, tā vienkārši izsakoties. Ja tomēr persona šādā situācijā nonāk vai objektīvu vai subjektīvu vai kādu iemeslu dēļ, tad tāds apsvērums nevar ietekmēt garantēto minimālo ienākumu sliekšni. Nu, vēlreiz – tas ir minimums.

S. Bērtaitis.

Paldies.

Vairāk jautājumu nebūs.

A. Laviņš.

Paldies.

Turpinām uzklaustīt puses un šobrīd vārds Saeimas pārstāvim, lai sniegtu savus argumentus. Lūdzu, tāds pats laika apjoms arī jums tiek piešķirts.

S. Bērtaitis.

Paldies, godājamā tiesa!

Latvijas Republikas Saeima šajā lietā ir sniegusi atbildes rakstu gan pēc tam, kad sākotnēji tika iesniegts pieteikums tiesā, gan arī papildu paskaidrojumi.

Ņemot vērā Satversmes tiesas rīcības sēdē formulētos jautājumus, mēs mēģinājām rakstveidā formulēt, iedot savu pozīciju šajos jautājumos un iedot maksimāli daudz arī varbūt tad papildu informāciju, kas Satversmes tiesai varētu nākt palīgā, izvērtējot šo lietu pēc būtības.

Tas, ko es vēlētos... līdz ar to šodien mutvārdu paskaidrojumos centīšos neatkārtot, bet tā kā sniegt papildus varbūt kaut kādus aspektus un uzsvērt, kas ir bijuši nozīmīgi. Bet tas nenozīmē, ka kaut kādā ziņā iepriekš formulētie argumenti no Saeimas puses netiek uzturēti.

Tātad izskatāmā lieta ir ierosināta uz divdesmit Saeimas deputātu iesniegta pieteikuma pamata un pieteikumā kā galvenie iebildumi pret apstrīdētajām tiesību normām, kas ir iekļautas Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā un likumā “Par sociālo drošību”, no pieteicēju puses tika minēts apstāklis, ka minimālo ienākumu sliekšņa summas tika noteiktas kā absolūti skaitļi un pieteikuma iesniedzēju ieskatā bija paredzēta pārāk reta šo sliekšņu pārskatīšana. Tie bija nosacīti svarīgākie jeb galvenie argumenti no pieteicēju puses.

Un šeit domājot par šiem apsvērumiem un arī kontekstā ar pieteicēju izteikto pārmetumu par labas likumdošanas principu neievērošanu, Saeima vēlas vērst Satversmes tiesas uzmanību un ņemt vērā to, ka apstrīdētās tiesību normas tika pieņemtas 2020. gada 24. novembrī saistībā ar Satversmes tiesas 2020. gada 25. jūnijā, 9. jūlijā un 16. jūlijā pieņemtajiem spriedumiem, kuros bija noteikts, ka apstrīdētās tiesību normas tiek atzītas par spēkā neesošām no 2021. gada 1. janvāra. Tātad likumdevēja rīcībā pēc būtības, ja mēs skatāmies šo situāciju, bija nepilns pusgads, faktiski pat mazāk par pusgadu, lai iepazītos ar Satversmes tiesas spriedumiem, izvērtētu viņus, saprastu, ko tas nozīmē rīcībpolitikas līmenī, veiktu sistēmas pārplānošanu un tad jau jaunā budžeta ietvaros pieņemtu šīs tiesību normas. Saeimas ieskatā šis termiņš bija tiešām ļoti īss, lai pienācīgā likumdošanas procesā pagūtu radīt jaunas tiesību normas, kurām ir nozīmīga fiskālā ietekme uz budžetu, kas arī ilgtermiņā, šeit es vēlos uzsvērt, ka ilgtermiņā, ilgtermiņa faktoru, skar sensitīvu, ļoti sensitīvu sociālo jomu un kurā tiesību normu adresātiem veidojas tiesiskā paļāvība uz likumdevēja izraudzīto risinājumu.

Šeit mēs arī dzirdējam no pieteicēju pārstāvja puses par to, ka personas vēlētos redzēt šajās tiesību normās nostiprinātas šīs metodes un tas, protams, ka līdz ar to veido šo personu tiesisko paļāvību uz šīm likuma līmenī nostiprinātajām metodēm un, protams, ka šādos apstākļos likumdevējam ir jābūt ļoti piesardzīgam, bez pārmērīgas steigas neieviešot tādu tiesisko regulējumu, kas nespētu nodrošināt šo ilgtermiņa risinājumu, kas būtu... nerespektētu personu tiesisko paļāvību un varbūt nepareizi atrisinātu vai varbūt kaut kādā aspektā nepareizi atrisinātu šo sociāli jūtīgo jautājumu.

Un kā Saeima norādīja atbildes rakstā, apstrīdētās normas 2020. gada 24. novembrī tika pieņemtas, bet tām bija nosacīti pagaidu raksturs, jo likuma "Par valsts budžetu 2021. gadam" 59. pantā tika dots uzdevums Ministru kabinetam līdz 2021. gada 1. jūlijam apstiprināt plānu minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai, kā arī iesniegt attiecīgos normatīvo aktu grozījumus, tajā skaitā nosakot minimālo ienākumu atbalsta sistēmas parametru noteikšanas kritērijus, kārtību un metodi, kā arī pārskatīšanas kārtību, ņemot vērā valsts ekonomikas attīstību. Un tāpēc arī Saeima aicina Satversmes tiesu vērtēt šīs tiesību normas, kā pieņemtas ļoti īsā laika posmā, ievērojot Satversmes tiesas doto termiņu, un akcentēt šo pagaidu raksturu.

Attiecīgi pēc darba politikas plānošanas līmenī izstrādājot Ministru kabinetā un apstiprinot plānu minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai, kā arī darba likumdošanas procesa ietvaros, 2023. gada 8. martā Saeimā tika pieņemti jauni grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā un likumā "Par sociālo drošību" un ar šiem grozījumiem likumā tika nostiprināta metodoloģija, lai aprēķinātu minimālo ienākumu sliekšņus, kā arī noteiktu ikgadēji šo sliekšņu pārskatīšanu, lai nodrošinātu to atbilstību aktuālajiem sociāli ekonomiskajiem apstākļiem.

Attiecībā uz minimālo ienākumu līmeņa aprēķina metodoloģiju jāuzsver, ka šis aspekts tika apsvērts jau 2014. gadā. Tātad, turpat deviņus gadus atpakaļ, kad Ministru kabinets ar rīkojumu Nr. 619 pieņēma koncepciju “Par minimālā ienākumu līmeņa noteikšanu”. Koncepcijā jau tobrīd bija identificētas dažādas pieejas un metodes atbalsta nodrošināšanai, proti, gan relatīvā metode, gan absolūtā metode, bija arī aplūkotas šo metožu priekšrocības un trūkumi. Un absolūtās metodes būtība ir tāda, ka tā paredz tā saucamā iztikas minimuma groza veidošanu, tas ir, šīs metodes piemērošanas ietvaros tiek definēts preču un pakalpojumu grozs ar aprēķinātu vērtību naudas izteiksmē, kas raksturo noteiktu dzīves apstākļu standartu. Likumdevējs neatbalstīja absolūtas metodes izmantošanu sakarā ar tās daudzajiem trūkumiem, tostarp, dēļ šīs metodes izmantošanas augstajām izmaksām, neizbēgamajām spekulācijām par preču un pakalpojumu groza saturu un atbilstību vajadzībām. Un šeit es vēlos atsaukties uz to, ka pieteicēji saka, ka nav strīdu par to, kas ir pamatvajadzība un tas diemžēl ir jāsaka, ka tomēr var variēt atkarībā no subjektīvās izpratnes par to, kas ir personas vajadzības. Piemēram, dzirdēju, ka nepietiek naudas benzīnam. Vai benzīns ir vai nav personas pamatvajadzība? Tas ir vērtējams faktors un par to var atšķirties viedoklis. Kā arī politizācijas riskiem, pieskaņojot minimuma grozu noteiktām vajadzībām.

Kā viens no būtiskākajiem trūkumiem tika identificēti šķēršļi pieskaņot iztikas minimuma grozu dažādu personu grupu vajadzībām. Pamatā šī metode definēja attiecīgo grozu vienam vai pāris mājsaimniecību tipiem, neparedzot plašāku skatījumu, piemēram, vecuma grupas, fiziskās vajadzības, kultūras un ģeogrāfiskās atšķirības un tamlīdzīgi, un visas dzīves kvalitātes un ienākumu nevienlīdzības aspekts. Tieši šodien mēs tiesas sēdē dzirdējam, ka pieteikuma iesniedzēji raksturoja, piemēram, dzīves dārdzības līmeni, norādīja uz to, ka Rīgā šis dzīves dārdzības līmenis ir augstāks, salīdzinot ar lauku reģioniem. Līdz ar to tas ir faktors, kas netiek ņemts vērā šajā absolūtajā metodē, definējot iztikas minimuma grozu.

Līdz ar to absolūtā metode atspoguļo sociālekonomisko realitāti vienīgi ierobežotā apjomā un kādā tās aspektā. Tas ir, attiecībā uz vienu vai pāris mājsaimniecību tipiem, taču neaptver visu sabiedrību kopumā. Šī metode arī nespēj tūlītēji reaģēt uz iedzīvotāju patēriņa vajadzību izmaiņām, jo paaugstināto izmaksu un sarežģītības dēļ izpēte tiek veikta ne biežāk kā reizi trīs līdz piecos gados, un ko aplicina arī citu Eiropas Savienības valstu prakse.

Tā vietā apstrīdētajās normās norādītie minimālie ienākumu sliekšņi tika noteikti, piemērojot relatīvo metodi un šī pati metode arī ar 2023. gada 8. marta grozījumiem tika tieši nostiprināta Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33. pantā un likuma “Par sociālo drošību” 2.² panta otrajā daļā.

Relatīvā metode paredz attiecīgos sliekšņus izteikt konkrētā proporcijā no sociālekonomiskā rādītāja valstī, kas raksturo mājsaimniecību rīcībā esošos ienākumus

un to izmaiņas. Konkrētajā gadījumā rādītājs ir iedzīvotāju ienākumu mediāna, tas ir, viduspunkts ienākumiem, kas sagrupēti no zemākajiem līdz augstākajiem un faktiski attiecas uz tiem naudas līdzekļiem vai tiem ienākumiem, kas ir attiecīgi pārējās mājsaimniecības rīcībā.

Likumā “Par sociālo drošību” ir noteikts, ka minimālo ienākumu sliekšņi tiek aprēķināti balstoties uz Centrālās statistikas pārvaldes tīmekļa vietnē publicētās statistiskās informācijas pamata. Centrālajai statistikas pārvaldei ir noteikts pienākums publicēt šo informāciju līdz kārtējā gada 1. februārim, kas savukārt tiek ņemta vērā nākamā gada minimālo ienākumu sliekšņa aprēķinā. Tādējādi kopumā paiet divi gadi, līdz attiecīgā sociālekonomiskā situācija atspoguļojas minimālo ienākumu sliekšņa aprēķinā, par ko arī šodien tiesas sēdē agrāk jautāja pieteikuma iesniedzēja pārstāve.

Tomēr, neraugoties uz to, ka šie ir divi gadi, kas paiet līdz šī sociālekonomiskā faktiskā situācija atspoguļojas šajos minimālo ienākumu sliekšņos, jāatzīmē, ka neviena metode, arī ne absolūtā metode, nevar nodrošināt pilnīgi precīzu un tūlītēju sociālekonomisko apstākļu atspoguļošanu šajos minimālajos ienākumu sliekšņos brīdī, kad šie sliekšņi tiek noteikti. Jebkurai metodei pilnvērtīgu un ticamu datu iegūšanai nepieciešams veikt izpēti, kuras ietvaros tiek iegūti apstrādāti, analizēti un validēti dati. Un bez atbilstošas izpētes un validācijas nav iespējams nodrošināt datu precizitāti. Tajā brīdī, kad mēs atkāpjamiem no šīs datu precizitātes un mēs esam gatavi pieņemt nevis statistiski pēc noteiktas metodoloģijas aprēķinātus lielumus, bet, nu... nezinu... pēc citiem apsvērumiem izraudzītus lielumus, lai aprēķinātu šo ienākumu mediānu un no tās izrietošo ienākumu sliekšni, mēs riskējam atkal nonākt turpat, kur mēs bijām vēsturiski, proti, uz politiski ietekmējamu aprēķinu pamata.

Tāpēc Saeima uzskata, ka, ja mēs cenšamies un mērķējam izpildīt Satversmes tiesas iepriekš noteiktos nolēmumus, piesaistīt objektīviem rādītājiem, tad šie objektīvie rādītāji ir jāiegūst noteiktā metodoloģijā, kas ir statistiski pamatota un dod drošus, pārbaudītus datus.

Relatīvās metodes priekšrocība ir vairāku datu automatizēta ieguve, tas ir, no Centrālās statistikas datu bāzes, kas izslēdz nepieciešamību patērēt papildu laiku uz ekspertu piesaisti un izpētes veikšanai nepieciešamā iepirkuma organizēšanu. Turklāt, relatīvā metode minimālā ienākuma sliekšņus piesaista objektīvi nosakāmiem datiem, proti, iedzīvotāju ienākumiem, būtiski mazinot politiskās ietekmes un patvaļīgas manipulācijas riskus, kas, Saeimas ieskatā, ir ārkārtīgi svarīgi, ņemot vērā līdzšinējo Satversmes tiesas praksi.

Kaut arī relatīvajai metodei ir atsevišķi trūkumi, pēc Latvijas Bankas un vairāku citu ekspertu ieskata, tieši šī metode ir vislabāk piemērota sociālās palīdzības minimuma noteikšanai, jo nodrošina to, ka, mainoties ekonomiskajiem apstākļiem valstī, mainās arī šis minimums. Šeit ir jāakcentē, ka tā tiesību normas redakcija, kas ir iekļauta apstrīdētajās normās, paredz pārskatīt sliekšņus tikai tad, ja ienākumu mediāna

palielinās. Tas nozīmē, ka, ja ir ekonomiska krīze kaut kādu iemeslu dēļ, ja ienākumu apjoms sabiedrībā sarūk, tad šie minimālie ienākumu sliekšņi nesamazinās un saglabā šo te sociālo aizsardzību attiecīgajām personām.

Relatīvā metode ļauj noteikt tādu līmeni, kas atbilst ekonomiskajai realitātei valstī konkrētajā brīdī. Līdz ar to Saeima izšķirās tieši par relatīvās metodes izmantošanu minimālo ienākumu sliekšņa noteikšanā.

Saeimas ieskatā, ar likuma grozījumiem paredzētā ikgadējā datu pārskatīšana, izmantojot relatīvo metodi, ir vērtējama kā samērīgs un atbilstošs risinājums, kas, no vienas puses, paredz pietiekami regulāru, stabilu un precīzu datu ieguvu un, no otras puses, neuzliek nesamērīgu administratīvo slogu par datu ieguvu un izpēti atbildīgajām iestādēm. Tādējādi, minimālo ienākumu sliekšņa aprēķina metodoloģija un šo sliekšņu pārskatīšanas periodiskums nodrošina minimālo ienākumu sliekšņu atbilstību sociālekonomiskajai realitātei.

Saeima arī vērš Satversmes tiesas uzmanību, ka, atbilstoši ar grozījumiem likumā “Par sociālo drošību” paredzētajiem pārejas noteikumiem, no 2023. gada 1. jūlija ir spēkā pārskatīti minimālo ienākumu sliekšņi, balstoties uz Centrālās statistikas pārvaldes publicēto ienākumu mediānu. Proti, no 2023. gada 1. jūlija garantēto minimālo ienākumu sliekšnis ir 125 eiro pirmajai vai vienīgajai personai māsaimniecībā un 87,50 eiro pārējām personām māsaimniecībā. Savukārt trūcīgas māsaimniecības ienākumu sliekšnis no 2023. gada 1. jūlija ir 313 eiro pirmajai vai vienīgajai personai māsaimniecībā un 219 eiro pārējām personām māsaimniecībā. Turpmāk, sākot ar 2024. gadu, minimālo ienākumu sliekšņi tiks pārskatīti katra gada janvārī, balstoties uz Centrālās statistikas pārvaldes publicēto informāciju.

No minētā izriet, ka šobrīd uz tiesas sēdes dienu sakarā ar Saeimas pieņemtajiem grozījumiem Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā un likumā “Par sociālo drošību”, ir būtiski mainījušies lietas tiesiskie apstākļi, jo sākotnēji apstrīdētās tiesību normas ir zaudējušas spēku. Ir novērsti pieteikumā norādītie pieteikuma iesniedzēju iebildumi, kas attiecas gan uz minimālo sliekšņu noteikšanas un pārskatīšanas principu nereglamentēšanu likumā, gan arī iebildumi saistībā ar nepietiekami regulāru sliekšņu pārskatīšanu. Tāpat arī šobrīd ir spēkā jau atšķirīgas minimālo ienākumu sliekšņu summas absolūtos skaitļos.

Saeimas ieskatā tas ir pamats Satversmes tiesai lemt par tiesvedības izbeigšanu lietā saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktu, kurš paredz, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu, ja apstrīdētā tiesību norma ir zaudējusi spēku.

Satversmes tiesa 2023. gada 27. jūnija rīcības sēdes ietvaros ir formulējusi vairākus jautājumus, kas skar pārskatītās Eiropas Sociālās hartas piemērošanu un sociālo tiesību īstenošanu tādā līmenī, kas atbilstu cilvēka cieņai un mazinātu sociālo nevienlīdzību. Saistībā ar Eiropas Sociālās hartas piemērošanu ir jāņem vērā, ka hartas

12. pantā ir ietverti noteikumi, kas attiecas uz sociālo apdrošināšanu, bet hartas 13. pantā ir ietverti noteikumi, kas attiecas uz sociālo palīdzību līdzās medicīniskajai palīdzībai. Atbilstoši Eiropas Sociālo tiesību komitejas skaidrojumam, kas ir arī publiski pieejams un uz kuriem mēs esam atsaukušies papildu paskaidrojumu materiālā, hartas 12. pants attiecas uz sociālo apdrošināšanu noteiktiem sociālā riska gadījumiem, tādiem, kā, piemēram, ja persona ir kļuvusi darbnespējīga vai ir zaudējusi darbu un šī persona ir veikusi iemaksas sociālās apdrošināšanas sistēmā. Un arī raugoties komitejas skaidrojošajā materiālā, tiek runāts, ka 12. pants attiecas uz strādājošiem vai pašnodarbinātajām personām, tātad, tām personām, kurām ir bijuši ienākumi un kuras attiecīgi ir piedalījušās noteiktos sociālās apdrošināšanas shēmās. Līdz ar to šī panta kontekstā ir pamats un ir adekvāti runāt par ienākumus atvietojošiem pabalstiem.

Savukārt hartas 13. pants komitejas paskaidrojumā ir attiecināms uz visiem tiem gadījumiem, kad personai ir nepieciešamība pēc sociālās palīdzības un netiek vērtēts, vai attiecīgā persona ir vai nav piedalījies sociālās aizsardzības shēmās, kas nodrošinātu aizsardzību pret konkrēto risku. Sociālā palīdzība ir universāla tādā nozīmē, ka tā tiek sniegta jebkurai personai vienīgi uz tā pamata, ka šī palīdzība personai ir nepieciešama. Netiek vērtēts, kāda veida sociālais risks ir iestājies, netiek vērtēti citi faktori, kas attiektos ārpus šīs... attiecībā uz šīs personas rīcību, izņemot šīs personas tātad situāciju un viņas vajadzības šajā situācijā.

Šādu Eiropas Sociālās hartas interpretāciju apstiprina arī Anita Kovaļevska, kuras skaidrojumi šajā sakarā ir ietverti Satversmes 109. panta komentārā.

Saeima uzsver, ka izskatāmajā lietā aplūkojamie jautājumi par minimālo ienākumu sliekšņiem sociālās palīdzības sniegšanai attiecas uz visiem Latvijas iedzīvotājiem, neatkarīgi no viņu veiktajām iemaksām sociālās apdrošināšanas sistēmā vai citām darbībām valsts noteikto nodokļu nomaksai.

Un, jā... šeit tāda piebilde, ka bieži, nereti ir tāda situācija, ka, ņemot vērā tā saucamo "pelēko ekonomiku", "ēnu ekonomiku", sociālās palīdzības saņēmēju vidū ir arī personas, kuras ir guvušas ienākumus vai gūst ienākumus, bet faktiski tātad šos ienākumus gūst šajā sociālajā... šajā "ēnu ekonomikā", neveicot noteikto nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu valsts budžetā

Tādējādi šis sociālais nodrošinājums pēc būtības ir nevis ienākumus atvietojošs pabalsts, bet sociālā palīdzība grūtībās nonākušiem cilvēkiem, uz kuriem attiecas Eiropas Sociālās hartas 13. pants un tajā noteiktais pienākums sniegt... uzveru, atbilstošu palīdzību ikvienai personai, kurai trūkst attiecīgo līdzekļu un kas nespēj nodrošināt šos līdzekļus vai nu pašas spēkiem vai no citiem avotiem. Latvijā tās ekonomisko iespēju ietvaros ir ieviesta funkcionējoša sociālās drošības sistēma, kas dod iespēju apmierināt cilvēku pamatvajadzības un sociālo tiesību īstenošanu tādā līmenī, kas atbilst cilvēku cieņai un mazina sociālo nevienlīdzību. Minētā sociālās drošības sistēma izpilda gan Latvijas Republikas Satversmes, gan Eiropas Sociālās

hartas prasības. Latvijas sociālās drošības sistēmu veido vairāku pasākumu kopums, kas sociālās palīdzības jomā sniedz materiālu atbalstu zemu ienākumu mājsaimniecībām, lai nodrošinātu ienākumus garantētā minimālā ienākumu sliekšņa līmenī un segtu ar mājokļa lietošanu saistītos izdevumus, kā arī sniedz atbalstu atsevišķu izdevumu apmaksai un krīzes situācijās.

Saeima uzsver, ka minimālo ienākumu sliekšņa apmēra atbilstības izvērtējums nav veicams izolēti, bet vienīgi kopsakarā ar cita veida valsts nodrošināto sociālo palīdzību un atvieglojumiem. Garantētā minimālā ienākuma, turpmāk GMI, pabalsta, kas paredzēts ikdienas patēriņa preču iegādei un mājokļa pabalsts, kas paredzēts mājokļa izdevumu segšanai, saņemšanai ir ieviesti vienoti kritēriji, kas zemu ienākumu mājsaimniecībām paredz iespējas saņemt vienlaikus abus atbalstus un tādējādi nodrošināt galvenās pamatvajadzības, proti, ēdienu, apģērbu, citus mājsaimniecības ikdienas izdevumus un mājokli.

Ja skata kopā GMI pabalstu un mājokļa pabalstu, pieejamais atbalsta apjoms ir ievērojami lielāks nekā salīdzinot tikai ar vienu minimālo ienākumu sliekšņa apmēru. Pieteicēji šo apstākli neņem vērā.

Tāpat Saeima vērs Satversmes tiesas uzmanību uz Eiropas Atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām, kura darbības programma iepriekšējos gados Latvijā ir tikusi sekmīgi īstenota un kura ietvaros sniegtais atbalsts būtu vērtējams arī šīs lietas kontekstā un kontekstā ar citiem sociālās drošības pasākumiem un to papildinošo lomu un ietekmi. Šo programmu nedrīkst norobežot no kopējās sociālās drošības sistēmas, jo programma tiek īstenota ar valsts un pašvaldību institūciju aktīvu līdzdalību, tajā skaitā piesaistot fonda līdzekļus, nodrošinot nepieciešamo valsts līdzfinansējumu šīs programmas īstenošanai, kā arī iesaistoties atbalsta sniegšanā. Ar konkrēto programmu maznodrošinātām, trūcīgām un krīzes situācijā esošām mājsaimniecībām tiek izsniegti pārtikas preču komplekti, higiēnas un saimniecības preču komplekti, individuālo mācību piederumu komplekti ģimenēm ar sākumskolas un pamatskolas vecuma bērniem, papildu bērnu pārtikas preču komplekti ģimenēm ar maziem bērniem vecumā no 7 līdz 24 mēnešiem, papildu higiēnas preču komplekti ģimenēm ar maziem bērniem vecumā līdz 2 gadiem, kā arī īstenoti citi informatīva un izglītojoša rakstura papildpasākumi.

Papildus tam jebkurai cilvēkam, neatkarīgi no statusa, izziņas vai citu dokumentu esamības, ir neierobežota iespēja saņemt gatavas maltītes 30 zupas virtuvēs visā Latvijā.

Saeima vēlas uzsvērt, ka saskaņā ar Labklājības ministrijas veiktajiem aprēķiniem, Latvijā GMI un mājokļa pabalsts, kopā ar cita veida sociālā atbalsta pasākumiem, tajā skaitā arī minētajām pārtikas un citu preču pakām, sasniedz tādu vērtību, kas ir augstāka par 40 procentu līmeni no ienākumu mediānas. Piemēram, vienas personas mājsaimniecībā kopējā atbalsta summa sasniedz 42 procentus no

ienākumu mediānas, bet trīs personu mājsaimniecībā, kur ir viens pieaugušais un divi bērni, kopējā atbalsta summa sasniedz 45 procentus no ienākumu mediānas. Tas ir būtiski, ņemot vērā arī šodien tiesas sēdē apspriesto, vai personai... vai šis sociālās palīdzības apjoms ir atbilstošs vai nē un es vēlos uzsvērt, ka šie tādad atbalsta veidi, par ko mēs runājam, ir piemērojami pilnīgi visā Latvijā. Mēs runājam par to atbalsta pasākumu, ko nodrošina valsts pēc vienotiem kritērijiem, neatkarīgi no tā, kurā pašvaldībā persona atrodas. Ja persona ir trūcīga, viņai ir tiesības saņemt šādu sociālo palīdzību. Un mūsu ieskatā tas ir tādad atbilstošs sociālās palīdzības apjoms.

Papildus šim sociālās palīdzības apmēram trūcīgām un maznodrošinātajām mājsaimniecībām vai personām mājsaimniecībā, ir bijuši pieejami un ir pieejami dažādi nodokļu atvieglojumi, atlaides pakalpojumu saņemšanā, kompensācijas par ēdināšanu skolās un pirmsskolas izglītības iestādēs, transporta izdevumu kompensēšana un cita veida sociālā palīdzība, kuras kopējā vērtība objektīvi nav aprēķināma un ir atkarīga no katra gadījuma individuālajiem apstākļiem.

Apsverot minimālo ienākumu sliekšni, likumdevējam ir bijis svarīgi ne tikai analizēt citu Eiropas Savienības dalībvalstu praksi, bet arī saskaņot to ar valstī izveidoto sociālās apdrošināšanas sistēmu. Šajā sakarā jānorāda, ka Latvijā minimālo vecuma pensiju aprēķina bāze, tāpat kā sociālās palīdzības pabalsti, ir piesaistīta ienākuma mediānai. Un konkrēti – ir piesaistīta 25 procentu līmenī. Šādos apstākļos apstrīdētais tiesību normās noteiktais ienākumu sliekšnis ir zemāks, proti, 20 procenti, lai tādējādi novērstu risku, ka nodokļus nemaksājošas nodarbinātas personas var saņemt lielāku atbalstu nekā pārējie nodarbinātie un šis atbalsts būtu samērīgs ar pārējiem. Valstij ir pienākums šādu risku novērst, lai neradītu motivējošu vidi nodokļu nemaksāšanai un tā saucamajai “ēnu ekonomikas” attīstībai.

Tāpat ir jāuzsver, ka cilvēka cieņai atbilstoši dzīves apstākļi ir sasniedzami pirmām kārtām ar pašas personas spējām un darbību, bet valsts savu iespēju robežās nodrošina atbalstu, lai veicinātu iespēju šai personai sasniegt attiecīgus dzīves apstākļus. Tādad vispārējā situācijā persona pati ar savu darbu nodrošina savu pamatvajadzību apmierināšanu un īsteno savu pamatvajadzību apmierināšanu. Tikai tad, ja persona kaut kādu iemeslu dēļ ir nonākusi situācijā, kad viņa nevar apmierināt šīs pamatvajadzības, ieslēdzas valsts pozitīvais pienākums sniegt šo sociālo pabalstu.

Attiecībā uz šādām personām... Es atvainojos... Līdz ar to Latvijā sociālās drošības sistēma ir veidota tādā veidā, kas paredz personas aktīvu līdzdarbību sociālo tiesību īstenošanā. Tas ir arī viens no personas pamatpienākumiem, lai saņemtu sociālo palīdzību, proti, personai ir aktīvi jāiesaistās savas problēmas risināšanā, tajā skaitā jāpiedalās sociālās rehabilitācijas pasākumos, darba un sociālo prasmju saglabāšanai, atjaunošanai un apgūšanai, jāveicina sava pelnītspēja, jāsadarbojas ar sociālajiem darbiniekiem un jāizmanto palīdzība paredzētajiem mērķiem.

Šajā sakarā ir jāņem vērā, ka lielākā daļa GMI pabalsta saņēmēju un trūcīgo personu ir nestrādājošas darbspējīgas personas. Šīm personām potenciāli ir iespēja pašām nodrošināt sev iztiku un minimumus. Attiecībā uz šādām personām sociālā palīdzība ir jāvērtē nevis kā atbalsts, kas nodrošina iespēju dzīvot bez aktīvas līdzdarbības pelnītspējas stiprināšanā un īstenošanā, bet kā atbalsts, kas saglabā motivējošu vidi iesaistīties darba tirgū un gūt pastāvīgus ienākumus. Valstij ir pamats sagaidīt, ka persona aktīvi, iespēju robežās, iesaistīsies savu sociālo tiesību īstenošanā un tam ir nozīme, vērtējot sociālās palīdzības apmēru.

Visbeidzot, saistībā ar sociālās palīdzības apmēra atbilstību cilvēka cieņas saglabāšanas principam, ir svarīgi ņemt vērā, ka cilvēka cieņas nodrošināšana ir tieši atkarīga no individuālajām vajadzībām un konkrētas dzīves situācijas, kurā cilvēks ir nonācis. Statistiski sarēķināta abstrakcija un nosaukts skaitlis pēc būtības neatbild uz jautājumu, vai ir nodrošināta vai nav nodrošināta cilvēka cieņa attiecībā uz konkrētu cilvēku noteiktā situācijā.

Cilvēka pamatvajadzību apmierināšanas un cilvēka cienīga dzīves līmeņa nodrošināšana nav panākama vienīgi ar formālu regulāro maksājumu, balstoties uz kādu vidējo statistisko rādītāju. Tieši tāpēc Latvijā sociālās drošības sistēma ir veidota, pamatojoties uz individuālu pieeju, kas likuma "Par sociālo drošību" 2. pantā ir nostiprināta kā viens no šīs sistēmas pamatprincipiem, proti, ikvienas pašvaldības sociālā dienesta līmenī sociālie darbinieki katrā individuālā gadījumā izvērtē grūtībās nonākušā cilvēka apstākļus un pēc tam veic darbības, no vienas puses, sekmējot personas patstāvīgu rīcību un, no otras puses, veicinot šai personai nepieciešamo atbalstu, tajā skaitā, piesaistot sociāli ekonomiskos resursus konkrētu problēmu risināšanai.

Individuāla pieeja paredz katrā atsevišķā gadījumā izmantot konkrētai personai piemērotāko risinājumu un noteikt individuāli definētu līdzdarbības pienākumu. Šāda individualizēta pieeja ir izšķiroša, vērtējot vai nodrošināta cilvēka cieņa un Satversmē garantētās tiesības uz sociālo nodrošinājumu.

Papildus es šeit arī vēlos vērst tiesas uzmanību, ka neraugoties uz to, ka likumdevējs nodrošina noteiktus atbalsta pasākumus sociālās palīdzības jomā visām personām universāli, tomēr ir jāņem vērā, ka noteiktos krīzes apstākļos, un mēs vēsturē, pavisam nesenajā vēsturē mēs esam redzējuši gan Covid-19 pandēmiju, kas strauji mainīja situāciju, personas nonāca pilnīgi nebijušā sociālā situācijā, ar pilnīgi atšķirīgām vajadzībām, mainījās gan patēriņa struktūra, gan ienākumu struktūra, tajā skaitā arī, piemēram, krīze, kas bija veidojusies sakarā ar straujo energocenu pieaugumu, bija neprognozējamas un mēs nevaram šādus krīzes apstākļus vienmēr paredzēt un atspoguļot vispārējā palīdzības struktūrā. Ir nepieciešams likumdevējam citastarpā sekot līdzi šiem īpašajiem krīzes brīžiem un lemt par individualizētiem sociālajiem pasākumiem, kā, piemēram, bija *ad hoc* atbalsta programmas gan tām

personām, kurām bija būtiski samazinājušies vai zuduši ienākumi dēļ Covid-19 pandēmijas vai, piemēram, atbalsts elektroenerģijas daļēju izdevumu kompensēšanai sakarā ar energoresursu cenu pieaugumu vai izmaksas par siltumapgādi.

Tātad, arī šeit parādās likumdevēja pienākums lemt par individuāliem *ad hoc* risinājumiem, izejot no konkrētās situācijas un mēs nevaram vienmēr prognozēt, kādi apstākļi būs izšķiroši un kādos cilvēks nonāks.

Ievērojot iepriekš minētos apstākļus, Saeima uzskata, ka ir pamats Satversmes tiesai izbeigt tiesvedību izskatāmajā lietā, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktu.

Ja tomēr tiesvedība lietā tiek turpināta, Saeima lūdz Satversmes tiesu atzīt Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33. panta pirmo daļu un likuma "Par sociālo drošību" 2.²panta otrās un trešās daļu par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109. pantam.

Paldies par uzmanību,.

A. Laviņš.

Paldies.

Lūdzu, sekos tiesnešu jautājumi un, lūdzu, vārds tiesnesei Jautrītei Briedei.
Lūdzu!

J. Briede.

Jā, paldies.

Sākumā jūs runājāt par to, ka Saeimai bija tikai pusgads pieņemt šos te grozījumus un Satversmes tiesai tas būtu jāņem vērā.

Vai Satversmes tiesai ir jāņem vērā šie subjektīvie apstākļi? Vai objektīvi jāvērtē tiesību normas, vai viņas atbilst vai neatbilst?

S. Bērtaitis.

Izvērtējot labas likumdošanas principu, Satversmes tiesa vērtē likumdevēja rīcības adekvātumu noteiktajā situācijā. Un likumdevējam var būt brīži, kad ir nepieciešams rīkoties steidzami dažādu iemeslu dēļ, gan kā šajā gadījumā dēļ tā, ka bija ļoti īss termiņš, kuru bija atvēlējusi Satversmes tiesa. Tie varbūt ir objektīvi apstākļi un, kā mēs atceramies, arī no Covid-19 pandēmijas gadījumā... Objektīvie apstākļi ir tādi, kad nedrīkst kavēties un likumdevējam ir nepieciešams tūlītēji reaģēt, līdz ar to likumdevēja rīcības atbilstība labas likumdošanas principam ir vērtējama šajā situācijā, kas ir bijusi... nu, iespējams... tā kā pieļauta likumdevējam un atvēlēta...

J. Briede.

Labi. Paldies.

Tad otrs jautājums man ir par šo metodi. Nu, faktiski arī tas, ko jūs rakstāt šajos papildu paskaidrojumos un atsaucoties arī uz Satversmes tiesas spriedumu, ka relatīvā metode ļauj noteikt tādu līmeni, kas atbilst ekonomiskajai realitātei valstī konkrētajā brīdī. Bet, kā arī mums pieteicēju pārstāve uzsvēra, ka tas nesanāk konkrētais brīdis. Tas sanāk... ka tas vilciens jau ir aizgājis un tad mēs skrienam pakaļ tam aizejošajam vilcienam... Bet tā summa faktiski šobrīd jau ir pavisam cita. Nu, teiksim, ja mēs paskatāmies... tad, piemēram, patēriņa cenu pārmaiņas 2023. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu, ir 33 procenti. Tā kā tā inflācija ir, nu, diezgan liela šobrīd. Un tad ir jautājums par to, kāpēc tomēr kaut kāds inflācijas koeficients tad netiek ņemts vērā. Tas ir viens.

Un otrs... uz ko pieteicēju pārstāve vērsa uzmanību, ka tā mediāna tiek publicēta 1. februārī, bet tas aprēķins notiek 1. janvārī. Kāpēc likumdevējs nav tad pateicis, ka kaut kāda mēneša laikā pēc pēdējās mediānas publikācijas? Paldies.

S. Bērtaitis.

Paldies.

Šeit ir vairākas daļas šim jautājumam.

Vispirms par šo indeksāciju un patēriņa cenu pieaugumu. Likumdevējs, pirmām kārtām, nav piesaistījis šo metodoloģiju, kā aprēķina minimālos ienākumu sliekšņus patēriņa cenām. Tas ir piesaistīts ienākumiem. Tātad, sabiedrības, iedzīvotāju ienākumiem. Un šie ir, es uzsveru, divi dažādi. Patēriņa cenu izmaiņas un ienākumu izmaiņas var būt atšķirīgas un var būt situācijas, ka patēriņa cenas aug ātrāk nekā ienākumu izmaiņas. Likumdevēja ieskatā tieši ienākumi, nevis cenas, ir bijušas noteicošas tā iemesla dēļ, ka jāsaprot, ka šis atbalsts, šī sociālā palīdzība, tiek sniegta izmantojot tos līdzekļus, kurus ir iemaksājuši nodokļu maksātāji. Tātad pēc būtības tā ir sabiedrība, kurai ir noteikta saimnieciskā darbība, kura rada noteiktu vērtību un var samaksāt nodokļus valstij. Un ņemot vērā šīs sociālās palīdzības jēgu, ir bijis mērķis piesaistīt šo apmēru tieši ienākumiem, jo viņš veido šo korelāciju ar pārējās sabiedrības daļas ienākumu lielumu. Ja mēs vienai sabiedrības daļai piesaistīsim to pie cenām, tad nebūs šī korelācija ar ienākumiem, var strauji pieaugt šīs sociālās palīdzības summas absolūtās vērtībās, nerēķinoties ar pārējās sabiedrības iespējām apmaksāt šo sociālo palīdzību. Un domājot par sociālo palīdzību, mums tomēr ir jāsaprot, ka tas notiek uz pārējās sabiedrības rēķina, un šim balansam ir tieši jānotiek caur šo ienākumu perspektīvu.

Attiecībā uz pieaugumu. Normālā gadījumā, ilgtermiņā, tātad vidējais ienākums aug straujāk nekā patēriņa cenas, tas ir normālā ilgtermiņa situācijā. Ja mēs runājam par

kādiem ekonomiskiem satricinājumiem vai krīzēm, kas iestājas un kuras ir pēkšņas, kā mēs redzējam energoresursu cenas, kas pēkšņi uzlēca ļoti augstu, tad šādus gadījumus neviena metode – ne absolūtā metode, ne relatīvā metode – nevarēs adekvāti atspoguļot, jo viņas visas prasa zināmu laika posmu, viņām ir noteikta inerce un šādus straujus un pēkšņus gadījumus nevar šajā metodē iestrādāt, tāpēc likumdevējs uzskata par pareizāku šādus straujus un negaidītus ekonomiskus satricinājumus risināt ar tā saucamajiem *ad hoc* jeb individuālajiem krīzes situāciju gadījumiem. Tas var būt visas sabiedrības līmenī, kad likumdevējs ievieš paaugstinātu kompensācijas maksu, piemēram, šo energoresursu gadījumā aizsargā tā lietotāju un līdz ar to kompensē vismaz daļēji šīs izmaksas kaut kādā veidā, vai tas var būt arī individuālā gadījumā arī Sociālās palīdzības likums paredz pabalstu noteiktā krīzē, ja personai nodeg māja un vienkārši viņa ir neatkarīga no sociāli ekonomiskās situācijas, vienkārši nonākusi individuālā krīzē un tad pašvaldības sociālais dienests var izvērtēt situāciju, piešķirt viņai statusu, ka persona ir šajā krīzē un viņai automātiski ir tiesības saņemt sociālo palīdzību. Tātad, šajās krīzēs pareizāk ir runāt par individuālajiem sociālās palīdzības risinājumiem, nevis par vispārējiem, un mēs jau esam uzsvēruši un noteikti varēs arī Labklājības ministrijas pārstāvjiem arī detalizētāk uzdot jautājumus par šo metodoloģiju, bet pamatā neviena metode nevar noķert strauju izmaiņu gadījumā.

Un visbeidzot, ko es gribēju piebilst. Satversmes tiesa līdz šim ir pateikusi, ka metodei ir jābūt objektīvai. Un to es arī mēģināju akcentēt, ka mēs nevaram izpildīt šo objektivitātes prasību, ja mēs nepieturamies pie noteiktas metodoloģiskas statistikas datu vākšanas, mēs patvaļīgi atkāpjamies... un, protams, ka tas ir jāņem vērā, ka šie statistikas dati ir arī jāiekļauj un jāņem vērā valsts budžetā. Tātad, tas prasa zināmu valsts plānošanu attiecībā uz nepieciešamajiem finanšu līdzekļiem.

J. Briede.

Jā, bet tomēr jūs neatbildējāt uz to otro daļu. Nu, ja publicē tajā 1. februārī, bet pārskata tikai 1. janvārī. Tiešām vajag tos vienpadsmit mēnešus, lai sagatavotu un apstrādātu tos datus un tāpēc tas tā ir?

S. Bērtaitis.

Kā jau es minēju. Relatīvās metodes izmantošanas gadījumā šī te laika nobīde ir divi pilni gadi. Faktiski 13 mēneši tiek atvēlēti, lai attiecīgi Statistikas pārvalde veiktu aptaujas, savāktu datus, viņus validētu un sakārtotu, un viņiem nodrošinātu šo datu precizitāti un publicētu, un tad, kad šie dati ir publicēti, tad, balstoties uz šiem statistikas datiem, var iestrādāt šos jaunos sliekšņus un salāgot ar kopējiem valsts budžeta izdevumiem un ietvert iekšā likumā. Ņemot vērā, ka valsts budžets tiek apstiprināts uz vienu gadu, un ņemot vērā, ka arī statistika tiek vākta par vienu gadu, tad likumdevēja ieskatā tas bija atbilstošs un samērīgs risinājums tieši šo te viena gada periodiskumu

ņemt kā atskaites punktu, lai tas arī neradītu nesamērīgu administratīvo slogu uz iestādēm.

A. Laviņš.

Paldies. Turpinām ar jautājumiem. Vārds tiesnesei Anitai Rodiņai. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Labdien! Es gribēju precizēt tieši to sadaļu, kas attiecas uz iepriekšējā Satversmes tiesas sprieduma izpildi, kontekstā ar to atbildi, kuru jūs sniedzāt, atbildot uz tiesneses Briedes jautājumu. Proti, vai es pareizi saprotu, ka, izpildot Satversmes tiesas spriedumu lietā 2019-24-03, Saeima tomēr, jūsuprāt, pieļāva labas likumdošanas principa pārkāpumu, bet tam bija par pamatu vai iemesls tam bija... nu, bija kādi objektīvi apsvērumi, jo, kā jūs norādījāt, pūsgads bija par maz, lai sagatavotu Satversmei atbilstošu normatīvo regulējumu. Tā ir šī jautājuma viena daļa.

Un otra daļa pie reizes. Jūs arī uzsvērāt un lūdzāt Satversmes tiesu ņemt vērā apstrīdēto normu... citēju jūs... “pagaidu raksturu”. Bet kā jūs, kā Saeimas pārstāvis, komentētu šādu pagaidu rakstura normu, it īpaši ņemot vērā, ka šī pagaidu norma jūsu ieskatā ietekmēja vairāku cilvēku dzīvi vairāku gadu garumā. Paldies.

S. Bērtaitis.

Jā, paldies.

Es varbūt tad izteikšos precīzāk. Saeima neuzskata, ka šīs normas, apstrīdētās normas, būtu pieņemtas, pārkāpjot labas likumdošanas principu. Saeimas pozīcija šajā lietā ir, ka labas likumdošanas princips ir ievērots, bet domājot par šo labas likumdošanas principu un piemērojot viņu, ir jāņem vērā situācija, kādā likumdevējs atradās, apstākļi, kādos šīs apstrīdētās normas bija pieņemtas un tam ir ietekme uz šo procesu, ko Saeima aicina Satversmes tiesu vērtēt.

Attiecībā uz Satversmes tiesas sprieduma izpildi Saeima tomēr ņem vērā, ka Satversmes tiesa, pirmkārt, nebija definējusi... jā, Satversmes tiesa runāja par nepieciešamību noteikt šos minimālos ienākumu sliekšņus atbilstoši tādai objektīvai un pamatotai metodei, bet Satversmes tiesa savos nolēmumos *expressis verbis* nebija pateikusi, ka šai metodei būtu jābūt nostiprinātai likuma līmenī. Vismaz Saeima šādu interpretāciju no Satversmes tiesas spriedumiem guva un līdz ar to arī, piemēram, aprēķinot absolūtas vērtības atbilstoši šai metodei un nosakot šīs absolūtas vērtības likumā, tas pēc būtības izpilda Satversmes tiesas minētās prasības.

Tāpat arī attiecībā uz periodiskumu. Satversmes tiesa savos nolēmumos nebija... bija prasījusi, ka ir nepieciešams periodiski pārskatīt, lai nodrošinātu šo atbilstību sociāli ekonomiskajiem apstākļiem, bet nebija arī nedefinēts, kāds ir šis te minimāli nepieciešamais periods. Un attiecībā uz konkrētajām apstrīdētajām normām

sākotnējā redakcijā bija paredzēts, ka līdz trīs gadiem tas tiek piemērots un attiecīgi trīs gadu laikā šo pārskatīšanu var veikt. Un, kā mēs redzam tūri pēc datumiem, faktiski sliekšņi ir pārskatīti un palielināti divarpus gadu laikā. Tātad, tas ir bijis īsāks periods un, kā jau es minēju iepriekš, šajā laika posmā bija vērojami arī enerģētiskās krīzes apstākļi, kad tika noteikts papildu sociālās palīdzības apjoms, kas summējās, ja mēs runājam par šo faktoru.

A. Rodiņa.

Jā, paldies. Bet bija arī otra daļa par to, kā jūs raksturojat šīs te pagaidu normas kontekstā ar cilvēku augstāko vērtību ikvienā valstī.

S. Bērtaitis.

Latvijas Republikas Saeima gan atbildes rakstā, gan arī papildu apsvērumos šajā lietā ir norādījusi uz to, ka tas apjoms kopumā, kas ir bijis trūcīgajām personām, arī šajā laika posmā ir pārsniedzis 40 procentus no ienākumu mediānas. Un pat, ja mēs pieturamies pie šī hartas 12. panta un komitejas sniegtās interpretācijas, tad šie te vairāk nekā 40 procenti no ienākumu mediānas, ņemot vērā, ka ir bijuši vēl citi papildu faktori, ir bijis pietiekams apmērs, lai nodrošinātu cilvēka cienīgu dzīvi, bet ir jāsaprot, ka uz Saeimu gulstas arī pienākums līdzsvarot šo sociālās palīdzības apjomu ar valsts rīcībā esošajiem finanšu līdzekļiem un ir pienākums ņemt vērā, ka šis apmērs radīs un neapšaubāmi ietekmēs... tātad radīs tiesisko paļāvību sociāli jutīgajā jomā. Tāpēc šādos ilgtermiņa jautājumos Saeima uzskatīja nepārsteigties, bet drīzāk rūpīgi izanalizēt, izmodelēt šo situāciju un tikai tad iekļaut šo te metodi likumā un saīsināt šo... nu, faktiski noteikt likumā, ka reizi gadā pārskata periodiski šo sliekšņa apmēru.

A. Rodiņa.

Paldies. Man būs vēl viens jautājums.

Sakiet, lūdzu, vai Saeimas ieskatā metode, atbilstoši kurai noteica minimālo ienākumu sliekšni, ir būtisks ar GMI līmeni saistīts jautājums? Paldies.

S. Bērtaitis.

Jā. Tas ir būtisks ar GMI atbalstu saistīts jautājums tāpēc, ka uz GMI pabalstu var pretendēt tikai tās personas, kuras iegūst šo trūcīgās personas statusu, līdz ar to ar šo metodi tiek aprēķināts personas vispirms šīs te sliekšnis, ka persona ir uzskatāma par trūcīgu. Protams, šī metode ietekmē arī absolūtās vērtības aprēķinu. Bet, kā jau es minēju iepriekšējos paskaidrojumos, tad Saeima ir noteikusi šīs absolūtās vērtības sākotnējos normatīvos aktos balstoties uz šo metodi, tātad pēc būtības Saeima to ir izlēmusi un šī te metode ir bijusi likumdevēja apsvērumu pamatā.

A. Rodiņa.

Jā. Bet es tomēr precizēšu. Jūs teicāt, ka Saeima ir izlēmusi. Bet vai apstrīdētajās normās Saeima bija pati noregulējusi šo būtisko jautājumu, ko jūs pats atzināt, ka tas ir būtisks jautājums, tātad metode.... izlēmusi, jā, iespējams. Bet vai noregulējusi bija? Paldies.

S. Bērtaitis.

Tad ir jautājums par to, kā mēs izprotam, kas ir noregulējuma priekšmets. Noregulējuma priekšmets ir sliekšņa apmērs un šis aprēķins tiek balstīts uz metodi. Nu, vismaz Saeimas pozīcija ir tāda šajā lietā, ka Saeima ir atbalstījusi un ar likumu noteikusi šos minimālos ienākumu sliekšņus, balstoties uz šo metodi. Tātad, tas ir bijis likumdevēja apsvērumu pamatā.

A. Rodiņa.

Paldies.

Un vēl pie reizes. Jūs teicāt, ka ir dažāda izpratne par to, kas ir pamatvajadzība. Minējāt arī piemēru, ka vienam varbūt vajag degvielu, vienam nevajag savu pamatvajadzību apmierināšanai. Bet vai jūs to bijāt domājis, ka nav tāda kritērija, kas noteic šo te pamatvajadzību, atbilstoši kurai var noteikt GMI līmeni vai arī naudas izteiksme nav tāda visiem vienāda. Kā jūs to bijāt domājuši? It īpaši, protams, es šeit atkal skatos uz iepriekšējo Satversmes tiesas spriedumu, kas mums ir bijis. Paldies.

S. Bērtaitis.

Jā. Paldies.

Jāsaka tā, ka šis jautājums lielā mērā sasaucas arī ar problemātiku un trūkumiem, kas ir absolūtajā metodē, jo absolūtā metode, kas definē šo te minimālo preču un pakalpojumu grozu, tiecas definēt. Nu, tātad, kaut kādā ziņā operalizē jeb verbalizē šīs te pamatvajadzības un mēģina viņas ielikt šajā grozā, bet tā problēma ir tāda, ka tur tomēr var būt zināmas politiskas diferences attiecībā uz to, vai konkrētā prece vai konkrētais pakalpojums ir vai nav pamatvajadzība. Tas varētu atšķirties starp personām. Tātad, kāda ir izpratne, kas vienam ir cilvēka dzīves cienīgi dzīves apstākļi, var atšķirties no cita cilvēka cienīgas dzīves apstākļiem. Tas ir faktors, kas ir jāņem vērā.

Bet otrs un pats būtiskākais, ka personas... mēs redzam tajā brīdī, kad mēs skatāmies uz konkrētu sociālo realitāti, mēs redzam cilvēkus ar dažādām vajadzībām. Vienam ir grūtības ar mājokli, tad šādā gadījumā ir pareizi risināt un sniegt palīdzību, kas attiecas uz mājokli, citam ir problēmas ar pārtiku un viņam mājoklis ir, viņam tieši pārtikas daļa iztrūkst. Tātad mērķis ir saprast, ka visi cilvēki nav vienādi tādā nozīmē, ka viņu pamatvajadzības var atšķirties, situācijas var atšķirties un līdz ar to mēs aicinām

no Saeimas puses arī Satversmes tiesu skatīties uz šo cilvēka cieņu kā tādu, kas ir jāaplūko individuālā konkrētā situācijā, ņemot vērā tādā konkrēto gadījumu apstākļus. Un šīs abstrakcijas ir problemātiskas un viņas nevar visos gadījumos vienādi ielikt šo cilvēka cieņas jēdzienu.

A. Rodiņa.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Turpinām ar jautājumiem. Vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Paldies.

Tā, man būs vairāki jautājumi, Bērtaiša kungs. Viens laikam būtu tāds. Tātad, ja mēs tā paskatāmies, tad Saeima jau pēc Satversmes tiesas spieduma paaugstināja šo garantēto minimālo ienākumu, kā jūs teicāt, nosakot šo te pagaidu regulējumu un viņš ir bijis spēkā... kā tagad sanāk... līdz 2023. gada jūnijam, divarpus gadus. Un, ja es paskatos tā pēc būtības, nebija varbūt tiešā veidā tā metode, bet viņš bija, kā jūs arī sakāt, aptuveni 20 procenti no mediānas. Tagad mums arī ir 20 procenti no mediānas. Vai šajā laikā Saeima pārliecinājās par to, ka ir veikti... tomēr ir divarpus gadi, šajā laikā varēja izvērtēt, vai tas mazina nabadzību Latvijā konkrēti, vai tas nemazina, kā tas konkrēti ietekmē cilvēkus? Vai šāds izvērtējums ir bijis veikts? Vai Saeima tika ar to iepazīstināta? Vai šādu datu nebija?

S. Bērtaitis.

Paldies.

Par šo sociālo jomu, tieši sociālās palīdzības jomu atbildīgā ir Labklājības ministrija, kura primāri seko līdzi situācijai. Galvenais uzdevums ir mazināt nabadzības dziļumu. Tas ir pats, pats svarīgākais uzdevums, respektīvi, mazināt to personu skaitu, kuriem ir pavisam, pavisam kritiska situācija. Tātad šis ir bijis apsvērums. Bet, protams, ka ir bijusi apsekošana par to, kāds ir bijis personu materiālais stāvoklis, šie dati ir bijuši ministrijas rīcībā un arī, piemēram, mēs esam iesnieguši papildu paskaidrojumu pielikumā Labklājības ministrijas sagatavotu prezentāciju, kur ir apkopoti aktuāli dati par fonda, tādā Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām, darbības programmas rezultātiem, kur ir aplūkota dinamika pa gadiem, cik personas ir izrādījušas interesi saņemt šīs pakas. Ir redzams, kāda veida produkti ir izsniegti, redzama personu apmierinātība un cilvēki patiešām ir pauduši ļoti lielu apmierinātību ar šo pakalpojumu. Līdz ar to ir skatīts un vērtēts, kas ir efektīvi sociālās palīdzības šie

kanāli un, piemēram, cik būtiski šis valsts organizētā sociālā palīdzība ir panākusi šo rezultātu. Un kopumā noteikti Labklājības ministrijas speciālisti var detalizētāk komentēt šo jautājumu, bet ir bijusi tomēr izaugsme nabadzības dziļuma samazināšanā. Un tas ir bijis tomēr... tas apstiprina, ka virziens ir bijis pareizais un attiecīgi šie sociālie mērķi tieši vistrūcīgākās sabiedrības daļas mazināšanai ir bijuši labvēlīgi ietekmēti, mazinājuši šo sociālo nevienlīdzību.

A. Kučs.

Labi. Paldies.

Otrs jautājums man ir tāds. Labklājības ministrijas pētījums, ko jūs arī teicāt un pieteikuma iesniedzējs atsaucās, 2021. gadā kas tika veikts, tad pārtikas groza vērtība vienam mājsaimniecības loceklim ir 154 eiro. Jūs teicāt, ka to tā nevar pielīdzināt, jo tur atšķirās un tas būs atkarībā no pilsētas... Vai ir kādi citi dati, objektīvi dati, ko, teiksim, tiesa varētu novērtēt, ka šis Labklājības ministrijas pētījums, teiksim, nav atbilstošs un ka mums ir jāņem vērā kaut kas cits. Tas ir diezgan skaidrs, ja 2021. gadā bija 154 eiro tikai pārtikai, tad kādā veidā tas nodrošina šo...

S. Bērtaitis.

Jā, paldies.

Šeit ir jāņem vērā apstākļi, ka, kā mēs jau minējām iepriekš, šīs lietas ietvaros būtisks faktors ir tas, ka Latvijā ir izveidojies un darbojas Eiropas Atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām, kas nodrošina ne tikai pārtikas preču, bet arī citu – gan izglītības, mācību preču, gan mājsaimniecības— preču paku izdali natūrā. Jāsaprot, ka šīs pakas, šīs preces tiek iegādātas centralizētos iepirkumos, līdz ar to šīs iepirkuma cenas būs daudz, daudz izdevīgākas, salīdzinot ar tām cenām, kas, ja mēs ieiesim nopirkt šo pašu preci atsevišķu veikalā. Tur būs būtiskas atšķirības ar to. Līdz ar to, piešķirot šo preci personām natūrā, mēs nonākam pie problēmas definēt, kāda tad ir šī vērtība, jo valsts šīs pašas preces var iegūt par zemāku cenu, salīdzinot ar privātpersonas situāciju. Plus šīs programmas ietvaros ir arī nodrošinātas jau gatavās maltītes, kā es jau minēju, tās ir vairāki desmiti zupu virtuves Latvijā, kas nodrošina gatavās maltītes izsniegšanu personām. Tātad, šeit arī ir grūtības... nu, ņemot vērā, ka šis ir natūrā sniegts sociālās palīdzības veids, tad ir grūti ticamā veidā noteikt šīs cenas.

Bet, kā jau es minēju iepriekš. Ņemot vērā tos aprēķinus, kurus veikusi Labklājības ministrija, tad, piemēram, viena persona mājsaimniecībā mēnesī, summējot gan GMI pabalstu, gan mājokļa pabalstu, gan arī, piemēram, maksu pa elektrību un ģimenes valsts pabalstu, tātad vienas personas mājsaimniecības summa kopumā eiro mēnesī tiek saņemti 259,66 un trīs personu mājsaimniecība, kur ir viens pieaugušais un divi bērni, summa mēnesī būtu 676,28 eiro. Tātad, šie ir tie, kā es minēju

pamatkomponentes, kas ir pieejamas visām trūcīgajām personām visā Latvijā, neņemot vērā šos vēl papildu atvieglojumus, kas ir paredzēti dažādos tiesību aktos, kur mēs esam snieguši pārskatu arī tabulas veidā Satversmes tiesai.

Līdz ar to no Saeimas perspektīvas šī te palīdzība ir tomēr bijusi un ir bijusi būtiska, lai mazinātu šo vistrūcīgākās personas...

A. Kučs.

Vai es varu precizēt drusciņ... Jūs minējāt pārtikas pakas un zupu virtuves. Man ir jautājums tāds. Vai zupu virtuves ir pieejamas ne tikai Rīgā, bet arī Dagdā, arī Mērsragā... teiksim, jebkurā pašvaldībā? Un tas pats jautājums ir par pārtikas pakām. Vai tas ir, teiksim, tāds, kas ir ne tikai kādā atsevišķā pašvaldībā vai pašvaldībās, bet jūs varat teikt, ka jebkurā pašvaldībā?

S. Bērtaitis.

Ir tā, ka šajā prezentācijā, kas bija arī pielikumā, ir norādīts, ka atbalsta vietas kopumā ir 446 komplektu izdales vietas un 30 zupu virtuves un atbalsta sasniedzamība ir... vidēji attālums līdz atbalsta vietai ir 3,6 kilometri. Tātad, tas, protams, ir vidēji. Nu, protams, zupu virtuves ir tā kā... nebūs tik bieži, kā komplektu izdales vietas, bet kopumā šis te sasniedzamības moments nebūtu problemātisks.

Bet, protams, ka šodien arī Labklājības ministrijas pārstāvji, ja nepieciešams, var sniegt precizējošus jautājumus. Tās ir tādas operacionālas detaļas.

A. Kučs.

Paldies.

Vēl viens jautājums. Jūs teicāt arī to tiesas sēdē, ka garantētais minimālais ienākums nav jāvērtē izolēti, bet kopā ar citiem pabalstiem. Un tad man ir jautājums, vai Saeima, lemjot par garantēto minimālo ienākumu, arī šādu izvērtējumu kopā ar citiem pabalstiem ir veikusi? Un vai šāds izvērtējums... no kuriem dokumentiem es, teiksim, varu par to pārliecināties, ka tas ir darīts? Vai ministrijas vai arī Saeimas līmenī?

S. Bērtaitis.

Nu, šeit es vēlētos atbildēt divos līmeņos. Kā mēs paskaidrojām gan rakstveida paskaidrojumos, gan arī šodien mutvārdos sēdē, es centos akcentēt, ka svarīgas ir individuāls cilvēks ar individuālām vajadzībām un mēs varam novērtēt, cik adekvāta šī palīdzība ir konkrētajā līmenī... Šīs te statistiskās abstrakcijas, viņas ir riskantas ar to, ka mēs varam maldīgi uzskatīt un spriest par faktisko situāciju individuālā līmenī.

Bet, kā jau es minēju, aprēķini Labklājības ministrijā ir bijuši veikti, kur ir summēts gan GMI pabalsts, gan mājokļa pabalsts, gan arī šīs te pārtikas un šīs te citu

preču pakas kopā ar... ja mēs runājam par bērniem, tad arī ģimenes valsts pabalsts, mēs varam runāt arī par šo te elektrības pabalstu... Šī summārā ietekme ir ņemta vērā. Daudzas no šiem faktoriem, kur ir dotas atlaides trūcīgajām personām, viņas ir atkarīgas no individuālajiem apstākļiem, viņas objektīvi nepakļaujas aprēķinu modelēšanai. Tas nozīmē, ka mēs nevaram šobrīd... mums vienkārši nav... tas ir neiespējams uzdevums šobrīd sarēķināt visu izmantoto atlaižu vērtību un summu, kas ir pieejams trūcīgajām personām. Tas būtu faktiski neiespējami. Bet jebkurā gadījumā es vēlos uzsvērt, ka apstrīdētās tiesību normas, ja mēs raugāties uz kopējo likumdošanas procesu, tika iesniegtas no Ministru kabineta un sagatavojusi bija Labklājības ministrija, kas ir par nozari atbildīgā iestāde un veikusi šos aprēķinus. Nu, tāpat līdz ar to tas ir arī bijis izmantots tālākajā likumdošanas procesā. Tādus atsevišķus aprēķinus Saeima nav veikusi.

A. Laviņš.

Es šajā brīdī vēlos, lai mēs paliekam pie uzdotā jautājuma. Cik es saprotu no kolēģa Artūra Kuča jautājuma, būtība bija par to, kas ir tie dokumenti, pierādījumi, no kuriem mēs varam gūt pārlicību par to, ko jūs runājat. Un ja reiz jūs sakāt, ka GMI un vēl dažādi pabalsti un atlaides... tas ir kaut kas, ko ir ļoti grūti sarēķināt, tad kādu brītiņu iepriekš jūs tomēr minējāt precīzu skaitli 259 eiro, kas GMI kopā ar dažādiem pabalstiem varētu reāli... tas tā varētu būt, ka reāli cilvēks saņem šādu naudas summu. Tā bija atbilde arī uz kolēģa Artūra Kuča uzdoto jautājumu, ka pārtikas grozs ir 154 eiro un kā tad garantētais minimālais ienākums, kas ir 125 eiro, vispār spēj nodrošināt pārējās vajadzības. Uz to jūs atbildējāt, ka 259 eiro. No kurienes tad ir šāds skaitlis – 259 eiro?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Es paskaidrošu. Šis ir skaitlis, kur summējās garantētā minimālā ienākuma pabalsts, mājokļa pabalsts arī tiek aprēķināts, tālāk nāk kompensācija par elektroenerģiju trūcīgajām personām un, ja attiecībā uz bērniem, tad tiek ņemts vērā ģimenes valsts pabalsts, kas ir likumā noteikts. Tātad, šis ir tādas pamatkomponentes, kas ir aprēķināmas un šis modelējums bija uz diviem mājsaimniecību tipiem, kur vienas personas mājsaimniecība un trīs personu mājsaimniecība ar vienu pieaugušo un diviem bērniem. Šie ir Labklājības ministrijas veiktie aprēķini. Nu, tas neparādās likumprojekta anotācijā. Līdz ar to es nevaru dot norādes.

A. Laviņš.

Paldies. Es saņēmu atbildi.

Lūdzu, Kuča kungs, turpiniet ar jautājumiem.

A. Kučs.

Es varu varbūt tad vienkārši precizēt... Mājokļa pabalsts ir ikvienā pašvaldībā. Ikvienā pašvaldībā tādām ir jābūt, ja?

S. Bērtaitis.

Godātā tiesa! Mājokļa pabalsts ir likumā noteikts, pēc vienotiem principiem aprēķināts pabalsta veids, kas pienākas visām tām personām, kuras ir GMI pabalsta saņēmēji. Tas ir noteikts Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā un ir arī pieņemti 2020. gada 17. decembra Ministru kabineta noteikumos Nr. 809 "Noteikumi pa māsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu", kur arī tiek dota norāde uz mājokļa pabalsta summas apmēra sarēķināšanu. Tātad šis ir, ja mēs runājam par GMI pabalstu, tad visos gadījumos tiek saņemts arī mājokļa pabalsts... ir tiesības saņemt mājokļa pabalstu.

A. Kučs.

Paldies.

Vēl viens jautājums. Jūs jau pieskārties Sociālo tiesību hartai. Likumprojekta anotācijā ir rakstīts, ka likumprojekts Latvijas starptautiskās saistības neskar. Bet es gribētu saprast Saeimas viedokli. Vai likumprojekts vispār skar Latvijas starptautiskās saistības. Tas būtu laikam pirmais jautājums, ar ko sākt.

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Jā. Nu, anotāciju ir sagatavojis normatīvā akta projekta iesniedzējs, sākotnēji tātad iesniedz Ministru kabinets, Saeima nav piedalījusies šīs anotācijas sagatavošanā. Jāatzīst, ka apstrīdētās tiesību normas, ņemot vērā, ka tās attiecas uz sociālās palīdzības sniegšanu, skar sociālās tiesības un sociālās tiesības ir reglamentētas ar starptautiskajiem aktiem, līdz ar to pareiza būtu atbilde, ka skar Latvijas starptautiskās saistības. Un, ja mēs konkretizējam, tad arī Eiropas Sociālā harta tādā ziņā attiecas, mēs to nenoliedzam.

A. Laviņš.

Skaidrs. Skar.

Turpinām ar jautājumiem.

A. Kučs.

Ja es varu precizēt... Ja tas skar, nu, tad vai tika vērtēta Saeimā atbilstība hartai un atkal, teiksim, no kā es varu pārliecināties, vai tas būtu komisijas audioieraksti? Kur mēs to varam redzēt?

S. Bērtaitis.

Jā, Saeimas komisijas audioierakstos... tas tika apspriests. Ir iespējams noklausīties.

A. Kučs.

Tika apspriests, ja? Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Labi. Turpinām ar tiesnešu jautājumiem. Vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Paldies. Man daži precizējoši jautājumi.

Tātad, tuvojās 2024. gada 1. janvāris. Jau pieteikuma iesniedzēju pārstāve arī gribēja dzirdēt atbildi uz šo jautājumu. Tātad, kura precīzi gada dati tiks ņemti vērā, lai attiecīgi pārskatītu minimālā ienākuma sliekšni?

S. Bērtaitis.

2024. gada 1. janvārī sliekšņi tiks pārskatīti, balstoties uz 2023. gadā publicētajiem statistikas datiem. 2023. gadā publicētie dati ir iegūti 2022. gadā un attiecas uz 2021. gadu.

I. Kucina.

Paldies. Tātad principā ienākumu sliekšnis 2024. gada 1. janvārī būs aprēķināts faktiski atbilstoši datiem, kas bija 2021. gadā.

S. Bērtaitis.

Ar divu gadu nobīdi.

I. Kucina.

Nu... mazlietiņ izskatās vairāk.

Jautājums ir tāds: vai, jūsuprāt, šādi aprēķināts minimālā ienākuma sliekšnis kalpo cilvēka cieņas aizsardzībai tieši 2024. gadā?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Kā jau es minēju iepriekš, ir nepieciešams šo minimālo ienākumu sliekšni aprēķināt ar metodi, kas objektīva un kas ir zinātniski pamatota. Līdz ar to, lai izpildītu šīs prasības attiecībā uz metodi, ir nepieciešams šis te laika nogrieznis, lai veiktu šos aprēķinus un šo aprēķinu rezultātā iegūto vērtību iekļautu valsts budžetā.

Līdz ar to mēs saprotam, ka šī nobīde laikā ir, mēs to nenoliedzam, šie divi gadi laika nobīde ir, bet mēs uzsveram, ka neviena metode nevarēs nodrošināt tūlītēju rezultātu saņemšanu. Līdz ar to mēs uzskatām, ka šī metode ir izraudzīta adekvāti un nodrošina cilvēka cieņai atbilstošu ienākumu.

I. Kucina.

Paldies.

Un nedaudz par metodi. Ja neklūdos, šī metode, izņemot periodiskumu tās aprēķināšanā, ir ņemta vērā atbilstoši jau iepriekšējam regulējumam, kas zaudēja spēku, kur anotācijā arī šī metode tika aprakstīta. Pēc savas būtības jaunie grozījumi ir tā pati metode, kas ir bijusi iepriekš. Vai es pareizi saprotu?... Izņemot periodiskumu. Par to mēs šobrīd nerunājam,. Tieši par pašu metodi.

S. Bērtaitis.

Jā, relatīvā metode...

I. Kucina.

Jā, tieši tā. Precīzi.

Sēdē jūs šodien minējāt, ka, ziniet, tomēr Saeima strādāja tādā sasteigtā režīmā un bija diezgan maz laika, lai izpildītu Satversmes tiesas spiedumu, kā jūs argumentētu to, ka šī metode ir palikusi tā pati un vai tā ir zinātniski pierādīta un iegūta metode, jo jūs minējāt, ka jums bija tik maz laika, lai izstrādātu attiecīgos grozījumus iepriekš. Paldies.

S. Bērtaitis.

Kā es minēju iepriekš, metodoloģija, kā aprēķināt minimālā ienākuma sliekšņus, tika apsvērta jau 2014. gadā. Tas ir atspoguļots Ministru kabineta 2014. gada 30. oktobra rīkojumā Nr. 619, kur ir koncepcija par minimālā ienākumu līmeņa noteikšanu un šīs koncepcijas 40.-41. lapaspusē ir redzams, ka ir aplūkota gan relatīvā, gan absolūtā metode, kā metodes, kas potenciāli varētu tikt izmantotas šī minimālā ienākuma sliekšņa aprēķināšanai un tika analizēti gan plusi, gan mīnusi, jo metodēm katrai no viņām ir savi trūkumi un savi plusi. Vai viņa ir zinātniski pamatotas? Nu, katrā ziņā tas ir plaši... atbilde ir jā, viņa ir zinātniski pamatota, viņa ir arī plaši atzīta kā šāda pamatota metode, kuru izmanto gan Eiropas Savienībā plaši, gan arī pati komiteja Eiropas Sociālās hartas interpretācijā. Līdz ar to... jā, šī ir zinātniski pamatota metode.

I. Kucina.

Es mazliet precizēšu. Tātad, jūsu arguments par to, ka tā ir zinātniski pamatota ir saistīts ar to, ka to izmanto citas Eiropas Savienības dalībvalstis un attiecīgi hartas

skaidrojums. Tas ir tas arguments, kāpēc tā ir zinātniski pamatota. Atsevišķi pētījumi saistībā ar to, kā tā varētu tikt pielāgota Latvijas situācijai, vai ir tikuši veikti, vai tomēr nav?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Latvijas Banka, veicot šī modeļa mikrosimulāciju, arī citastarp ieteica izmantot šo metodi. Līdz ar to tas tika vērtēts arī ekspertu līmenī. Tika ieteikts, rekomendēts šo metodi izmantot Latvijas gadījumā.

I. Kucina.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies!

Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, labdien, Bērtaiša kungs! Man viens precizējošs jautājums radās pēc jūsu sniegtās atbildes uz tiesneša Kuča jautājumu. Un atbildot uz to jūs norādījāt... bija jautājums par anotāciju un jūs norādījāt, ka Saeima nav izstrādājusi šo anotāciju un šo anotāciju izstrādā likumprojekta iesniedzējs. Tam varētu piekrist, ka likumprojekta iesniedzējs izstrādā anotāciju. Man ir jautājums par Saeimas atbildes raksta 18. lapaspusē norādīto, jo atbildes raksta 18. lapaspusē jūs, Saeima, ir norādījusi, ka "Saeima savas rīcības brīvības ietvaros šo pienākumu ir izpildījusi, atspoguļojot metodi anotācijā". Man ir jautājums: tad Saeima to ir izdarījusi anotācijā veicot...? Jūs iepriekš nupat teicāt, ka Saeima to anotāciju nav izstrādājusi. Tad man ir divi apgalvojumi, kas tā kā nesaietas kopā. Vai jūs varētu manas bažas mazināt? Paldies.

S. Bērtaitis.

Jā. Paldies.

Tad atbildes rakstā ir jāprecizē, ka anotāciju izstrādāja likumprojekta iesniedzējs, attiecīgi no Ministru kabineta puses tas tika iesniegts. Saeima attiecīgi apspriežot un virzot šo likumprojektu un piedāvāto minimālā sliekšņa aprēķinu tomēr balstījās uz šo relatīvo metodi. Faktiski tas no Saeimas puses bija apstiprināts, atbalstot šo likumprojektu.

G. Kusiņš.

Tikai skaidrībai. Vai es pareizi saprotu, ka ir balsots par anotāciju atsevišķi?

S. Bērtaitis.

Nē. Ir balsots par likumprojektu.

G. Kusiņš.

Vai mēs varam secināt, ka anotācijā ietvertais ir uzskatāms par Saeimas gribu, tajā skaitā pienākuma izpildīšanu jebkādā veidā...

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Ir taisnība, ka anotācija iekļaujas likumprojekta... likumdošanas procesa paketē, ja tā var teikt, ka tas nav atsevišķs dokuments, par ko Saeima balso. Tomēr šī ir būtiska informācija, kas ir sagatavota jau likumprojekta izstrādes laikā, kas ir apspriesta Saeimas atbildīgajās komitejās un tomēr ņemta vērā, apstiprinot šo likumprojektu.

G. Kusiņš.

Labi. Skaidrs.

Un pēdējais jautājums. Es saprotu, ka tad jūsu arguments ir tas, ka tas bija pagaidu regulējums, jo likumā "Par valsts budžetu" bija 59. pants, kurā tika dots uzdevums Ministru kabinetam izstrādāt.

Sakiet lūdzu, vai pie Satversmes tiesas sprieduma izpildes varētu būt tā, ka sprieduma izpildei tiek uzlikts pienākums kādam citam? Un ja jā, tad kādu termiņu tad likumdevējs varētu dot tā sava pienākuma izpildes realizēšanai, ka gaidīs, kad kāds cits iesniegs normatīvo aktu projektus? Vai to varētu uzskatīt par Satversmes tiesas spieduma izpildi? Gaida, ka kāds cits iesniegs likumprojektu.... Es saprotu, ka jūs atsaucāties uz 59. pantu.

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Pirmām kārtām Saeima tajās trīs lietās nebija atbildētāja pusē pieaicinātā iestāde, tas bija pats Ministru kabinets.

Protams, ka Satversmes tiesas spriedumi, tajos ietvertie secinājumi bija plašāki un pārsniedza... nu, teiksim tā... lai turpmāk organizētu sociālās palīdzības sistēmu kā sociālās drošības sistēmas daļu, tad likumdevējam vajadzēja vadīties pēc Satversmes tiesas spriedumā norādītajiem apsvērumiem. Un ir jāsaka tā, ka šajā Budžeta likumā ietvertā atruna nozīmē to, ka likumdevējs, neakceptējot šo... teiksim tā... nobalsojot par konkrētām apstrīdētajām normām un paredzot šo te minimālā sliekšņa apmēru noteiktā apmērā, tomēr paredzēja un definēja, ka ir nepieciešams šo sistēmu pilnveidot. Tātad sistēma likumdevēja ietvaros... jā, tiek nobalsots par apstrīdētajām normām un tiek atzīts, ka vēl nepieciešams strādāt pie šīs sistēmas pilnveides, ir nepieciešams sagatavot politikas plānošanas dokumentus un sagatavot atbilstošus grozījumus iesniegt

un tad tika dots uzdevums Ministru kabinetam pie šīs pilnveides strādāt. Līdz ar to tas prasīja ilgākā laika posmā, bet šīs lietas ietvaros mēs vēlreiz akcentējam, ka arī sākotnējās apstrīdētās normas izpildīja pamatprasības attiecībā uz to, ka šis minimālais sliekšnis tiek aprēķināts balstoties uz zinātniski pamatotu metodi un ka viņa tiek periodiski pārskatīta. Satversmes tiesa nenoteica pārskatīšanas periodu un neprecizēja, ka ir jābūt šai metodei tieši likumā noteiktai

G. Kusiņš.

Tieši likumā... labi... Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Ja vēl ir palikuši kādi neuzdoti jautājumi, šobrīd ir iespēja tos uzdot pieteikuma iesniedzēju pārstāvei. Būs tādi?

I. Nikuļceva.

Jā. Patiešām, es vēlētos uzdot tikai tādus precizējošus jautājumus, jo es saprotu, ka patiešām jau Satversmes tiesas tiesneši gandrīz visu pajautāja.

Tātad, pirmais precizējošais jautājums, ko es vēlētos uzdot un vispār vairāki jautājumi saistībā tieši ar šo te metodi, kā tiek noteikts minimālais sliekšnis.

Atbildot uz jautājumu jūs arī norādījāt, ka, jūsuprāt, ir jāpiesaista šis minimālais ienākuma sliekšnis tieši ienākumiem un nevis pamatvajadzībām. Tātad, jāizmanto tieši relatīvā metode. Un precizējošs jautājums man ir tāds. Es īsti nesaprotu. Jūs uzskatāt, ka tas, kādas ir faktiskās vajadzības, vispār nav būtiski? Būtiski ir tikai vērtēt, kādi ir ienākumi un tad orientēties uz procentu no ienākuma? Kāds tad ir jūsu tas uzskats par to sasaisti ar personas faktiskajām pamatvajadzībām? Varbūt tas vispār nav jāņem vērā?

S. Bērtaitis.

Sociālās palīdzības apjoms ir jāsaskaņo ar valsts ekonomiskajām iespējām. Tas ir vairākos Satversmes tiesas nolēmumos jau iepriekš formulēts. Un, lai saskaņotu ar valsts ekonomiskajām iespējām, nodrošinātu šo līdzsvaru, pareizāk ir piesaistīties tieši ienākumiem, kas ir sabiedrības rīcībā un kurus var atvēlēt sociālās palīdzības sniegšanai, jo šis pienākums tieši korelē ar šiem ienākumiem. Tātad, šo korelāciju pareizāk ir veidot tieši ar to, ar tiem ienākumiem, kas ir sabiedrības... pārējās sabiedrības, kas palīdz šīm trūcīgajām personām ar viņu rīcībā esošajiem līdzekļiem. Un pārtikas cenas atspoguļo to dzīves līmeņa dārdzību, bet neraksturo un nedod ieskatu par to, kāds ir sabiedrības daļas, kura uztur šo sociālās palīdzības sniedzēju un nodrošina viņiem materiāltiesisku iespēju sniegt šo atbalstu un kādas ir

viņas iespējas un šīs iespējas tomēr labāk raksturo ienākumu mediāna. Tas ir arī citos... piemēram, ja mēs skatāmies to pašu citu Eiropas Savienības dalībvalstu praksi arī.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies par atbildi. Ļoti laba atbilde.

Tad nākamais jautājums.

Sakiet, kāpēc tieši 20 procenti no ienākumu mediānas ir ietverti šajā formulā vai metodē? Kāpēc, piemēram, ne 15 procenti, ne 25 procenti, ne 40 vai 50 procenti? Kādā veidā Saeima nonāca tieši pie 20 procentiem?

S. Bērtaitis.

Vispirms jāsaka tā, ka apjoms par minimālā sliekšņa apmēru 20 procenti bija balstīts, ņemot vērā gan citu Eiropas Savienības dalībvalstu praksi, gan ekspertu ieteikumus, gan arī tātad valsts īstenoto sociālās apdrošināšanas sistēmu. Ja mēs raugāmies uz pensijām, minimālā pensija ir piesaistīta 25 procenti ienākumam no mediānas, tad likumdevēja ieskatā svarīgi veidot sistēmu tā, lai šī sociālā palīdzība nav vienāda vai lielāka par minimālo sociālās apdrošināšanas rezultātu. Proti, ja viņa būtu vienāda, tad personai un sabiedrībai kopumā zustu motivācija veikt iemaksas sociālās apdrošināšanas sistēmā, jo kāpēc viņai veikt šīs iemaksas, ja viņa var dabūt to pašu summu, neveicot šīs iemaksas. Tas nozīmē, ka tas veidotu plašāku ēnu ekonomiku un tas būtu sociāli nevienlīdzīgi, jo atšķirīgā situācijā esošām personām būtu vienāds palīdzības apjoms. Persona, kura ir strādājusi un maksājusi nodokļus, saņemtu tikpat, cik cilvēks, kas savā darbības ekonomiskās aktivitātes periodā nav veicis nodokļu iemaksas. Līdz ar to tas ir jāsaskaņo... Un Saeimas ieskatā šī saskaņošana arī ir īstenota.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tad ņemot vērā atbildi uz šo jautājumu, man ir vēl vairāki precizējoši jautājumi tieši par šo atbildi.

Jūs atsaucāties uz ekspertu viedokli, kas ir ņemts vērā un uz citu valstu viedokli. Vai jūs varētu minēt, kas tie par ekspertiem. Jūs iepriekš minējāt Latvijas Banku. Vai ir vēl kāds? Un tad, vai jūs varētu konkrēti minēt, kurās valstīs tiek rēķināts minimālais ienākumu sliekšnis 20 procentu apmērā no ienākumu mediānas?

S. Bērtaitis.

Primāri tā ir Latvijas Banka, kas veica šo mikrosimulāciju un...

I. Nikuļceva.

Tas ir vienīgais eksperts?

S. Bērtaitis.

Šobrīd es varu apstiprināt, ka tas ir... jā.

Un otrs jautājums bija par...

I. Nikuļceva.

Jūs atsaucāties tieši uz citu valstu pieredzi. Vai jūs varat norādīt, kurās valstīs tiek šādā veidā... pirmkārt, pēc šādas metodes un arī tieši izmantojot šos 20 procentus no mediānas tiek aprēķināts šis minimālās sociālās palīdzības apjoms... teiksim tā...

S. Bērtaitis.

Šobrīd konkrētas valstis es nosaukt nevarēšu. To noteikti varēs Labklājības ministrijas pārstāvji.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tad man ir vēl arī par šo metodi vēl daži precizējoši jautājumi.

Neatkarīgi no tā, vai mēs izmantotu to absolūto vai relatīvo metodi, tomēr jautājums ir par to, kāpēc likumdevējs nevēlētos piemērot indeksāciju? Pieņemsim, ka tiek izmantota absolūtā metode, tiek sarēķināts tas nepieciešamais pamatvajadzību grozs un jūs sniedzot paskaidrojumus norādījāt, ka tad būtu 3–5 gadu nobīde, lai to pētījumu varētu veikt... Bet kāpēc tad nevar šos datus kombinēt ar indeksācijām? Tas pats jautājums ir attiecībā uz relatīvo metodi. Atbildot uz jautājumu jūs norādījāt, ka nākamā gada 1. janvārī izmantos 2021. gada datus. Bet mēs taču zinām, kāda bija inflācija kopš 2021. gada. Tad kāpēc nebūtu iespējams šajā metodē, šajā formulā ietvert arī indeksāciju?

S. Bērtaitis.

Inflācija attiecas uz izmaksu pieaugumu preču pakalpojumu cenās. Kā es minēju, metode... relatīvā metode ir balstīta uz ienākumiem, nevis uz patēriņa precēm un to cenām. Līdz ar to, nu... pārskatīt šajā aspektā nav adekvāti... Ienākumi ir tādi, kādi ir ienākumi faktiski, tie tiek noteikti gada griezumos un ienākumu dinamika var būt ļoti dažāda. Var būt situācijas, ka patēriņa cenas aug ātrākā tempā un ienākumi neaug tikpat un līdz ar to dzīves dārdzība aug, bet ienākumi neaug atbilstoši. Tā kā tas var būt atšķirīgi. Likumdevēja ieskatā, kā jau es arī skaidroju... tāpat likumdevējs ir izvēlējies relatīvo metodi piesaistīt tieši ienākumiem.

I. Nikuļceva.

Un tad tas, ko jūs sakāt, ka nav nekādas nozīmes, kādas ir personas pamatvajadzības, bet nozīme ir tikai ienākumiem.

Labi. Paldies. Tad man ir vēl daži citi jautājumi šajā aspektā.

Jūs, protams, jau arī komentējāt un atbildējāt uz jautājumu tieši par izdevumiem pārtikai, bet nu es tomēr vēlos uzdot vēl precizējošu jautājumu. Tātad, mums ir šis Labklājības ministrijas veiktais pētījums par mājsaimniecību relatīvo izdevumu budžetu. Nu un tur ir norādīts, starp citu, ļoti detalizēti dažādām sabiedrības grupām, cik ir pieaugušajiem vajadzīgs pārtikai, cik pensionāram, cik ir bērnam. Nu, aptuveni 150 eiro mēnesī 2020. gadā. Nu šodien tas nevarētu būt nekādi mazāk kā 200-250 eiro. Un tad man tomēr nav saprotams tas jūsu viedoklis. Tad, pieņemsim, ka ir šī ģimene, kas dzīvo laukos. Nu nav viņai tā zupas virtuve un pat nav arī šīs te pārtikas pakas, viņa, protams, var doties tur 20 kilometru attālumā, kam droši vien atkal vajadzēs izdevumus. Tad, ja ir minimālais ienākumu sliekšnis 125 eiro, nu, pieņemsim, ka persona arī saņem to GMI pabalstu, lai gan tas varbūt arī ir mazāks, bet pieņemsim. Tad kā jūs iesakāt šai personai paēst, ja reāli pārtika maksā 200-250 eiro un viņa saņem ienākumus 125 eiro.

S. Bērtaitis.

Šis vairāk ir retoriskas dabas jautājums. Kā es minēju savos paskaidrojumos, sociālā palīdzība ietver arī pārtikas paku izsniegšanu un arī gatavu maltīšu izsniegšanu. Un atbalsts līdz komplekta izdales vietām vidēji ir līdz 3,6 kilometri. Tas ir sasniedzams attālums un ar to nebūtu problēmu sasniegt šos...

I. Nikuļceva.

Tas ir vidēji. Bet, ja šī persona dzīvo 20 kilometru attālumā...?

A. Laviņš.

Nikuļcevas kundze, tāda bija atbilde uz šo jautājumu. Tas ir Saeimas uzskats. Lūdzu... saņēmām atbildi.

Turpinām.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tad es vēl gribu arī tomēr tādu precizējošu jautājumu par pamatvajadzībām. Jūs norādījāt, ka tas ir ēdiens, apģērbs un mājoklis. Tad es pareizi saprotu, ka tikai šādas ir pamatvajadzības? Vai, piemēram, vajadzības pēc kādiem kultūras, sabiedriskajiem pasākumiem, īpaši bērniem tur sporta, pēc transporta, pēc higiēnas, saimniecības precēm... un tā tālāk... tās, jūsuprāt, tad neietilpst vispār pamatvajadzībās?

S. Bērtaitis.

Precīzu pamatvajadzību aprakstu būs objektīvi grūti noteikt. Ir skaidrs, ka ir pamatvajadzības, kas ir kā mājoklis, kā pārtika, kā apģērbs... tās ir neapšaubāmi, pamatvajadzības, bet noteiktos jautājumos, piemēram, par individuālo transportu, tas būtu diezgan diskutabli, vai individuālais transports ir pamatvajadzība vai nē.

Bet, kā jau es esmu centies šīs lietas ietvaros sniegt, valsts sociālās palīdzības sistēmā daļa no atbalsta tiek sniegta arī natūrā. Šīs pārtikas pakas ne tikai pārtiku ietver, bet arī saimniecības preces, ietver arī tātad mācību piederumus un cita veida ikdienā nepieciešamās preces... Šis atbalsta veids, sniedzot šo sociālo palīdzību natūrā, skar plašāku jomu.

I. Nikuļceva.

Bet pamatvajadzības tomēr ietver ne tikai to mājokli, ēdienu un ko jūs vēl minējāt, es aizmirsu... bet tātad tas ir plašāk... tātad tas ir arī, piemēram, transports un dažādas sociālās vajadzības un kultūra un sports un saimniecības preces un higiēnas preces. Principā nu nerunājot par to atbalstu, ko jūs minējāt, tas ietilpst pamatvajadzībās?

S. Bērtaitis.

Ir dažāda veida... arī, piemēram, kultūras pasākumi, kas ir bezmaksas pieejami sabiedrībai...

I. Nikuļceva.

Bet vai pamatvajadzībās tas ietilpst?

S. Bērtaitis.

Kultūras pasākumi? Pēc būtības... jā... tas ir...

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tad man arī vēl viens precizējošs jautājums, kur es patiešām īsti nesapratu jūsu atbildi, jo atbildot uz jautājumu par to, kāds ir tas līmenis, lai pamatvajadzības nodrošinātu atbilstoši cilvēka cieņai, jūs ļoti uzsvērāt tos individuālos risinājumus. Un tas jautājums ir ļoti vienkāršs. Tad vai vajadzības pēc ēdiena, pēc apģērba, pēc mājokļa, arī pēc transporta, nu... kaut vai pēc tiem kultūras pasākumiem... viņas tā kā vienam ir, bet otram nav? Vienam ir vajadzība pēc ēšanas, bet citai personai nav? Vai, teiksim, pēc mājokļa. Vienai personai vajag mājokli un otram nav nepieciešams? Vai jūs varat izstāstīt, kā jūs to domājat, jo es saprotu, ka tad, kad tiek sniegta sociālā palīdzība, protams, tur ir individuāli faktori. Bet mēs jau runājam par to garantēto minimālo

ienākumu līmeni, kas, man šķiet, ir ikvienam. Vai jūs varētu šajā kontekstā to individualizāciju izskaidrot?

S. Bērtaitis.

Vispirms tajā brīdī, kad tiek lemts par sociālās palīdzības sniegšanu, vērtē tajā skaitā personas materiāltiesisko stāvokli: viņa ienākumus, viņa mantisko stāvokli un, piemēram, lai personu atzītu par trūcīgu, tad sociālais dienests tomēr skata datus, kas raksturo šīs personas ienākumus, mantisko stāvokli. Un ja šis mantiskais stāvoklis un ienākumi neatbilst trūcīgas personas statusam, tad šis trūcīgas personas statuss netiek sniegts. Bet ir gadījumi, kad sociālā palīdzība tiek sniegta arī tād materiāli situētam cilvēkam, kas ir kaut kādā ziņā nonācis nelaimē. Kā jau es arī iepriekš teicu, piemēram, cilvēkam tur ir kaut kāda dabas stihija, māja iet bojā vai ugunsgrēks un tajā brīdī, kad viņam ir šī individuālā vajadzība, sociālais dienests var atzīt, ka viņam ir krīzē nonākušas personas statuss un viņam var piešķirt šo te sociālo palīdzību, tajā skaitā arī, piemēram, pārtikas veidā vai dažādu māsaimniecības piederumu veidā, kas palīdz cilvēkam vismaz minimālā apjomā tomēr turpināt un iekļauties sabiedrībā.

I. Nikuļceva.

Nu, jā... Bet jūs ļoti aizgājāt no jautājuma, jo jautājums bija pavisam cits. Vai vajadzības pēc mājokļa, ēdiena, apaviem, apģērbiem, saimniecības precēm, higiēnas precēm un tā tālāk... vai tās ir individualizētas? Vai tās ir visiem? Vai tās vienam ir un otram nav?

S. Bērtaitis.

Vajadzības ir atšķirīgas no cilvēka, atšķirīgas no tās situācijas. Vienam varbūt mājokļa problēmas nav, bet viņam varbūt ir problēmas ar pārtiku.

I. Nikuļceva.

Es atvainojos, ka es pārtraucu. Bet ko nozīmē, ka nav mājokļa problēmas? Viņam ir jādzīvo uz ielas?

S. Bērtaitis.

Sociālā palīdzība... Nē, tas nozīmē, ka viņam nav ar to problēmas. Palīdzība tiek sniegta tikai tad, ja personai ir nepieciešama šī palīdzība. Ja persona dzīvo un viņai ir mājoklis un viņai nav nepieciešams šajā sakarā sniegt palīdzību, tad palīdzība par to netiek sniegta. Palīdzība tiek sniegta attiecībā uz to vajadzību, kas katram cilvēkam individuāli ir. Nevajag jau...

I. Nikuļceva.

Vai var būt mūsdienās tāds mājoklis, kuram nav vispār apkure, nav elektrības, nav ūdens, nav nekādu izdevumu? Vai tas ir iespējams?

S. Bērtaitis.

Nē, nu par to, ka nav elektrības, par to jau nav...

I. Nikuļceva.

Ja tas nav iespējams, tad viņam laikam vajag kaut kādus izdevumus mājoklim.

S. Bērtaitis.

Es jau minēju. Mājokļa pabalsts pienākas visām personām, kuras ir GMI pabalsta saņēmējas un viņas šo pabalstu var izmantot attiecīgi savu izdevumu segšanai. Arī attiecībā uz elektroenerģiju ir aizsargātā lietotāja statuss, kas nodrošina šo elektrības izmaksu kompensāciju, vismaz daļēju apmēru.

I. Nikuļceva.

Vai jums ir kādi dati vai varbūt vismaz priekšstats, cik lielu procentu no mājokļa izdevumiem reāli sniedz valsts un pašvaldības atbalsts mājokļa jomā? Nu, pēc manas izpratnes tomēr šie te izdevumi netiek sniegti pilnībā... nu, indikatīvi...

S. Bērtaitis.

Sociālai palīdzībai ir jāsedz tikai minimālie izdevumi, ņemot vērā lietas apstākļus un arī ņemot vērā citastarpā personas līdzdarbības pienākumu. Nu, tas ir atkarīgs individuāli. Ja jūs vēlaties, lai es šobrīd saucu konkrētu statistiku, tad es jums to nevarēšu nosaukt.

I. Nikuļceva.

Vai jums ir indikatīvi... teiksim, 80 procentos ir nepieciešama šī personas līdzdalība... vai nav?

S. Bērtaitis.

Tātad, personas līdzdarbības pienākumu apjomu nosaka sociālais darbinieks, izskatot konkrētā klienta lietu. Izejot no šīs situācijas. Sociālā darbinieka mērķis ir noteikt, kur ir šī sociālā problēma un kā viņu vislabāk risināt. Vai tas ir ar līdzdarbības pienākumu noteikšanu vai daļēju līdzdarbības pienākumu noteikšanu, tur var būt dažādi apstākļi.

I. Nikuļceva.

Es tad precizēšu vēlreiz savu jautājumu. Mans jautājums bija cits. Tātad, mājokļa pabalstu aprēķina, nu, teiksim tā, ņemot vērā normatīvajos aktos noteiktos izdevumus mājoklim. Un normatīvajos aktos ir norādīts, ka vienai personai sedz izdevumus mājoklim par 30 m². Vai, teiksim, apkuri par 6 mēnešiem. Bet reāli, piemēram, persona dzīvo 50 m² un viņai tur ir nepieciešama apkure 7 mēnešus nevis 6. Jautājums: vai jums ir priekšstats, cik daudz ir tie gadījumi, kad personai tiek segti visi izdevumi mājoklim un cik daudz ir tie gadījumi, kad netiek segti ar mājokļa pabalstu visi izdevumi mājoklim? Es saprotu, ka nav datu, bet vai ir kaut kāds priekšstats, kaut vai indikatīvi.

S. Bērtaitis.

Es neesmu drošs, ka es uztvēru jūsu jautājumu. Tātad, palīdzība tiek sniegta minimālajā, nepieciešamajā apmērā. Šīs sociālās palīdzības mērķis nav nodrošināt cilvēkam augstu dzīves līmeni uz citu nodokļu maksātāju rēķina. Tas ir jāsaprot, ka tajā brīdī, kad valsts sniedz kādai personai materiāltiesisko atbalstu, tas tiek finansēts no nodokļu maksātājiem. Līdz ar to ir jautājums, kāds ir nodokļu maksātāju pienākums finansēt, ja persona nav patiesi nonākusi sociālās grūtībās, bet viņa pati var šo sociālo situāciju atrisināt un vai ir nepieciešams tātad pārsniegt šo minimāli nepieciešamo apmēru?

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tad man vēl ir tādi ļoti precīzi jautājumi.

Es, protams, iepazīnos ar tiem Labklājības ministrijas datiem, kas bija pievienoti Labklājības ministrijas viedoklim, kas ir par 2021. gadu. Sakiet, vai ir jaunāki dati par to, cik... nu, piemēram, pirmais jautājums... cik ilgi vidēji saņem GMI pabalstu personas? Šajos datos ir 2021. gadā aptuveni pusgadu vidēji...

A. Laviņš.

Jautājums. Cik ilgi vidēji saņem GMI?

I. Nikuļceva.

Vai ir kaut kas mainījies un vai ir jaunāki dati?

S. Bērtaitis.

Detalizēti statistikas datus es nevarēšu komentēt. Man nav šādu datu.

I. Nikuļceva.

Labi. Tad to es jautāšu Labklājības ministrijai.

Un tad, jā... man ir vēl daži jautājumi. Viens. Arī jūs ļoti uzvērāt to, ka likumdevējs reaģē uz dažādiem satricinājumiem, piemēram, ekonomiskajiem satricinājumiem, uz situāciju ar Covid-19 pandēmiju. Sakiet, bet kāpēc tad likumdevējs 2,5 gadu laikā nepārskatīja šo minimālo ienākumu sliekšni? Kāpēc tad nebija šeit tā reakcija uz ekonomisko satricinājumu?

S. Bērtaitis.

Bija reakcija tieši saistībā ar... ja mēs runājam par energoresursu izmaksu pieaugumu, tad bija. Bija kompensācija par aizsargātajiem lietotājiem. Es jau minēju.

I. Nikuļceva.

Nē, jā, nu tas attiecas uz...

S. Bērtaitis.

Nē, nu kāpēc? Nu arī trūcīgajām personām vai maznodrošinātajām personām ir aizsargātā lietotāja statuss un mēnesī tie 15 eiro, kas tika kompensēti.

I. Nikuļceva.

Tad es jautāšu precīzāk. Kāpēc netika pārskatīts tieši minimālais ienākuma sliekšnis, reaģējot uz ekonomiskajiem satricinājumiem?

S. Bērtaitis.

Šajā gadījumā likumdevējs uzskatīja, ka, ja mēs runājam par energoresursu izmaksu pieaugumu, ka pareizāk būtu to risināt atsevišķi no minimālajiem ienākumu sliekšņiem, lai šo sistēmu nesaraustītu un neveidotu kaut kādus īstermiņa risinājumus, kurus ilgtermiņā būtu problemātiski vai nu attiecībā uz pabalstu saņēmējiem vai attiecībā uz valsts budžeta finansējuma iespējām...

A. Laviņš.

Saņēmām atbildi. Tālāk.

I. Nikuļceva.

Jā, labi.

Un vēl... ceru, ka man būs pēdējais jautājums. Vēl gribēju pajautāt par to līdzsvaru starp sabiedrības interesēm un šīs trūcīgās personas situāciju. Un tieši es gribēju jautāt... un tā saprotami izskaidrot... Es sapratu to argumentu par to stimulēšanu iesaistīties darba tirgū. Bet otrs arguments, cik es saprotu, ir tas, ka šie te

līdzekļi trūcīgajām personām tiek maksāti no sabiedrības līdzekļiem, no valsts un pašvaldību budžeta.

Sakiet, vai tas ir saprotams tādā veidā, ka likumdevēja ieskatā valsts un pašvaldība nevar atļauties, nu, piemēram, noteikt augstāku šo minimālo ienākumu sliekšni?

S. Bērtaitis.

Valstij, lemjot par sociālās palīdzības apjomu, ir nepieciešams skatīties gan vispirms primāri uz sociālās palīdzības saņēmējiem, bet jāskatās arī, no kurienes šie finanšu līdzekļi, kas tiks izmantoti palīdzības sniegšanai, tiks saņemti, kas viņus maksās un tas sociālais līdzsvars ir jāatrod starp pārējo sabiedrību, kas finansē un nodrošina šī atbalsta piešķiršanu trūcīgākajām personām. Tātad, šis līdzsvars starp sabiedrību un palīdzības saņēmējiem ir svarīgs un par to ir jādomā.

I. Nikuļceva.

Es saprotu, jā, ka līdzsvars ir jāatrod, bet jautājums ir par to, kur tad ir tas līdzsvars. Tad es saprotu, ka atbilde ir tāda, ka valsts un pašvaldības budžeti varētu atļauties arī lielāku noteikt šo minimālo ienākumu sliekšni un maksāt lielākus arī pabalstus un mājokļu pabalstu, GMI pabalstu.

S. Bērtaitis.

Atļauties lielāku? Tas ir vērtēšanas jautājums un budžeta plānošanas aspekts. Nu, viena no pieaicinātajām personām, Finanšu ministrija, noteikti kompetentāk varēs izstāstīt. Bet pēc būtības šobrīd līdz šim šis sociālās palīdzības apjoms ir noteikts, ņemot vērā valsts ekonomiskās iespējas. Līdz ar to, izejot no situācijas mēs, protams, varam vēlēt vienmēr lielākas pabalsta summas, bet jāsaprot, kurš par to maksās un kāds būs ilgtermiņa efekts šim pabalsta lielumam. Jo, kā jau es minēju, šī palīdzības sistēma saslēdzās arī ar sociālo apdrošināšanu. Tur ir jāabalansē, lai nebūtu tāda situācija, ka personas zaudē interesi maksāt sociālās iemaksas.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies. Atbildes bija ļoti nekonkrētas, bet paldies. Man nebūs vairāk jautājumu.

A. Laviņš.

Paldies.

Lietas dalībniekus esam uzklaušījuši. Un arī jautājumus esam savstarpēji dzirdējuši.

Šobrīd tiek izsludināts pārtraukums uz vienu stundu. Šobrīd pulkstenis ir 13.28... tāpat pulksten 14.30 turpināsim tiesas sēdi. Pārtraukums.

(Pārtraukums.)

A. Laviņš.

Lūdzu, sēdieties!

Turpinām tiesas sēdi.

Uzsāksim pieaicināto personu uzklaušīšanu un kā pieaicinātā persona šajā lietā ir Tieslietu ministrija.

Tieslietu ministriju šajā tiesas sēdē pārstāv... kā liecina lietā iesniegtie pilnvarojuma dokumenti... Tieslietu ministrijas valsts sekretāra vietniece tiesību politikas jautājumos Anda Smiltēna.

Vai personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

L. Stutāne.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Pārbaudīti.

Smiltēnas kundze, aicinām jūs pie Satversmes tiesas tribīnītes teikt Tieslietu ministrijas vārdā viedokli šajā lietā. Lūdzu!

A. Smiltēna.

Godātā tiesa! Tieslietu ministrija ir sniegusi savu rakstveida viedokli pagājušā gada decembrī, un vai tiesai ir vajadzīgs, lai es sniegtu īsu kopsavilkumu par iepriekš sniegto rakstveida viedokli, pirms es sniedzu atbildes uz tiesas papildus trīs uzdotajiem jautājumiem. Jo iepriekš sniegtais rakstveida viedoklis ir par apstrīdētajām tiesību normām, kuras vairs nav spēkā, savukārt atbildes uz tiesas papildus trīs uzdotajiem jautājumiem ir par šobrīd spēkā esošo tiesisko regulējumu.

A. Laviņš.

Jā. Ieteiktu sākt ar trīs nupat tiesas uzdotajiem jautājumiem. Un, jā, tas būtu lietderīgi arī dzirdēt no Tieslietu ministrijas viedokli par lūgumu, kas ir izskanējis tiesas sēdes pirmajā daļā - izbeigt lietā tiesvedību.

Ja... Sāksim ar jautājumiem, tad par šo lūgumu, jo tas ietvertu arī jūsu redzējumu, ko Satversmes tiesai šajā lietā būtu jāvērtē – apstrīdētais regulējums vai arī pēc tam pieņemtais jaunais regulējums.

Lūdzu, Smiltēnas kundze!

A. Smiltēna.

Jā. Paldies par doto vārdu.

Satversmes tiesa ir uzdevusi trīs papildu jautājumus un es atbildēšu uz jautājumiem to secībā.

Tātad, pirmais jautājums ir: vai ar grozīto... tātad ar jaunajām tiesību normām, 8. martā pieņemtajām, grozījumos Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā un grozījumiem likumā "Par sociālo drošību" ir novērsti apsvērumi, kuru dēļ pieteikuma iesniedzējs lūdza atzīt apstrīdēto regulējumu par neatbilstošu Satversmes 1. un 109. pantam.

Un Tieslietu ministrijas ieskatā, galvenie aspekti, uz ko norāda pieteikuma iesniedzējs, kamdēļ apstrīdētās tiesību normas neatbilda 1. un 109. pantam, ir tas, ka šī te metodika un šī formula netika atspoguļota likuma tekstā. Tātad, pats likumdevējs nebija izdarījis apsvērumus par to, kāda ir piemērojamā metodika minimālo sliekšņu noteikšanai, lai gan tas bija atspoguļots anotācijā, bet, mūsaprāt, pieteicējs bija vēlējies, lai tas būtu tieši likuma tekstā, tādējādi šos apsvērumus būtu izdarījis pats likumdevējs. Pieteicēji norādīja kā trūkumu to, ka šie te minimālo ienākumu sliekšņi ir izteikti jau konkrētā monetārā formā, tātad, tā ir konkrēta summa eiro un nevis nostiprināta metodika, vienota metodika, kā vispār apstiprināt šos... aprēķināt minimālo ienākumu sliekšņus un, mūsaprāt, trešais, būtiskais aspekts ir tas, ka likumdevējs bija noteicis ļoti garu pārskatīšanas ciklu šo te minimālo sliekšņu noteikšanai, kas, rēķinot kopā gan izmantoto metodiku, gan to, ka likumdevējs to varēja darīt ne retāk kā trīs gadus, varēja novest pie tā, ka faktiski pārskatīšanas periods, aktualizācijas periods, varētu būt līdz pat sešiem gadiem garš.

Papildus tam, mūsaprāt, pieteicējs bija norādījis arī to, ka, izmantojot likumdevēja izvēlēto metodi, pārvēršot šo visu monetārā formā attiecībā pret faktisko pabalstu, ko saņemtu sociālās palīdzības saņēmēji, šī te palīdzības apmērs nenodrošina cilvēka cieņai atbilstošu eksistences līmeni. Un tātad, vērtējot šobrīd jau grozītās un šobrīd spēkā esošās tiesību normas, Tieslietu ministrijas ieskatā ir novērsts tas trūkums, ka pats likumdevējs nav izteicies par to, kāda veida metodika ir izmantojama minimālo sliekšņu aprēķināšanā. Tātad šo te metodiku mēs varam redzēt likuma tekstā un nevaram redzēt skaitlisko izteiksmi, tātad, ir novērsti šie te trūkumi, ka likumdevējs nav izteicies par metodi un ir tā vietā apstiprinājis konkrētu skaitli, likumdevējs ir Tieslietu ministrijas ieskatā novērsis to trūkumu un mūsu ieskatā līdz minimumam samazinājis to periodu, kurā ir iespējams cikliski atjaunot, cikliski pārskatīt spēkā esošos sliekšņus, minimālā ienākuma sliekšņus, un mūsu ieskatā attiecībā uz pēdējo uzdoto jautājumu saistībā ar to, vai faktiskā palīdzība, kura tiek aprēķināta izmantojot šo te metodi, nodrošina vai nenodrošina cilvēka cieņu, Tieslietu ministrijas ieskats ir tāds, ka nav saskatāma tieša korelācija starp pašu izmantoto metodi un metodoloģiju vien un nekonkretizēta cilvēku loka iespēju dzīvot atbilstoši Satversmē garantētajiem cilvēka

cienas principi. Mūsu ieskatā jautājums, vai konkrētā gadījumā, konkrēta cilvēka gadījumā vai pat konkrētas salīdzināmas personu grupas gadījumā valstī izveidotā sistēma sociālajai palīdzībai nodrošina cilvēku cieņai atbilstošu eksistenci, ir jāņem vērā ne tikai likumdevēja izvēlētā metodoloģija minimālo ienākumu sliekšņu aprēķināšanai, bet arī citi – gan valsts, gan pašvaldības nodrošinātie sociālie palīdzības veidi, kā arī katras konkrētās personas faktiskā situācija, jo ne visas personas nonāk šajā sociāli apdraudētajā līmenī, sociāli apdraudētajā situācijā vienādā materiālajā līmenī. Personām var būt uzkrājumi, personām var būt vērtīgi īpašumi. Tātad, faktiski ne visas personas brīdī, kad prasa sociālo palīdzību, jau atrodas vienādā stāvoklī. Tātad, ir jāņem vērā viss šis kopums, lai atbildētu uz gala jautājumu – ir vai nav valstī sociālās palīdzības sistēma izveidota tāda, ka nodrošina cilvēka eksistenci atbilstoši cieņpilniem principiem, bet ne tikai atsevišķi viena pati šī metode, kas aprēķina minimālos ienākumu sliekšņus.

Tātad...

A. Laviņš.

Tieslietu ministrija ir vērtējusi šos citus atbalsta instrumentus vai atbalsta sistēmu, kas ir spēkā iepretim garantētajam minimālajam ienākumu atbalstam kā tādām? Vai ir vērtējusi? Un vai var izdarīt secinājumu, ka šī sistēma kopumā ir tāda, kas nodrošina cilvēka cienīgu dzīvi? Esat vērtējuši?

A. Smiltēna.

Tieslietu ministrija nav veikusi pētījumu, lai kartētu Latvijas teritorijā, ņemot vērā to, ka pašvaldībās ir dažāda veida pieejami šie pabalsti, lai kartētu, kāda veida sociālā nodrošinājuma līmenis ir iespējams tātad visā Latvijas teritorijā. Un šķiet, ka, lai varētu patiešām pamatoti atbildēt uz šo jautājumu, tomēr ir jāņem vērā kāda konkrēta situācija vai konkretizētas cilvēku grupas, piemēram, personas, kuras ir ar invaliditāti kopš bērnības vai 1. grupas invalīdi, vai personas, kas saņem apgādnieka zaudējuma pensiju, vai personas, kas saņem mājokļa pabalstu, būtu jāvērtē šīs te personu grupas. Bet izvērtēt visā Latvijas teritorijā pieejamo sociālās palīdzības un atbalsta līmeni iepretim pilnīgi visiem sociālās palīdzības saņēmējiem, mūsuprāt, šāds ļoti viduvējs aprēķins tomēr nedotu pārlicību par to, ka ir vai nav konkrētās situācijās un konkrētām personu grupām palīdzība pietiekama. Šādam ļoti, ļoti viduvējam aprēķinam, mūsuprāt, nebūtu praktiskas nozīmes un viņš nedotu objektīvu ainu.

A. Laviņš.

Jūs jau ieskicējāt arī sava veida metodi, kā nonākt pie rezultāta, vai GMI kopā ar pārējiem atbalsta instrumentiem ir vai nav tāds, kas nodrošina cilvēka cienīgu dzīvi. Vajadzētu palūkoties, piemēram, vienu personu grupu. Bet vai šādā griezumā Tieslietu

ministrija ir vērtējusi? To mēs, protams, arī vaicāsim Labklājības ministrijas pārstāvjiem, bet Tieslietu ministrija, nu, piemēram, jūs, Smiltēnas kundze, jūs minējāt vienu personu grupu, respektīvi, ja paņemtu šādu personu grupu, varētu diezgan precīzi atbildēt, kas tad bez GMI vēl personai pienāktos un mēs nonāktu pie vienas personu grupas iespējamā ienākumu... respektīvi, atbalsta līmeņa. Un varētu izdarīt vairāk vai mazāk pārliecinošu secinājumu, ka, jā, ir pietiekami cilvēka cienīgai dzīvei vai nē. Esat tik fokusēti, kā jūs minējāt, atbildot uz jautājumu?

A. Smiltēna.

Nē, diemžēl Tieslietu ministrija šādu pētījumu attiecībā uz fokusētām personu grupām nav veikusi, bet es ceru, ka uz šādiem jautājumiem tiesai varēs detalizētākas atbildes sniegt Labklājības ministrijas kolēģi.

A. Laviņš.

Jā. Paldies. Turpiniet, lūdzu!

A. Smiltēna.

Tātad, turpinot atbildi uz pirmo uzdoto jautājumu – tātad, vai ir vai nav spēkā esošajās tiesību normās novērsti tie trūkumi, par kuriem savā pieteikumā raksta pieteicēji, Tieslietu ministrija uzskata, ka trūkumi ir novērsti, ciktāl tas attiecas uz sliekšņu pārskatīšanas cikliskumu. To, ka likumdevējs ir noteicis un likumā atspoguļojis konkrētu metodi un to, ka šī metode nav konkrēta monetāra summa, bet patiešām ir mehānisms, kurš korespondē konkrētam sociāli ekonomiskam lielumam.

Otrais jautājums ir šāds. Vai minimālo ienākumu sliekšņi, kas noteikti atbilstoši apstrīdētajā regulējumā iekļautajai relatīvajai metodei kopsakarā ar citiem sociālās drošības sistēmas pasākumiem, ikvienai trūcīgai personai nodrošina iespēju dzīvot tādu dzīvi, kas atbilst cilvēka cieņai, mazina sociālo nevienlīdzību un atspoguļo sociāli ekonomisko realitāti.

Daļēji es uz šo jautājumu atbildēju jau iepriekšējā atbildē, sakot, ka nav iespējams tikai vērtēt tikai metodi, lai pateiktu, ka šī metode, šī te relatīvā metode pati par sevi nodrošina vai nenodrošina cilvēka cieņu, ir jāskatās kopsakarā ar citiem sociālās palīdzības atbalsta instrumentiem un ir jāvērtē kopsakarā ar valstī esošo sociāli ekonomisko situāciju.

Mūsu ieskatā šobrīd noteiktā... likumdevēja veiktie grozījumi un noteiktā metode ir vērsta uz to, lai ilgtermiņā sasniegtu tādus mērķus, kā sociālās sistēmas ilgtspēja, sociālā pabalsta sistēmas piesaistīšana nevis budžeta iespējai vai politiskajam lēmumam, bet konkrētam, objektīvam sociāli ekonomiskajam rādītājam, un vērsti uz to, lai viņi periodiski atjaunotos. Tātad, vērsti uz to, lai ilgtermiņā šie te pabalsti kļūtu aizvien lielāki, ja vien mūsu sociāli ekonomiskā situācija valstī aizvien uzlabojas.

Tātad, ilgtermiņā ir sagaidāms, ka viņi kļūs aizvien lielāki, tātad viņi ir vērsti tajā virzienā, lai mazinātu šo te ienākumu plaisu un sociālo atstumtību. Savukārt, ja ekonomika ir recesijā, likums, manuprāt, paredz, ka tādā gadījumā šos te pabalstus nesamazina, tātad ilgtermiņā ir paredzams, ka viņi tomēr pieaugs, atbilstoši tam, kā aug ekonomika.

Nu, mūsu ieskatā tādējādi likumdevējs ir izvēlējies virzienu, kas nodrošina šo te gan līdzsvaru, gan sociālās sistēmas ilgspējai, sabiedrības spējai maksāt par šādu sociālā atbalsta sistēmu un sociālā pabalsta saņēmēju eksistenci atbilstoši šiem te ilgspējas principiem un arī personas cieņai.

Visbeidzot trešais jautājums. Vai pārskatot minimālo ienākumu sliekšņus reizi gadā, atbilstoši apstrīdētajā regulējumā ietvertajai metodei, izmantojot Eiropas Savienības statistikas par ienākumiem un dzīves apstākļiem, apsekojumu metodoloģiju, ir iespējams noteikt sociāli ekonomiskai realitātei atbilstošu minimālo ienākumu sliekšņa apmēru. Vai ir citas metodes, ar kurām minimālo ienākumu sliekšņus varētu noteikt iespējami atbilstošākus konkrētai sociāli ekonomiskajai realitātei un vai tās ir vērtētas tātad... vai pastāv citas metodes, ar kurām varētu sasniegt līdzvērtīgu rezultātu.

Tad Tieslietu ministrija neveido politiku šajā sociālā atbalsta jomā, bet mēs esam arī vērtējuši jau šodien pieminēto Labklājības ministrijas izstrādāto, Ministru kabinetā apstiprināto 2014. gada koncepciju par sociālo ienākumu sliekšņu aprēķināšanu, kurā ir piedāvāta izvēle starp divām, tātad, šo te absolūto metodi un relatīvo metodi. Tieslietu ministrijas ieskatā, lai izpildītu trūkumus, kas ir norādīti vairākos Satversmes tiesas spriedumos, kas vērtēja tieši Latvijas sociālās palīdzības sistēmu un šeit es minu šos te trīs spriedumus, kas pasludināti 2020. gada jūnijā un jūlijā, šajos spriedumos tika norādīts, ka ir nepieciešama konkrēta metodoloģija, tātad metodei ir jābūt sociāli ekonomiski piesaistītai kādam rādītājam un tas nevarētu būt politisks vai voluntārs lēmums par to, kāda veida pabalsti ir. Un tas, kas vēl šeit tika norādīts... Satversmes tiesas norādītie trūkumi ir vērsti uz to, ka metodei būtu jāparedz cikliskums vai tātad regulāra šī te pabalsta apjoma aktualizācija, kas, ja skatāmies, teiksim, pirms 2000. gada tiesas spriedumiem, tad šā veidā netika organizēts valstī, un, ja skatāmies uz izvēlēm starp šīm te divām metodēm, neviena no tām nav tāda, kurai nebūtu savi trūkumi. Mūsu ieskatā, ja likumdevējs pēc gan jau minētās Latvijas Bankas ekspertu, gan Labklājības ministrijas ekspertu ieteikuma ir izvēlējies relatīvo metodi... relatīvā metode var sasniegt tos mērķus, lai novērstu Satversmes tiesas norādītos trūkumus. Tātad, ieviest cikliskumu, piesaistīt konkrētam ārējam objektīvam sociāli ekonomiskam rādītājam. Iespējams, ko tādu var izdarīt arī ar absolūto metodi, bet šī te lietderības apsvērumu metodes izvēle nav gluži Tieslietu ministrijas kompetence, mūsu kompetence ir pārbaudīt, vai izvēlēta metode vai abas šīs izvēlētas metodes būtu derīgas, lai novērstu Satversmes tiesas norādītos trūkumus esošajā sistēmā. No šāda viedokļa mēs uzskatām,

ka relatīvā metode to nodrošina tiktāl, ciktāl ir norādīti iepriekšējās sistēmas trūkumi. Tātad, sistēmas uzlabojumus tā nodrošina.

Par alternatīvām. Tieslietu ministrija nav veikusi pētījumu par, teiksim, vēl kādām alternatīvām. Šodien tiesas sēdē izskanēja, ka varbūt šeit varētu būt arī indeksācija vai kādas citas metodes, bet es šobrīd atturēšos komentēt, vai šīs būtu patiešām alternatīvas un sasniegtu visus tos pašus mērķus gan pabalsta apjomu noteikšanā, gan arī, teiksim, sociālās sistēmas ilgtspējai, ko šobrīd izvēlēta relatīvā metode.

Paldies.

Tās ir Tieslietu ministrijas atbildes uz tiesas uzdotajiem jautājumiem.

A. Laviņš.

Jā, paldies, Smiltēnas kundze.

Un varbūt tomēr es lūgtu jūsu refleksiju jautājumā par to, ka visupirms bija apstrīdēts tas regulējums, kas pieņemts pēc Satversmes tiesas sprieduma, pēc tam sekoja grozījumi šajos normatīvajos aktos un, kā jūs jau analizējāt, jūsuprāt, ar tiem ir novērsti sākotnējā regulējumā pieļautie trūkumi pēc Satversmes tiesas sprieduma.

Bet šādā situācijā... vai Satversmes tiesai būtu jāizbeidz lietā tiesvedība, vai tomēr tiesvedība būtu jāturpina un būtu jāizvērtē arī jaunais regulējums.

A. Smiltēna.

Tieslietu ministrijas ieskatā Satversmes tiesai būtu jāturpina lietas izskatīšana pēc būtības, jāizvērtē arī jaunais regulējums, kā arī norādītie trūkumi regulējumā, kurš šobrīd vairs nav spēkā, jo, kā jau tas izskanēja arī šorīt no rīta, zināma sabiedrības daļa ilgstošākā laika periodā saņēma tieši sociālo palīdzību atbilstoši tiesību normām, kas šobrīd ir apstrīdētas. Tātad, viņu subjektīvās tiesības, šo cilvēku subjektīvās tiesības ir bijušas ietekmētas.

Otrkārt, iespējams, ka šajā tiesas sēdē un varbūt debatēs arī būs runa par labas likumdošanas principu un to, kādā veidā, kādi principi būtu likumdevējam jāievēro, lai patiesi izpildītu Satversmes tiesas spriedumu, un šādas Satversmes tiesas atziņas varētu būt sabiedrībai vērtīgas.

A. Laviņš.

Paldies par atbildi arī uz šo jautājumu.

Tiesnešiem būs jautājumi. Un sāksim ar jautājumiem, ko uzdos tiesnese Jaurīte Briede. Lūdzu!

J. Briede.

Jā, paldies.

Labdien! Man ir jautājums par to... respektīvi... tātad, jūs uzskatāt, ka jāskatā gan par iepriekšējo regulējumu, gan par jauno regulējumu... Un pieteicēju pārstāve lūdza atzīt šo te iepriekšējo regulējumu par spēkā neesošu jau tā kā no normu pieņemšanas brīža.

Kāds ir jūsu viedoklis par to?

Es saprotu, ka jūs tā kā esat nedaudz apmulsusi par to jautājumu, bet tas, par ko mēs diskutējam... es nezinu, vai jūs redzējat vai neredzējat to iepriekšējo daļu. Mēs diskutējam par to, kādas tad būtu tās sekas... vai tiem, kas jau ir saņēmuši pabalstu, tagad viņiem papildus tā kā jāaprēķina un jāapzina, kuras tad personas vēl varētu būt tad līdz ar to pagājušas zem tā sliekšņa... nē, virs tā sliekšņa... un tā kā arī tām tad kaut kas būtu jāmaksā. Un kā ir ar šo te fiskālo slogu valsts budžetam? Paldies.

A. Smiltēna.

Neapšaubāmi, ka tad, ja tiesību normas tiktu atzītas par spēkā neesošām no to pieņemšanas brīža, tas valstij radītu papildus fiskālo slogu un, iespējams, arī administratīvo slogu tieši sprieduma izpildei. Bet par to, cik tas ir iespējams vai nē, droši vien Tieslietu ministrija nav kompetenta atbildēt un, visticamāk, ka Finanšu ministrija varētu sniegt savus paskaidrojumus par to.

Bet attiecībā uz to, vai... Atbildēšu citādāk... Šobrīd mēs skatāmies sūdzību, kas ir iesniegta Satversmes tiesā pēc divdesmit Saeimas deputātu pieteikuma. Ja tas pieteikums būtu konstitucionālā sūdzība, es droši vien teiktu, ka, jā, jo šīs personas ir bijušas konkrētas personas, kuras ir bijušas aizskartas attiecībā uz savu sociālās palīdzības saņemto apmēru un tādā gadījumā šeit būtu droši vien jādod iespēja personām, kuras ir sūdzējušās, tikt kompensētām. Bet šobrīd... šī nav konstitucionālā sūdzība un līdz ar to arī vērtējumam par to tiesību normu spēkā esamību droši vien jābūt mērķētam atbilstoši tai interesei, kas ir pieteicējiem, tātad, pieteicējiem ir interese par to, ir vai nav atbilstoša Satversmei primāri, bet ne tik ļoti attiecībā uz, teiksim, konkrētu fizisko personu fiskālo ietekmi ar atpakaļejošu spēku.

A. Laviņš.

Labi.

Turpināsim ar jautājumiem. Vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Jā, paldies. Sveicināti!

Smiltēnas kundze, par jūsu argumentiem saistībā ar spēkā esošo regulējumu. Jūs minējat, ka tiktāl ciktāl... lai novērstu trūkumus, likumdevējs ir tik tiešām paredzējis

šo metodi. Mēs to redzam, bet formāli mēs to tik tiešām varam arī izlasīt, bet kas notiek praksē? Šodien mēs dzirdējam, ka tiek izmantoti dati un apstrādāti tie dati, lai aprēķinātu tād ienākumu 1. janvārī 2024. gadā, no tiem datiem, kas ir 2021. gadā.

Un kā jūs vērtējat šo? Vai tas tik tiešām atbilst arī Satversmes tiesas spriedumā paustajam, uz ko jūs atsaucāties, jo viena no tiesas atziņām ir šāda, citēju, proti... "sociāli atbildīgas valsts princips prasa, lai likumdevējs ņem vērā sociālo realitāti atbilstoši konkrētajam laikam un patiesajiem apstākļiem valstī, un paredz pienācīgu sociālās palīdzības minimumu".

Kā jūs vērtējat šīs te metodes atbilstību, proti, vai tā tik tiešām ir formāla atbilstība, lai izpildītu spriedumu, vai tomēr tā ir atbilstība pēc būtības? Paldies.

A. Smiltēna.

Jā, paldies par jautājumu.

Es domāju, ka šie te termini un cikliskums ir jāsadala nosacīti divās daļās. Kā no rīta skaidroja Saeimas pārstāvis, tad 2024. gada 1. janvārī tiks piemērotas tās minimālo ienākumu sliekšņa vērtības, kas ir publicētas... kas bija publicētas šogad 1. februārī, kas ir par datiem, kas ir savākti tād 2022. gadā un attiecas uz situāciju 2021. gadā. Tad, saliekot to visu kopā, faktiski tur sanāk, nu, tuvu trīs gadiem.

Tā ir nepilnība, kuru, iespējams, var novērst, iespējams, ka nē. Iespējams, uz to varēs atbildēt Labklājības ministrijas eksperti, kuri pārziņa šo metodi, bet tā ir metodes būtība par to, kādā veidā un kādos periodos notiek šo te datu apstrāde. Iespējams... ir iespējams samazināt kādu no šiem datu apstrādes cikliem. Iespējams, kādam no šiem datu apstrādes cikliem ir vajadzīgi nevis deviņi mēneši, bet, piemēram, pieci mēneši un tādā veidā šo te kopējo, teiksim, to datu apstrādes ciklu, kas šobrīd ir gandrīz vai trīs gadus garš, var samazināt.

Es uz šo jautājumu neesmu kvalificēta atbildēt, bet, iespējams, ir cilvēki, kas uz to var atbildēt.

Savukārt, otra cikliskuma daļa ir, cik bieži likumdevējs ņem... cik bieži likumdevējs ir nolēmis pārskatīt un aktualizēt šo informāciju. Un ja apstrīdētajā un šobrīd spēkā esošajā regulējumā tas bija ne retāk kā reizi trijos gados, tād, iespējams, ka vienreiz gadā, iespējams, divreiz un, iespējams, trīs reizes gadā. Veidojās situācija, ka tād datu aktualitāte varēja būt pat sešus gadus vega, tad šobrīd esošajā tiesību normā likumdevējs to ir apņēmis izdarīt katru gadu. Tād, tiktāl, ciktāl tas attiecas no likumdevēja puses, ir izdarīts viss, lai pēc iespējas samazinātu šo te datu nobīdi. Un datu nobīde pamatā šobrīd veidojas no izvēlētajās metodikas datu apstrādes cikliem.

A. Laviņš.

Paturpinot šo jautājumu par datu nobīdi. Vai nav tā, ka šī datu nobīde var būt gan par sliktu pakalpojumu saņēmējam, gan par labu. Ja ir kāda būtiska krīze un cenas

kāpj uz augšu, tad mēs redzam, ka uzreiz šī sistēma nespēj noreagēt uz to, jo tas atbalsts ir pēc tiem datiem, kas bijis laikā, kad krīze nebija. Bet, ja, piemēram, ir bijusi laba ekonomiskā situācija pirms trīs gadiem un pēc tiem tiek rēķināti šie atbalsta pasākumi, un pēc tam ir ekonomiskā recesija, tad jau sanāk, ka valsts divus gadus pie ekonomikas krituma nespēj reaģēt un tai ir liels slogs.

Kā jūs to... kādu refleksiju varētu sniegt... jo šobrīd tas jautājums ir uzdots ar to, ka 2024. gadā tiks pārskatīts un tiks ņemti vērā 2021. gada dati. Un te var būt situācija gan uz vienu pusi, gan uz otru pusi.

A. Smiltēna.

Jā. Ja drīkst, atbildēšu tā. Atbilde arī sastāvēs no divām daļām, bet būtiska... Tātad, metodes pamatā ir nevis pieaugoši izdevumi vai cenas, plašpatēriņa preču cenas kā tādas, bet gan ieņēmumi, mājsaimniecības ieņēmumi vidējie. Un negatīva situācija varētu teorētiski veidoties tad, ja līdzīgi kā tas bija, teiksim, 2007., 2008. vai 2009. gadā, kad bija tāda ekonomiskā krīze, ka lielai sabiedrības daļai ieņēmumi faktiski samazinājās un algas tika samazinātas turpat par 20, 30 un 40 procentiem. Bet šobrīd esošās tiesību normas paredz, ka, ja šī te mediāna ir nevis pieaugoša, bet ja viņa ir krītoša un faktiski tā mediāna ir krītoša, tātad minimālie ienākumu sliekšņi netiek samazināti, viņi tiek pārskatīti un aktualizēti tikai tad, ja viņi ir augoši.

Otra atbildes daļa, šķiet, ir tāda, ka šķiet, ka šī metode ir tik plaša un ņem vērā tik plašus datus, ka, teiksim, atsevišķa kaut kāda segmenta preču cenu izmaiņas nevarētu ietekmēt... piemēram, lūk, šobrīd benzīns ir nedaudz lētāks nekā pirms diviem gadiem, benzīna cenas, bet es domāju, ka tieši tas datu apjoms... tas arī izskaidro to, kāpēc datu apkopošanai nepieciešams tik ilgs laiks. Tiek ņemti vērā tik plaši tie dati, ka atsevišķas kaut kādas nelielas nosvārstīšanās, visticamāk, neietekmēs būtiski tās mediānas izmaiņas. Es tādā veidā saprotu šo sistēmu, un tieši tāpēc datu apkopošanai paiet šie te ļoti lieli periodi, jo tiek ņemti vērā un apstrādāti ļoti lieli datu masīvi.

A. Laviņš.

Paldies.

Turpināsim ar jautājumiem. Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Labdien! Man būtu jautājums, ko es jau iepriekš Saeimas pārstāvim uzdevu, bet es tagad prasīšu jums arī kā Tieslietu ministrijai. Tīri par Latvijas starptautiskajām saistībām.

Un kāds ir jūsu vērtējums par anotācijā norādīto, ka likumprojekts neskar Latvijas starptautiskās saistības. Vai tas ir arī... vai tā ir arī Tieslietu ministrijas pozīcija?

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Nu, droši vien mana atbilde būs arī līdzīga tam, ko pauda jau Saeimas pārstāvis, ka viena lieta ir norādīta, kas ir sagatavota anotācijā, bet ir skaidrs, ka analizējot situāciju un to, ko regulē šīs tiesību normas un kādas ir Latvijas Republikas starptautiskās saistības, ir skaidrs, ka nevaram teikt, ka šajā gadījumā Latvija nav saistīta ne ar kādiem starptautiskajiem standartiem sociālās palīdzības apmēru un principu noteikšanā.

A. Kučs.

Tad man nākamais. Vai jūs uz to vērsāt uzmanību valsts sekretāru sanāksmē, vai tas likumprojekts arī izgāja cauri jūsu vērtēšanai vai šinī gadījumā tas nebija jūsu vērtējumā?

A. Smiltēna.

Jūs šobrīd domājat apstrīdētās un vairs spēkā neesošās tiesību normas?

A. Kučs.

Jā.

A. Smiltēna.

Jā. Lietā ir jābūt materiāliem par to, ka arī Ministru kabineta sēdē, un, manuprāt, arī Saeimā, Tieslietu ministrija norādīja uz trūkumiem šobrīd apstrīdētajās un vairs spēkā neesošajās tiesību normās.

A. Kučs.

Un tad man jautājums, kā, jūsuprāt, tad viņš atbilst hartā norādītajām... hartas normām šinī gadījumā...? Gan par veco, gan par jauno, ja jūs varētu paust viedokli.

A. Smiltēna.

Nu, mūsuprāt, Eiropas Sociālā harta neparedz vai nevar uzlikt valstij pienākumu noteikt konkrēta apmēra... teiksim, jebkāda veida sociālo pabalstu konkrētā apmērā. Un harta arī nepasaka, ka tieši konkrēts apmērs monetārā izteiksmē... konkrēts apmērs nodrošina vai nenodrošina personas cieņu. Tas, ko mēs varam izsecināt no šīs te hartas, ir tas, ka sociālās palīdzības sistēmai ir jābūt balstītai uz noteiktiem principiem. Tātad,

tā ir zināma objektivitāte, piesaiste kādiem ārējiem sociālekonomiskiem faktoriem vai kādiem rādītājiem. Nu, šobrīd Latvijā tā ir šī te vidējā mājsaimniecības ienākumu mediāna. Iespējams, ka citās dalībvalstīs tas ir kāds cits faktors, bet tāpat tas ir kāds faktors, kas parāda, kādā sociālekonomiskā stāvoklī vispār un cik attīstīta ir šī valsts, šis indikators norādītu... Ir pateikts, ka tam ir... tāpat šai te sistēmai ir jābūt individualizētai un mērķētai, un viņa ir nemitīgi jāpilnveido. Nu, mūsaprāt, principa līmenī šobrīd spēkā esošās tiesību normas ievēro un kopumā ir vērstas uz šo te principu iedzīvināšanu.

A. Kučs.

Kā ir ar to pienākumu paredzēt 40 procentus no mediānas? Vai, jūsuprāt, valstij uz to būtu jāvirzās? Vai tas no hartas izriet? Vai jūs sakāt, ka šāds pienākums neizriet no hartas?

A. Smiltēna.

Cik es saprotu, tad šis te 40 procentu apmērs nav gan hartas teksts, tas ir hartas ekspertu vērtējumā noteikts rādītājs, kas ir orientējošs un rekomendējošs rādītājs, tāpat, viņš ir... tas ir hartas interpretācijas rezultāts, bet ne hartas tekstā noteiktā vērtība.

Kā mēs šodien dzirdējam no Saeimas pārstāvja atbildēm uz vairākiem uzdotajiem jautājumiem, arī Latvijā šis te GMI atbalsts kopā ar mājokļa atbalstu, kopā ar vēl dažiem atbalsta veidiem, varētu būt tuvs šiem 40 procentiem. Tāpat, jautājums ir par to, kāda veida šie te pabalsti vai sociālie pabalsti tiek kombinēti un kādus saņem konkrēta mājsaimniecība. Latvijas gadījumā viņš varētu būt arī tuvs šiem 40 procentiem, kas gan ir tikai rekomendācija un ekspertu ieteikums.

A. Kučs.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Ja citu tiesnešu jautājumu nav, tad dosim iespēju pieteikuma iesniedzēju pārstāvei uzdot jautājumus. Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Paldies.

Tad varbūt es uzdošu galvenokārt jautājumus par labas likumdošanas principu un ar to arī sākšu.

Jūs, sniedzot paskaidrojumus, ļoti norādījāt uz to, ka šai metodei, kā nosaka minimālo ienākumu sliekšni, ir jābūt saistītai ar sociālekonomisko situāciju. Nu,

manuprāt, viņai gan vairāk ir jābūt saistītai ar to, kādas ir personas pamatvajadzības, ņemot vērā to cilvēku cieņu, ko jūs arī minējāt.

Bet jautājums ir tāds. Par to regulējumu, kas ir pieņemts un jau tagad ir spēkā esošs un ņemot vērā to, ka par iepriekšējo regulējumu arī rakstveidā jūsu viedoklis ir diezgan sīks... Sakiet, vai par šo jauno regulējumu jūs redzējāt likumprojekta anotācijās pamatojumu, kā ar šo metodi, kas ir 20 procenti no mediānas, var sasniegt to, ka patiešām pamatvajadzības ir nodrošinātas un cilvēka cieņa tiek ievērota, nosakot minimālo ienākumu sliekšni.

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Bet droši vien mana atbilde ir jāformulē tādējādi, ka daļēji es jau atbildi uz šo jautājumu sniedzu, jo Tieslietu ministrijas ieskatā pati šī te relatīvā metode un vidējo ienākumu mediāna mājāsaimniecībām ir tikai aprēķina veids, bet pati par sevi viņa nav tas sociālās palīdzības gala rezultāts uz konkrētām personām konkrētā situācijā... kas vai nu nodrošina nepieciešamo palīdzības līmeni, vai nu arī nenodrošina. Viss ir atkarīgs no tā, cik dažādu veidu sociālo palīdzību – gan valsts, gan pašvaldības – konkrētā persona saņem un kāda ir šīs personas jau faktiskā situācija, pirms viņa nokļūst situācijā, kad viņai ir nepieciešams zināma veida sociālais pabalsts.

I. Nikuļceva.

Nu, labi. Bet vai tad jūsu ieskatā mēs kaut kur varam pārliecināties par to, ka vispār sociālā palīdzība nodrošina tai personai to cilvēka cienīgo dzīvi? Jeb tad tas ir kaut kas, kas ir gaisā un nevienā dokumentā, nu, mēs to neredzam?

A. Smiltēna.

Cik man zināms, tad tieši šo apstrīdēto tiesību normu, nevis spēkā esošo tiesību normu izstrādes materiālos nav atrodama definīcija vai nav atrodami definēti principi vai kaut kāds pakalpojumu grozs vai kaut kas tamlīdzīgs, kas būtu nodefinēts kā valstī atzīts un definēts... tā tad eksistences pamats, kas nodrošina cilvēka cieņu. Ja man ir jāatbild uz jūsu jautājumu, vai pastāv kaut kur normatīvi definēts vai doktrīnā definēts, man šķiet, ka šobrīd nav definēts, kāda tieši ir, teiksim, tā sociālā palīdzība cilvēkam jāsaņem, lai mēs uzskatītu, ka viņš dzīvo cilvēka cieņai atbilstošu dzīvi. Manuprāt, šobrīd doktrīnā tādi konkrēti principi nav izstrādāti.

I. Nikuļceva.

Jūs nez kāpēc teicāt, ka tas attiecas uz tām apstrīdētajām normām, tā tad, uz spēkā neesošajām, bet uz jaunajām tad droši vien vēl aizvien tas pats attiecas, jo nekas jau nav mainījies.

A. Smiltēna.

Es domāju, ka tas, ko es teicu, ka mums nedz kaut kur normatīvi ir nostiprināts, nedz, teiksim, tiesību normu izstrādes materiālos, nedz vispār kādā doktrīnā šādi principi nav nodefinēti skaidri, tas attiecas gan uz normām, kas ir jau spēku zaudējušas, gan uz šobrīd spēkā esošajām.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tad vēl viens jautājums arī par labas likumdošanas principu. Tad ir izteikts viedoklis, ka labas likumdošanas princips ietver arī to, ka vismaz tādu būtiskāko ekspertu viedokļi tiek ņemti vērā. Un, ja es pareizi atceros, jūs arī norādījāt rakstveida viedoklī, ka to normu, kas bija iepriekš spēkā pieņemšanā netika ņemts vērā Tieslietu ministrijas viedoklis un netika ņemts vērā arī Saeimas Juridiskā biroja viedoklis un arī tiesībsarga viedoklis. Un ja mēs skatāmies uz jaunajām normām, tad tur arī... es nezinu, vai iebilda Tieslietu ministrija, bet tiesībsargs ļoti strikti iebilda un Saeimas Juridiskais birojs arī diezgan strikti iebilda tieši Saeimā pret šīm jaunajām normām.

Sakiet, vai tādā aspektā... kā jūs vērtējat šīs jaunās normas? Vai tur tika ievērots labas likumdošanas princips, tieši ignorējot šos viedokļus?

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Šķiet, ka... Salīdzināsim abas situācijas. Ja attiecībā uz tiesību normām, kuras šobrīd jau spēku zaudējušas, šķiet, ka visi uzklāsītie eksperti no malas atrada kādus trūkumus šajās te tiesību normās... tāpat, ekspertu viedoklis bija vienots, ka tas mehānisms, ko Saeima paredz, viņš nevarēs novērst tos trūkumus un nevarēs izpildīt to Satversmes tiesas spriedumu, nevarēs novērst Satversmes tiesas norādītos trūkumus, tad attiecībā uz šobrīd spēkā esošajām tiesību normām, šķiet, situācija ir tāda, ka ekspertu viedokļi ir dažādi. Teiksim, daļa ekspertu uzskata, ka līdz galam, iespējams, šīs tiesību normas nenasniegs noteiktus mērķus, bet daļa ekspertu uzskata, ka, jā, ir novērsti trūkumi, uz ko ir norādījusi Satversmes tiesa savos spriedumos. Šādā gadījumā nav noteikts, kuram viedoklim, teiksim, likumdevējam būtu jāseko. Katrā gadījumā tad, ja ekspertu viedokļi ir dažādi, likumdevējam ir pienākums uzklāsīt, bet ir skaidrs, ka viņš nevar ņemt vērā visus viedokļus, ja viņi ir pret.

I. Nikuļceva.

Nu, labi... jā...

A. Smiltēna.

Un šajā gadījumā attiecībā uz spēkā esošajām tiesību normām likumdevējs ir uzklaušījis ekspertu viedokļus. Ja ekspertu viedokļi ir dažādi, likumdevējs nespēj vienlaicīgi sekot vairākiem un pretēji vēršiem.

I. Nikuļceva.

Man drīzāk tad... ja es varu vēl precizējošu jautājumu... Tas jautājums ir tāds, kuri tad ir tie eksperti, kuri uzskata, ka tiek sasniegts kritērijs, kas arī ir norādīts Satversmes tiesas spriedumos, ka šis minimālo ienākumu sliekšnis atbilst cilvēka cieņai, jo ir skaidrs, ka tiesībsargs, Saeimas Juridiskais birojs ir norādījis pretējo, un, ja es pareizi sapratu jūsu viedokli, tad Tieslietu ministrija būtībā saka, ka to nevar tik vienkārši izvērtēt. Kuri tad ir tie eksperti, kuri ir teikuši, ka šis rezultāts... un atgādināšu vēlreiz... aprēķinot pēc formulas... 125 eiro pirmajai personai un 87,5 otrajai, ka tas atbilst cilvēka cieņai.

A. Smiltēna.

Es pieļauju, ka likumdevējs, pieņemot apstrīdētās tiesību normas, ir vērtējis ne tikai to, kāda summa monetārā izteiksmē atbilst vai neatbilst cilvēka cieņas nodrošināšanai, bet tikpat labi arī uzklaušījis ekspertus, kas ir snieguši viedokli par to, kāda veida metodoloģija ir jāizveido, lai nodrošinātu sociālās palīdzības sistēmas ilgtspēju un lai nodrošinātu to, ka valsts ir spējīga fiskāli uzturēt šāda veida sociālās palīdzības sistēmu. Arī tie ir ekspertu viedokļi, kurus likumdevējs...

I. Nikuļceva.

Un tie eksperti ir... kuri?

A. Laviņš.

Es teiktu, ka mums tikt pie vārdiem, uzvārdiem, kuri ir tie eksperti, diez vai būs juridiska nozīme šajā lietā.

Nikuļcevas kundze, ja tomēr jūs redzat, ka tam varētu būt juridiska nozīme, varētu sniegt papildu pamatojumu šādam jautājumam.

I. Nikuļceva.

Es varu, protams, par to arī tad runāt debatēs.

Es tad uzdošu citu jautājumu. Sakiet, Tieslietu ministrijas viedoklī... kas tad ir pamatvajadzības? Vai tas ir ēdiens un mājoklis, kā norāda Saeimas pārstāvis, vai tas ir tomēr plašāks jēdziens un ko jūsu ieskatā tas ietver?

A. Smiltēna.

Vai man ir... es uzdošu precizējošu jautājumu... vai man šobrīd ir jādefinē, kas ir pamatvajadzības? Vai man būtu jānosauc principi, vai, teiksim, vajadzības, kuru apmierināšana būtu priekšnoteikums, ka persona dzīvo cilvēka cieņai atbilstošu dzīvi?

I. Nikuļceva.

Es sagaidu tādu diezgan konkrētu uzskaitījumu. Nu, piemēram, tur izdevumi transportam, higiēnai, saimniecības precēm vai apaviem, vai sporta inventārs, ja bērns dodas uz sporta nodarbībām, vai grāmatas un žurnāli... Vai tas ietilpst pamatvajadzību apmierināšanā? Vai jūs drīzāk uzskatāt, ka tas ir ēdiens un mājoklis, kā norāda Saeima?

A. Smiltēna.

Jā. Droši vien es nevarēšu ļoti detalizēti uzskaitīt, kas ietilpst šajā te pamatvajadzību grozā, jo... kā izriet no lietas materiāliem, tas ir viens arī no trūkumiem šai te absolūtajai metodei, jo, izvēloties absolūto metodi ir ļoti grūti nedefinēt, kas tad ir tas absolūtais... absolūtās pamatvajadzības nekonkretizētai sabiedrības daļai, kura ir sociāli neaizsargātā situācijā. Piemēram, divritenis... vai viņš ir absolūti nepieciešams. Jā vai nē? Ja uz to skatās, kā uz transportlīdzekli, jā, viņš varētu būt, jo tā ir alternatīva, teiksim, automašīnai, bet, ja uz to skatās kā uz sporta vai hobija priekšmetu, tad tikpat labi viņš neietilpst šajās absolūtajās pamatvajadzībās iekšā.

Līdz ar to es drīzāk pieturētos pie principiem, ko minēja arī Saeima, tātad, pamatvajadzības būtu mājoklis, pārtika, apģērbs, bērniem izglītība.

I. Nikuļceva.

Labi. Un, piemēram, medikamenti, kurus jūs neminējāt? Un, ja, jūs minējāt arī bērniem... vai, piemēram, bērnam tas divritenis būtu pamatvajadzībās, vai, teiksim, kaut kādi izdevumi, lai apmeklētu ārpusskolas nodarbības vai dotos uz sporta nodarbībām, vai kas tamlīdzīgs?

A. Smiltēna.

Ir ļoti grūti atbildēt uz šo jautājumu abstraktā situācijā, jo kaut vai attiecībā uz bērniem, kas dodas vai nedodas uz sporta nodarbībām, ir ģimenes, kurās bērni nodarbojas ar sportu un ir ģimenes, kurās bērni nenodarbojas ar sportu. Un tad sanāk, ka ģimenēs, kurās bērni nenodarbojas ar sportu, vecāki absolūti nenodrošina bērnu pamatvajadzības. Un pie šādiem secinājumiem es arī nonākt nevarētu šobrīd, jo tās situācijas ir ārkārtīgi individualizētas.

Atbildēt uz jautājumu ir grūti, jo arī attiecībā uz jūsu minētajiem medicīnas pakalpojumiem. Valsts ir izveidojusi sistēmu, kurā gan ir iespējams... gan šobrīd ierobežotā apmērā, bet saņemt bezmaksas medicīnu, gan arī saņemt atbalstu

medikamentu iegādei. Līdz ar to ir ļoti grūti abstraktā situācijā pateikt, vai, piemēram, valsts nodrošinātais atbalsts medikamentu iegādei pamatā aiziet personām, kurām ir nepieciešama sociālā palīdzība, vai, teiksim, personām, kurām vienkārši ārsts ir izrakstījis recepti, kuru apmaksā valsts. Bet valsts...

I. Nikuļceva.

Vai, piemēram, māte dodas uz aptieku, lai nopirktu sīrupu bērnam, kuram ir klepus... Bet, labi. Paldies. Jā, es sapratu atbildi uz jautājumu. Jā, paldies.

A. Laviņš.

Labi. Paldies.

Saeimas pārstāvim... vai jums būs jautājumi?

S. Bērtaitis.

Jā, godājamā tiesa. Viens jautājums tikai.

A. Laviņš.

Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Izvērtējot apstrīdēto normu atbilstību cilvēka cieņas nodrošināšanai, Saeima ir izteikusi aicinājumu skatīties vairākus sociālās palīdzības veidus kopsummā, tostarp ir arī atsaukusies uz tām pārtikas, saimniecības un mācību precēm, kas ir izsniegtas trūcīgajām personām natūrā, proti, kā preces un nevis kā nauda monetārā vērtībā... sakarā ar Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām ietvaros. Un no pieteicēja puses izskanēja mutvārdu paskaidrojumos apsvērumi, ka šo atbalsta veidu, kā natūrā izsniegtās preces, nevajadzētu skaitīt iekšā, jo nu tas ir tā kā Eiropas Savienības atbalsts un ka tas neattiecas uz Latviju.

Kāds ir Tieslietu ministrijas viedoklis? Vai šīs Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām ietvaros izsniegtās natūrā preces, kas ir gan Eiropas Savienības fonda finansējums, gan arī valsts līdzfinansējums un līdzdalība, vai tas būtu attiecināms un būtu jāņem vērā, nosakot kopsummā šo te palīdzības apjomu vai nē?

A. Smiltēna.

Paldies.

Tieslietu ministrijas ieskatā būtu jāņem vērā visi pieejamie sociālās palīdzības veidi, gan Eiropas Savienības finansētie, gan valsts, gan arī pašvaldības. Es pieļauju, ka pat šeit varētu būt zināmas grūtības nodefinēt līdz galam, lai nošķirtu, kuri ir valsts un kuri ir Eiropas Savienības... bieži vien valsts sniedz arī zināmu sociālo atbalstu,

īstenojot Eiropas Savienības vai citu ārvalstu instrumentu projektus. Līdz ar to es domāju, ka nošķiršana pēc finansējuma avota šajā gadījumā nav būtiska, lai secinātu, ir vai nav... sasniedz vai nesasniedz cilvēka cieņpilnas eksistences mērķi... šim te finansēšanas avotam nav izšķirīga nozīme šajā gadījumā un šie finansēšanas avoti var būt arī ļoti kombinēti.

S. Bērtaitis.

Paldies. Vairāk jautājumu nebūs.

A. Laviņš.

Smiltēnas kundze, paldies jums par dalību tiesas sēdē, sniegtajām atbildēm. Novēlēšu jums jauku dienu, varat doties ikdienas gaitās. Paldies.

Turpinām tiesas sēdi ar nākamās pieaicinātās personas uzklauššanu. Un tā ir Labklājības ministrija. Un, atbilstoši iesniegtajiem pilnvarojuma dokumentiem, šajā tiesas sēdē Labklājības ministriju pārstāv Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta direktora vietniece Evija Kūla un Sociālā darba un sociālās palīdzības politikas departamenta direktore Ilze Skrodele-Dubrovka... ja es pareizi izlasīju...

Personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

L. Stutāne.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Jā, pilnvarojuma dokumenti ir iesniegti... Lūdzu, Labklājības ministrijas pārstāves... kura vispirms sniegs viedokli?

E. Kūla.

Labdien, vispirms sāksu runu es un, ja atļaujiet, tad atbildēt uz jautājumiem, ja tie būs par sociālās palīdzības kompetenci, tad sniegs atbildes Ilze Skrodele-Dubrovka.

A. Laviņš.

Labi. Tā varam darīt.

E. Kūla.

Paldies.

Minimālo ienākumu noteikšana pamatojoties uz sociāli ekonomiskajiem rādītājiem, ir pilnīgi jauna sistēma Latvijā, kāda nepastāvēja iepriekš. Līdz 2021. gadam garantētā minimālā ienākuma līmenis tika noteikts pamatojoties uz Labklājības ministrijas un Latvijas pašvaldību sarunās panākto vienošanos gadskārtējā

Valsts budžeta likumprojekta saskaņošanas procesā un tas tika noteikts atkarībā no pašvaldību finansiālajām iespējām konkrētajā brīdī. Tā rezultātā GMI sliekšņa apmēri pirms minimālo ienākumu sistēmas reformas pēdējo astoņu gadu laikā variēja no 12 procentiem līdz 17 procentiem no ienākumu mediānas. Savukārt pārējiem minimālajiem ienākumiem, proti, minimālajām pensijām un valsts sociālā nodrošinājuma pabalstam nebija noteikta konkrēta to pārskatīšanas kārtība, izņemot valsts pensijām, kurām tiesību normās ir noteikta regulāra indeksācija. Un tā rezultātā minētie apmēri netika ilgstoši mainīti.

Tādējādi ir pamats uzskatīt, ka ir sperts nozīmīgs solis sociālās politikas attīstībā Latvijā, lai nodrošinātu taisnīgu, caurspīdīgu un sociāli ekonomiski pamatotu materiālo atbalstu minimālo ienākumu saņēmējiem.

Veidojot sociālo politiku, Labklājības ministrija vienmēr to ir darījusi sociāli atbildīgi primāri pret iedzīvotājiem, kuri saņem atbalstu un, otrkārt, pret valsti, vērtējot sniegtā atbalsta finansiālo stabilitāti un ilgtspēju, kā īstermiņā, tā ilgtermiņā un vērtējot potenciālās izmaiņas kādā no sociālās aizsardzības sistēmas jomām, Labklājības ministrija analizēja to ietekmi uz visu sistēmu kopumā, nevis izolēti vienas sistēmas ietvaros, jo katra no sociālās aizsardzības sistēmām ir savstarpēji papildinoša un izmaiņas vienā sistēmā var radīt nevēlamu ietekmi uz citu sistēmu.

Minimālo ienākumu reforma attiecas uz visām sociālās aizsardzības sistēmām: valsts sociālo apdrošināšanu, proti, minimālajām pensijām, pašvaldību sociālo palīdzību un valsts sociālajiem pabalstiem, proti, valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu. Tāpēc tika rūpīgi analizēta katru izmaiņu ietekme uz visām sistēmām, lai neradītu risku, ka kādā no tām izveidojas nevēlama ietekme uz kādu no iedzīvotāju grupām vai sistēmas ilgtspēju. Katrai šai sistēmai ir atšķirīgs mērķis un atšķirīgi atbalsta sniegšanas principi. Sociālās apdrošināšanas mērķis ir sniegt cilvēkam zaudēto darba ienākumu kompensāciju tradicionālo sociālo risku iestāšanās gadījumā, vienlaikus nodrošinot sociālās apdrošināšanas sistēmas funkcionēšanu un stabilitāti ilgtermiņā.

Sociālā apdrošināšana ir uz individuālām personas sociālās apdrošināšanas iemaksām balstīta sistēma un tiek finansēta no sociālās apdrošināšanas budžeta. Attiecīgi ienākumi, kurus indivīds saņem no šīs sistēmas, ir atkarīgi no par viņu deklarētajām vai vecuma pensijas gadījumā faktiski nomaksātajām sociālās apdrošināšanas iemaksām un apdrošināšanas stāža.

Valsts sociālie pabalsti. Papildinot valsts sociālās apdrošināšanas sistēmu sniedz universālu valsts atbalstu naudas izmaksu veidā pie noteiktām iedzīvotāju grupām piederīgām personām noteiktās dzīves situācijās. Valsts sociālie pabalsti ir finansēti no valsts pamatbudžeta, tātad, no vispārējiem nodokļiem, un valsts sociālo pabalstu piešķiršanā netiek piemērota indivīda ienākumu pārbaude.

Sociālā palīdzība ir no vispārējiem nodokļiem finansēta atbalsta un palīdzības sistēma, kura aizsargā trūcīgākos valsts iedzīvotājus, sniedzot tiem atbalstu

pamatvajadzību apmierināšanai, kā arī veicina indivīdu līdzdarbību, aktīvi iesaistoties savas situācijas uzlabošanā. Sociālajā palīdzībā atbalsts tiek sniegts, pamatojoties uz mājsaimniecības locekļu ienākumu pārbaudi un vērtējot mājsaimniecību kopumā nevis indivīdu atsevišķi, kā tas ir sociālās apdrošināšanas un valsts sociālā pabalsta gadījumā. Un sociālajai palīdzībai nav sasaistes ar personas nodokļu vai iemaksu veikšanu.

Tādējādi, veidojot jaunus minimālo ienākumu sliekšņus, Labklājības ministrija rīkojās sociāli atbildīgi, šo sliekšņu procentuālos apmērus savstarpēji salāgojot, lai, pirmkārt, nodrošinātu minimālo ienākumu sliekšņu adekvātumu, sniedzot lielāku atbalstu iedzīvotājiem ar viszemākajiem ienākumiem. Otrkārt, veicinātu sociālās aizsardzības sistēmas ietvaros sniegtā atbalsta taisnīgumu, caurspīdīgumu un pamatotību, un, treškārt, nodrošinātu atbilstību valsts ilgtspējīgas attīstības principiem, sociālo pabalstu apmērus samērojot ar valsts ekonomisko situāciju un finansiālajām iespējām, kā arī samērojot ar algotā darbā gūtajiem ienākumiem un pārējo sabiedrības grupu interesēm.

Sociālās palīdzības saņemšana nav atkarīga no tā, vai par cilvēku ir maksāti nodokļi vai iemaksas, tādēļ būtiski bija ņemt vērā, lai, nosakot minimālo ienākumu sliekšņus minimālajām pensijām, šie minimālo ienākumu sliekšņu apmēri sociālajā palīdzībā un valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta sistēmā nebūtu vienādi vai augstāki par minimālo pensiju minimālajiem sliekšņiem. Tas ir svarīgi, jo, lai saņemtu valsts sociālās apdrošināšanas pensiju, tostarp vismaz minimālajā apmērā, cilvēkam ir nepieciešams nostrādāt vismaz 15 gadus. Tāpēc minimālās vecuma pensijas aprēķina bāzes apmērs ir noteikts 25 procentu apmērā no ienākumu mediānas. Protams, minimālo pensiju saņem cilvēki, kuriem ir nepieciešamais, bet salīdzinoši mazs stāžs un ir bijušas ļoti zemas iemaksas. Kā rezultātā cilvēku pašu nopelnītie jeb no iemaksām aprēķinātie pensiju apmēri ir relatīvi zemi. Savukārt cilvēkiem, kuriem nav uzkrāts pietiekams apdrošināšana stāžs vecuma pensijas piešķiršanai vai arī stāža nav vispār, izmaksā valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, kas arī nevar būt vienādā apmērā vai augstāks par minimālās pensijas minimālo sliekšni, tādējādi nodrošinot sociālo taisnīgumu un neradītu nepareizus stimulus neiesaistīties darba tirgū. Tāpēc valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs pensiju vecuma sasniegušajiem ir noteikts 20 procentu apmērā no ienākumu mediānas. Šo pabalstu izmaksā no valsts pamatbudžeta.

Attiecīgi minimālie ienākumi, kuri nav atkarīgi no apdrošināšanas iemaksu izrietošajiem pakalpojumiem, ir noteikti zemākā apmērā, lai veicinātu to, ka darbspējas vecuma cilvēki ir nodarbināti un par viņiem maksā nodokļus un iemaksas, jo no sociālās apdrošināšanas iemaksām ir atkarīga gan viņu pašu pensija, gan solidāri tiek finansēti visi šī brīža sociālās apdrošināšanas pakalpojumi, savukārt no vispārējiem nodokļiem tiek finansēta gan sociālā palīdzība, gan citi valsts un pašvaldību pakalpojumu pabalsti.

Atbildot uz jautājumu, vai ar 2023. gada 8. marta likuma “Grozījumi Sociālo pakalpojumu un palīdzības likumā” un grozījumi likumā “Par sociālo drošību” ir

novērsti apsvērumi, kuru dēļ pieteikuma iesniedzējs lūdz atzīt apstrīdēto regulējumu par neatbilstošu Satversmes 1. un 109. pantam, Labklājības ministrija sniedz šādu viedokli.

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā GMI sliekšnis, kā arī trūcīgas un maznodrošinātas mājsaimniecības ienākumu sliekšņi ir noteikti atbilstoši likumā “Par sociālo drošību” noteiktajai metodoloģijai un Sociālās palīdzības likuma 33. pants ir izteikts jaunā redakcijā, proti, minimālo ienākumu sliekšņus sociālās palīdzības sniegšanai nosaka procentuālā apmērā, garantēto minimālo ienākumu sliekšnis ir 20 procenti no ienākumu mediānas, savukārt trūcīgas mājsaimniecības ienākumu sliekšnis ir 50 procenti un maznodrošinātas mājsaimniecības ienākumu sliekšni var noteikt ne zemāku par trūcīgas mājsaimniecības ienākumu sliekšni, bet ne augstāk par 80 procentiem.

Tāpat likumā ir noteikta GMI sliekšņa aprēķina metodoloģija, izsakot to procentuālā izteiksmē un aizstājot iepriekš noteikto naudas vērtību eiro.

Vienlaikus Sociālās palīdzības likums nosaka, ka minimālo ienākumu sliekšņus pārskata likumā “Par sociālo drošību” noteiktajā kārtībā, tas ir, katru gadu 1. janvārī, ņemot vērā aktuālo ienākumu mediānu. Turklāt, ja pārskata gadā aktuālo ienākumu mediāna nemainās vai samazinās, minimālo ienākumu sliekšņi paliek iepriekš noteiktajā apmērā. Tādējādi minimālo ienākumu sliekšņi no 2023. gada tiek pārskatīti katru gadu, iepriekšējo ne retāk kā reizi trijos gados vietā.

Vienlaikus ir būtiski minēt, ka līdz ar jaunās minimālo ienākumu sistēmas ieviešanu, tiek mainīta līdzšinējā kārtība attiecībā uz sociālās palīdzības sistēmas finansēšanas principiem. Kopš sociālās palīdzības sistēmas izveides tā ir tikusi finansēta no pašvaldību līdzekļiem pilnā apmērā, izņemot krīzes un ārkārtējās situācijas, kad valsts līdzfinansēja GMI un vai mājokļa pabalsta izmaksu. Savukārt no 2023. gada 1. jūlija, lai daļēji kompensētu izdevumu pamatus sociālās palīdzības pabalstiem, valsts nodrošina mērķdotāciju pašvaldībām 30 procentu apmērā no veiktajiem maksājumiem mājsaimniecībai par GMI un mājokļa pabalsta nodrošināšanu. Minētās izmaiņas ir uzskatītas par nozīmīgu pavērsieni sociālajā politikā, kas palielina valsts atbildību minimālo ienākumu nodrošināšanā, kā arī sniedz atbalstu pašvaldībām to autonomo funkciju īstenošanā.

Atbildot uz jautājumu, vai minimālie ienākumu sliekšņi, kas noteikti atbilstoši apstrīdētajā regulējumā iekļautajai relatīvajai metodei kopsakarā ar citiem sociālās drošības sistēmas pasākumiem, atbilst ikvienai trūcīgai personai un nodrošina iespēju dzīvot tādu dzīvi, kas atbilst cilvēka cieņai, mazina sociālo nevienlīdzību un atspoguļo sociāli ekonomisko realitāti. Labklājības ministrija sniedz šādu viedokli un apsvērumus.

Sociālajā aizsardzībā cilvēka cieņu nosaka vairāku subjektīvu un relatīvu faktoru kopums. Primāri tās ir personas tiesības uz sociālo nodrošinājumu, kas ietver

savu pamatvajadzību nodrošināšanu, tomēr vienlīdz svarīga ir arī attieksme un mijiedarbība ar cilvēku, kas sociālajā palīdzībā ir neatņemams pamatnosacījums. Cilvēka cieņa nav izsakāma vienīgi naudas izteiksmē ar vienu konkrētu rādītāju, jo katram cilvēkam ir savas individuālās vajadzības, vēlmes un vērtības, kas ir jārespektē.

Sociālā palīdzība ir viena no sociālās aizsardzības sistēmām, kura respektē un ņem vērā katra cilvēka individuālo situāciju un vajadzības. Tomēr sociālā palīdzība ir tikai viens no sociālā darba atbalsta veidiem. Atbilstoši Sociālās palīdzības likuma 40. pantam, sociālā darba mērķis ir palīdzēt personai, ģimenei un personu grupai noteikt, atrisināt vai mazināt sociālās problēmas, attīstot pašas personas resursus un iesaistot atbalsta sistēmas. Sociālo darbu veic pašvaldībā strādājošie sociālie darbinieki, kuru profesionālā darbība ir vērsta uz to, lai panāktu un veicinātu indivīda sociālo problēmu praktisku risinājumu un viņa dzīves kvalitātes uzlabošanos, iekļaušanos sabiedrībā, spēju palīdzēt pašam sev. Tādēļ līdztekus sociālajai palīdzībai ir jāvērtē arī personai vai ģimenei sniegtie sociālie pakalpojumi un citi atbalsta veidi, jo tieši viss sociālo atbalstu kopums veido pamatu cilvēka cienīgas dzīves nodrošināšanai.

Lai pēc iespējas vispusīgāk atspoguļotu ienākumu un atbalsta kopumu, ko saņem iedzīvotāji ar viszemākajiem ienākumiem, vēlamies tālāk sniegt aprakstu par diviem tipiskākajiem mājsaimniecību veidiem, kuri veido lielāko GMI pabalstu saņēmēju īpatsvaru, proti, tās ir ģimenes ar bērniem un pirmspensijas vecuma cilvēki vecumā no 55 līdz 64 gadiem.

Vispirms aplūkosim ģimeņu ar bērniem situāciju. Papildus GMI pabalstam, pirmkārt, ģimeņu ar bērniem rīcībā paliek ģimenes valsts pabalsts, kuru neņem vērā, novērtējot ģimenes ienākumus, tādējādi papildus GMI pabalstam, šīs mājsaimniecības saņem ģimenes valsts pabalstu, kas attiecīgi par vienu bērnu ir 25 eiro mēnesī, par diviem bērniem ir 100 eiro mēnesī, par trīs bērniem 225 eiro mēnesī un par četriem un vairāk – 100 eiro par katru bērnu. Ja ģimenē ir bērns ar invaliditāti, par kuru tiek saņemts bērna ar invaliditāti kopšanas pabalsts 313 eiro apmērā, arī šo summu un citus ar invaliditāti saistītus pakalpojumus un pabalstus neņem vērā, novērtējot ģimenes ienākumus, proti, tie paliek ģimenes rīcībā. Papildus šiem ienākumiem, GMI pabalsta saņēmēji ir trūcīgas personas un trūcīgās ģimenes ar bērniem saņem trīs veida pārtikas un preču komplektus Eiropas Sociālā fonda programmas materiālās nenodrošinātības mazināšanai ietvaros. Pārtikas komplekti tiek nodrošināti gan pieaugušajiem, gan bērniem atkarībā no bērnu vecuma un pārtikas pakas mēneša izmaksas ir robežās no 18 līdz 32 eiro mēnesī. Papildus pārtikas pakai, ģimenes ar bērniem saņem higiēnas un saimniecības preču pakas, arī šīs pakas tiek nodrošinātas gan pieaugušajiem, gan bērniem atkarībā no bērna vecuma un higiēnas un saimniecības komplekta mēneša izmaksas ir robežās no 2 līdz 22 eiro mēnesī. Tāpat, ja ģimenē ir skolas vecuma bērni, un šai ģimenei tiek nodrošināts mācību piederumu komplekts atkarībā no bērnu vecuma, un minētā komplekta izmaksas sastāda 19 un 30 eiro.

Vienlaikus GMI pabalsts ir jāskata kopā ar mājokļa pabalstu. Ņemot vērā mājokļa pabalsta aprēķināšanas formulu un mājokļa normatīvos izdevumus atsevišķi dzīvojošai personai vai mājsaimniecībai, kura saņem GMI pabalstu, ir tiesības saņemt mājokļa pabalstu, kas praktiski nosedz visus ar mājokli saistītos izdevumus, tajā skaitā izdevumus telekomunikāciju pakalpojumiem un ar internetu saistītos un citus izdevumus minimālajā apmērā. Saskaņā ar sociālās palīdzības administratīvajiem datiem, mājokļa pabalsta vidējais apmērs vairāku personu mājsaimniecībā mēnesī 2022. gadā veidoja 168,88 eiro.

Vienlaikus papildus mājokļa pabalstam, GMI saņēmējs kā trūcīga persona vai mājsaimniecība, saņem arī valsts atbalstu izdevumu samazināšanai par elektrību 15 eiro mēnesī.

Tādējādi, ja par piemēru ņemsim viena nestrādājoša vecāka mājsaimniecību ar diviem nepilngadīgiem bērniem 1 un 4 gadus veciem, tad kopējā summa mēnesī šīm mājsaimniecību veidam sastāda 676,28 eiro, rēķinot procentuāli no ienākuma mediānas uz vienu mājsaimniecības locekli tas veido 45 procentus.

Otra tipiskākā GMI pabalsta saņēmēji, kuri veido gandrīz pusi no visām GMI pabalsta saņēmējām mājsaimniecībām, ir vienas personas mājsaimniecība, kurā dzīvo vīrieši vecumā no 55 gadiem un vecāki.

Saskaņā ar 2021. gada pētījumu, kur padziļināti tika izvērtētas GMI pabalsta saņēmēju iztikšanas stratēģijas, šajā GMI pabalsta saņēmēju grupā ir vērojami vairāki sociālā riska faktori. Tā ir vāja integrācija sabiedrībā, lielākoties vidējā vai profesionālā vai zemāka izglītība, alkohola atkarība un bezdarbs. Šo cilvēku darba pieredzi lielākoties veido fiziska darba veikšana, bet vecumā no 55 gadiem viņi ir daļēji vai pilnībā zaudējuši iespēju strādāt iepriekš veikto fizisko darbu, darba traumai vai citu veselības traucējumu dēļ. Vienlaikus daudzos gadījumos šo personu kognitīvās spējas ierobežo viņu pārkvalificēšanās iespējas. Šo cilvēku ienākumus veido GMI pabalsts, savukārt vidējais mājokļa pabalsts vienas personas mājsaimniecībai ir 100 eiro mēnesī. Un kā trūcīga persona tā saņem arī valsts atbalstu izdevumu samazināšanai par elektrību 15 eiro mēnesī. Kā trūcīgas personas šī mājsaimniecība saņem arī pārtikas paku, kas veido 17,65 eiro mēnesī un higiēnas un saimniecības komplektu, kura mēneša izmaksas ir 2 eiro mēnesī. Tādējādi kopējā summa mēnesī šai mājsaimniecībai ir 261 eiro un rēķinot procentuāli no ienākumu mediānas, tas veido 42 procentus.

Vienlaikus, tā kā šis GMI saņēmējs ir darbaspējas vecumā, tad atbilstoši Sociālās palīdzības likuma 36. panta otrajai daļai, personai darbspējīgā vecumā, kura vēlas saņemt sociālās palīdzības pabalstus, izņemot pabalstu krīzes situācijā, vai izziņu par atbilstību trūcīgas vai maznodrošinātas mājsaimniecības statusam un kura nestrādā, ir pienākums reģistrēties Nodarbinātības valsts aģentūrā un pildīt bezdarbnieka pienākumus.

Ienākumu izvērtējumā netiek ņemta vērā bezdarbnieka stipendija un mobilitātes pabalsts, ja tāds personai pienākas. Savukārt atkarību ārstēšanai Nodarbinātības valsts aģentūra reģistrētajiem bezdarbniekiem nodrošina iespēju piedalīties Minesotas 12 soļu programmā un emocionālā stresa terapijā un bezdarbniekiem, kuri saņem šo atbalstu, pilnībā tiek segtas pakalpojumu izmaksas, tajā skaitā pacientu līdzmaksājums.

Tādējādi no minētajiem apsvērumiem ir secināms, ka Sociālās palīdzības likumā noteiktais GMI sliekšnis 20 procentu apmērā nav vienīgais GMI pabalsta saņēmēju ienākumu veids, ko nodrošina valsts un pašvaldība.

Eiropas Komisijas 2022. gadā izstrādātajā ziņojumā par minimālajiem ienākumiem, kur analizētas Eiropas Savienības dalībvalstu sociālās palīdzības sistēmas, secināts, ka minimālo ienākumu līmenis Eiropas Savienības dalībvalstīs ļoti būtiski atšķiras, to apmēriem variējot no 20 līdz 100 procentiem no nabadzības riska sliekšņa. Eiropas Komisijas ziņojumā secināts, ka Latvijā sociālās palīdzības pabalstu saņēmēju kopējie neto ienākumi veidoja 42 procentus no nabadzības riska sliekšņa un Latvija ierindojās 6. vietā ar zemākajiem ienākumiem no sociālās palīdzības.

Vērtējot GMI sliekšņa adekvātumu un atbalsta apjomu, ko saņem GMI pabalsta saņēmēji, ir jāņem vērā arī tas, kādas izmaksas tas veido no valsts un pašvaldību budžeta. GMI un mājokļu pabalsta izmaksai 2022. gadā tika izlietots lielākais finansējums sociālās palīdzības vēsturē, proti, GMI pabalstam 21,2 miljoni eiro un mājokļu pabalstam 29,3 miljoni eiro. Savukārt sociālajai palīdzībai kopumā 64,1 miljons eiro. Valsts atbalsts elektrības izdevumu samazināšanai trūcīgajām un maznodrošinātajām mājsaimniecībām 2022. gadā veidoja 6,5 miljonus eiro, Eiropas programmas ietvaros sniegtais atbalsts pārtikas, higiēnas un mācību piederumu komplektiem 2022. gadā veidoja 11,8 miljonus eiro, tāpat ir jāmin arī veselības aprūpes pakalpojumi, kurus nodrošina valsts trūcīgajām personām, sedzot pacienta iemaksas, stacionēšanās izdevumus, kā arī medikamentus, 2022. gadā tam novirzot 17,2 miljonus eiro.

Tādējādi kopumā 2022. gadā sociālajai palīdzībai komunālajiem maksājumiem un veselības aprūpes izdevumu segšanai trūcīgajām mājsaimniecībām izlietoti gandrīz 100 miljoni eiro. Un tā ir daļa no publiskajiem resursiem, kuri novirzīti trūcīgo personu atbalstam, ņemot vērā, ka visus pakalpojumu veidus, ko trūcīgās mājsaimniecības, tajā skaitā GMI pabalsta saņēmēji, saņem dažādu atbalstu un pakalpojumu veidā, nav aprēķināti naudas izteiksmē.

Atbildot uz jautājumu, vai minētie pasākumi mazina ienākumu nevienlīdzību, sniedzam informāciju par diviem ienākumu nevienlīdzības rādītājiem.

Ienākumu nevienlīdzības rādītājs, ko izmanto Eiropas Savienībā, ir ienākumu kvintiļu attiecības indekss, kas parāda to, cik reizes nabadzīgāko iedzīvotāju ienākumi ir zemāki par turīgāko iedzīvotāju ienākumiem. 2021. gadā indekss bija 6,3, attiecīgi nabadzīgāko iedzīvotāju ienākumi bija 6,3 reizes zemāki par turīgāko iedzīvotāju

ienākumiem. Vērtējot ienākumu nevienlīdzības tendences kopš iestāšanās Eiropas Savienībā, kad šo rādītāju sāka mērīt arī Latvijā, 6,3 ir viens no zemākajiem ienākumu nevienlīdzības rādītājiem, izņemot 2015. gadu, kad šis indekss bija 6,2.

Vēl viens ienākumu nevienlīdzības rādītājs, ko izmanto Eiropas Savienībā, ir *gini* koeficients, un 2021. gadā *gini* koeficients Latvijā sasniedza zemāko vērtību kopš 2004. gada – 34,3. Tādējādi var secināt, ka valsts un pašvaldību sniegtais atbalsts, tajā skaitā trūcīgākajiem iedzīvotājiem un īstenotās reformas veicina ienākumu nevienlīdzības mazināšanos.

Atbildot uz jautājumu, vai pārskatot minimālo ienākumu sliekšņus reizi gadā atbilstoši apstrīdētajā regulējumā ietvertajai metodei izmantojot *silc* metodoloģiju, ir iespējams noteikt sociālekonomiskajai realitātei atbilstošu minimālo ienākumu sliekšņu apmēru un vai ir citas metodes, ar kurām minimālo ienākumu sliekšņus var noteikt iespējami atbilstošākus konkrētajai sociālekonomiskajai realitātei un vai tās ir vērtētas.

Labklājības ministrija sniedz šādu viedokli un apsvērumus. Pastāv divas metodoloģiskas pieejas minimālo ienākumu sliekšņu definēšanā: absolūtā metode, kas ir definēta... preču un pakalpojumu grozs ir aprēķināta vērtība naudas izteiksmē un raksturo noteiktu dzīves apstākļu standartu un relatīvā metode, kas ir noteikta proporcija no sociālekonomiskā rādītāja valstī un kas raksturo mājsaimniecību rīcībā esošos ienākumus un to izmaiņas.

Jāatzīmē, ka izvēloties jebkuru no metodēm, datu ieguves savlaicīgums būtu aktuāls jautājums, jo ir nepieciešams vispirms datus iegūt, apstrādāt, veikt datu validāciju un analīzi, arī pēc tam ir nepieciešams noteikts laiks, lai šos datus varētu izmantot politikas un budžeta plānošanas izstrādes un apstiprināšanas procesā. Vienlaikus, ja valstī ir būtisks preču un pakalpojumu cenu kāpums, proti, inflācija vai arī ir iestājusies krīzes situācija, šādos gadījumos valsts ievieš tūlītējus vienreizējus vai terminētus risinājumus iedzīvotāju atbalstam papildu pamata atbalsta sistēmām. Piemēram, strauju energoresursu cenu kāpuma rezultātā tika ieviesti vairāki pasākumi paaugstināto energoresursu izmaksu kompensēšanai.

Tāpat vēlamies ieskicēt relatīvo un absolūto sliekšņu indeksācijas atšķirības. Relatīvā sliekšņa indeksācija ir saistīta ar ienākumu izmaiņām sabiedrībā kopumā. Attiecīgi Latvijas gadījumā ar ienākumu mediānas izmaiņām. Bet absolūtā sliekšņa indeksācija visdrīzāk būtu saistīta ar patēriņa cenu indeksa izmaiņām, kā to liecina valstu prakse, kurās piemēro absolūto minimālo ienākumu sliekšni.

Patēriņa cenu indekss 2022. gadā visām precēm un pakalpojumiem pieauga par 17,3 procentiem. Bet, piemēram, vidējā mēneša darba samaksa pieauga par 7,1, savukārt vidējā vecuma pensija – par 14,6. Tas norāda, ka...

A. Laviņš.

Piedodiet... šajā brīdī... ņemot vērā, ka jau tāds labs laiciņš ir pagājis, kopš jūs sniedzat viedokli, es palūgšu jūs apsēsties (*vēršas pie kolēģes Ilzes Skrodeles-Dubrovskas, kura stāv kājās blakus*), citādi tas jau kļūst pārāk grūti priekš jums... apsēdieties un tad, kad būs jautājumi, tad arī pienāksiet klāt.

Lūdzu, turpiniet...

E. Kūla.

Ā... es domāju, ka jūs man sakāt apsēsties...

A. Laviņš.

Nē, nē... Cilvēka cieņa arī tiesas sēdē ir jāievēro.

Turpinām, lūdzu!

E. Kūla.

Paldies.

Tas norāda uz to, ka absolūtā sliekšņa gadījumā GMI pabalsta saņēmēju ienākumi 2022. gadā pieaugtu ievērojami straujāk nekā vidēji pieaug ienākumi no algota darba vai vecuma pensija. Bet, no otras puses, ekonomiskās izaugsmes gados patēriņa cenu indeksa izmaiņas ir mērenākas nekā mājsaimniecību ienākumu pieaugums, tajā skaitā ienākumu mediānas pieaugums. Arī ilgtermiņā iedzīvotāju ienākumi pieaug straujāk, nekā pieaug patēriņa cenu indekss. Pat ņemot vērā to, ka ir atsevišķi krīzes periodi, kad patēriņa cenu indekss var pieaugt straujāk par ienākumiem.

Līdz ar to GMI pabalsta saņēmēju ienākumi pie nosacījuma, ka sliekšnis ir noteikts, pamatojoties uz relatīvo metodi, pieaugtu daudz straujāk nekā gadījumā, kad sliekšnis ir noteikts, pamatojoties uz absolūto metodi. Tādā veidā nodrošinot to, ka GMI pabalsta saņēmēja ienākumi ne tikai kompensē patēriņa cenu indeksa pieaugumu, bet arī veicina GMI pabalsta saņēmēju labklājības līmeņa pieaugumu, kurš ir līdzvērtīgs kopējam sabiedrības labklājības līmeņa pieaugumam.

Tāpat vēlamies uzsvērt, ka minimālo ienākuma līmeņa noteikšanas metode tika izvērtēta un apstiprināta valdībā jau 2014. gadā, kad Ministru kabinetā tika apstiprināta koncepcija par minimālā ienākumu līmeņa noteikšanu. Koncepcijā, cita starpā tika vērtētas un salīdzinātas relatīvās un absolūtās metodes izmantošanas priekšrocības un trūkumi, analizēta to izmantošana citās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Piedāvājums minimālo ienākumu līmeņa noteikšanā balstījās uz Pasaules Bankas pētījumu, kā arī Eiropas Komisijas īstenoto pilotprojektu par references budžetiem.

Atbilstoši valdības lēmumam, tika lemts minimālo ienākumu līmeni aprēķināt pamatojoties uz relatīvo metodi. Un kā papildu analītisko instrumentu izstrādāt jaunu

pilnas iztikas minimuma patēriņa preču un pakalpojumu grozu dažādiem mājsaimniecības veidiem, atbilstoši teritoriālajam sadalījumam. Jau sākotnēji pilna iztikas minimuma preču un pakalpojumu groza izstrādes mērķis bija radīt analītisku instrumentu valsts sniegtā atbalsta efektivitātes un nabadzības izplatības novērtēšanai, nevis veidot to kā atskaites sistēmu sociālo pabalstu apmēra noteikšanai... Iepriekšējā iztikas minimuma groza aprēķināšana tika pārtraukta 2014. gadā metodoloģijas neatbilstības dēļ. Jaunas metodoloģijas izstrāde iztikas minimuma groza noteikšanai un tās aprobācija noslēdzās 2021. gada nogalē un tā tika pārdēvēta par mājsaimniecību relatīvo izdevumu budžetu, jo absolūts ir tikai pārtikas grozs, bet pārējās preču un pakalpojumu kategorijas ir relatīvas, balstītas uz cilvēka pašvērtējumu. Pētījuma izstrādes laikā iegūtie rezultāti liecina, ka pastāv būtiskas relatīvo izdevumu budžeta izmaksu atšķirības atkarībā no mājsaimniecību veida, nepieciešamo izdevumu apmēru ietekmē arī tas, vai mājsaimniecība dzīvo Rīgā, citā pilsētā vai laukos. Ja to piemērotu normatīvajos aktos, būtu jānosaka viens vidējs rādītājs, taču, nosakot vidēji relatīvo izdevumu budžetu, tiktu iegūts statistisks skaitlis, kas neatspoguļotu vairumu Latvijas mājsaimniecību vajadzības un attiecīgi relatīvo izdevumu budžets zaudētu savu jēgu un nozīmi.

Vienlaikus pētnieki izstrādājot šo metodoloģiju secināja, ka relatīvo izdevumu budžetu tiešā veidā nebūtu jāiekļauj normatīvajos aktos un tam nebūtu jāpiesaista valsts un pašvaldību sniegtais materiālais atbalsts. Bet šie rādītāji ir jāizmanto kā atskaites punkts politikas plānotājiem un pilsoniskajai sabiedrībai, lai argumentētu savu pozīciju un novērtētu politikas atbilstību iedzīvotāju vajadzībām.

Atkārtotas diskusijas par abu metožu salīdzinošajām priekšrocībām un atbilstību sociālās palīdzības minimuma definēšanā notika vērtējot GMI pabalsta atbilstību Satversmei. Un, kā norādīja tiesas sēdē pieaicinātie Latvijas Bankas pārstāvji, sociālās palīdzības minimuma noteikšanā var tikt izmantotas divas metodes un pēc Latvijas Bankas un vairāku citu pieaicināto personu ieskata, relatīvā metode ir vislabāk piemērota sociālās palīdzības minimuma noteikšanai, jo nodrošina to, ka mainoties ekonomiskajai situācijai valstī, mainās arī šis minimums. Relatīvā metode ļauj noteikt tādu līmeni, kas atbilst sociālekonomiskajai realitātei valstī.

Vērtējot absolūtās un relatīvās metodes atbilstību sociālekonomiskajai realitātei, jāuzsver, ka neraugoties uz metodoloģiskajām atšķirībām un katras metodes priekšrocībām vai trūkumiem, tās abas atspoguļo sociālekonomisko situāciju.

Neviena no metodēm nevar tūlītēji reflektēt straujas krīzes vai recesijas un vienmēr ietvers retrospektīvu skatījumu uz iepriekšējo periodu. Neatkarīgi no izmantotās metodes, jebkura aktualizēšana ir saistīta ar nobīdi laikā. Tāpat resursu ieguldījumam, kas nepieciešams aktualizēšanai, ir jābūt samērīgam gan ar administratīvo slogu, gan atbalsta izmaiņām un to sagaidāmo ietekmi uz iedzīvotāju ienākumiem.

Ar relatīvo metodi iegūtie aprēķini balstās uz iepriekšējo divu līdz trīs gadu ienākumu datiem, *silc* izmantošanas priekšrocības ir šo apsekojumu veikšanas regularitāte, stabilitāte un pietiekama institucionālā kapacitāte. Centrālā statistikas pārvalde *silc* apseko un veic savu funkciju ietvaros, paredzot tā veikšanai nepieciešamo valsts budžeta finansējumu. Nosacījums par relatīvās metodes izmantošanu minimālo ienākumu sliekšņa noteikšanai ir veidots labvēlīgi iedzīvotājiem, proti, ja valstī ir ekonomiskā lejupslīde un mediānas vērtības samazinās, GMI sliekšnis paliek nemainīgs.

Absolūtās metodes gadījumā Latvijā primāri būtu normatīvi jānosaka relatīvo izdevumu budžeta izstrādes metodoloģija, aktualizēšanas kārtība, institucionālā atbildība un jāparedz tam atbilstoši valsts budžeta resursi, lai sasaiste ar sociālo pabalstu apmēriem būtu leģitīma, caurskatāma un prognozējama.

Atbilstoši pētījuma secinājumiem, relatīvo izdevumu budžeta vērtība un kārtējie atjaunojumi ir nepieciešami reizi gadā, bet pilnu atjaunošanas ciklu ir nepieciešams veikt ne retāk kā reizi trijos gados. Tas nozīmē, ka arī absolūtās metodes izmantošanas gadījumā labākajā gadījumā tiktu izmantoti dati par iepriekšējā gada patēriņa cenu indeksu izmaiņām.

Pieņemot, ka saglabājas iepriekšējā pētījumā izmantotā metodika ar relatīvo izdevumu budžeta nepārtikas daļas izstrādē un aktualizēšanas laikā tiek pārskatītas iedzīvotāju vajadzības un patēriņa struktūru izmaiņas, tad optimālais laiks pilnas vērtības aktualizēšanai, ieskaitot veiksmīgu iepirkuma veikšanas procesu un pētījumu norises gaitu, ir līdz vienam gadam.

Atbilstoši metodoloģijai, mājsaimniecību patēriņa paradumu novērtēšanā tiek izmantoti mājsaimniecību budžeta apsekojumu dati. Pēdējais šis apsekojums tika veikts 2019. gadā, savukārt nākamais ir plānots 2026. gadā.

Ņemot vērā minēto, Labklājības ministrija uzskata, ka minimālo ienākumu sliekšņi, balstīti uz *silc* metodoloģiju, ir atbilstošākā metode minimālo ienākumu noteikšanai. Tas ir sociālekonomiski pamatoti un atbilst sociālekonomiskajai realitātei, jo, pirmkārt, reflektē esošo sociālekonomisko situāciju sabiedrībā kopumā un tie ir samērojami ar faktiskajām iedzīvotāju ienākumu izmaiņām. Otrkārt, vidējā un ilgtermiņā rada labvēlīgākus nosacījumus atbalsta saņēmēju, īpaši ekonomiskās izaugsmes posmos, jo tiešā veidā atspoguļo tautsaimniecībā nodarbināto darba samaksas pieaugumu un kopējo iedzīvotāju ienākumu palielināšanos, treškārt, atbilst valsts ilgtspējīgas attīstības principiem, jo tās piemērošanas gadījumā sociālo pabalstu apmēra noteikšanā ir ievērota samērība ar valsts ekonomisko situāciju un finansiālajām iespējām, kā arī samērība ar algotā darbā gūtajiem ienākumiem un pārējo sabiedrības grupu interesēm.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Būs tiesnešu jautājumi un vispirms vārds tiesnesei Jautrītei Briedei. Lūdzu!

J. Briede.

Jā. Paldies.

Nu, tas, ko jūs nupat runājāt, bija tas, kas mani visvairāk interesē. Tieši par šo te metodes atbilstību.

Un nu mēs te jau diskutējam pirms tam, jūs dzirdējāt, par to, ka tas, ka tie dati atpaliek... nu, mums šeit vairākiem ir sajūta, ka tas tad līdz ar to neatbilst tām vajadzībām, kāpēc vispār tas pabalsts tiek izsniegts. Un jūs tā kā teicāt, ka nu, jā, ka nav iespējams tā absolūti vienmēr noreāģēt uz tām vajadzībām, bet kā būtu ar kādu indeksāciju, vai, teiksim, kaut kādu tādu inflācijas koeficienta ņemšanu vērā? Tas ir viens.

Un otrs. Tie dati tiek publicēti 1. februārī, bet nu likumdevējs ir pateicis, ka mēs tikai ar 1. janvāri mainīsim. Vai tur tā kā arī viss ir kārtībā? Un ja ir, tad paskaidrojiet, kāpēc jums tā šķiet? Paldies.

E. Kūla.

Labi. Paldies.

Jā, sāksu tad varbūt ar to datu publicēšanu. Latvijas Centrālā statistikas pārvalde ir viena no Eiropas Savienības dalībvalstīm, kura ir pirmā, kas publicē šos ienākumu datus. Pārējās Eiropas Savienības dalībvalstīs šos ienākumu datus un *silc* datus publicē ievērojami vēlāk.

Par to, vai ir iespējams datus publicēt ātrāk. Cik ir zināms no Centrālās statistikas pārvaldes sniegtās informācijas, tad nē. Tas ir ļoti liels process, ļoti liela datu masīva apstrāde, kur nepieciešama visa validācija tā, lai dati būtu ticami un pamatoti. Līdz ar to februāris, tas ir ātrākais, kad šos datus var publicēt.

Kāpēc mēs nepieņemojam ātrāk, bet no nākamā gada janvāra?

Datu publicēšana ir tikai viena daļa visam šim atbalsta veidam. Tālākais posms ir saistīts ar budžeta plānošanu. Ikgadējā budžeta plānošana nākamajam gadam sākas jau... teiksim, nākamā gada budžeta plānošana sākas šī gada martā, kad tiek iesniegta pirmā informācija Finanšu ministrijai par pamatbāzi, kāda ir nepieciešama un tālākajiem aprēķiniem, kas ir nepieciešami nākamā gada valsts budžetam. Arī pašvaldībām ir nepieciešams laiks, lai ieplānotu, kādas būs izmaiņas un kādi ir nepieciešamie finanšu līdzekļi, lai varētu nodrošināt tos minimālos ienākumus. Un tā tas ir, ka šis budžeta process sākas martā un budžets tiek apstiprināts gada nogalē. Līdz ar to Finanšu ministrija mums nepieļauj iespēju, ka mēs veicam kaut kādas korekcijas pa vidu kaut kādā posmā. Tiem ir jābūt validētiem datiem, jau konkrēti apstiprinātiem

un publicētie dati ir konkrēti apstiprinātie dati, uz kuru pamata mēs varam pieņemt lēmumu, ka, lūk, šie ir tie pēdējie gala rādītāji, un tālāk mēs veicam aprēķinus par nepieciešamo budžetu.

Attiecībā uz inflācijas koeficientiem. Redziet, šī ir pilnībā jauna sistēma, kas mums ir iestrādāta. Mēs neesam tagad vērtējuši par to, kādi būtu citi iespējamie sistēmas elementi, lai varbūt sistēmu uzlabotu. Kā jebkurai sistēmai, nenoliedzami, ir kaut kādi trūkumi. Mēs uzskatām, ka mums ir jāļauj sistēmai vispār sākt darboties. Patiesībā šī sistēma sāka darboties tikai šogad, tā īsti, ja tā var teikt... ar ikgadējo pārskatīšanu, ar metodoloģiju. Līdz ar to vērtēt tūlītēji, vai tā ietekme ir pietiekama, vai tas atbalsts ir pietiekams, mūsaprāt, tas ir ļoti pāragri. Ir skaidrs, ka visa šī brīža situācija ar inflāciju... kopumā viss 2021., 2022. gads ir bijis tādā izpratnē ļoti, ļoti nelabvēlīgs, jo mums ir bijušas trīs krīzes. Ir gan Covid-19 krīze, gan Ukrainas karadarbība... Krievijas karadarbība Ukrainā un energoresursu krīze un visi bijuši resursi jāvelta tam, lai mēs no savas puses spētu nodrošināt visu to atbalstu nepieciešamo grupām, kurām tas ir visvairāk vajadzīgs.

Līdz ar to mēs neesam, protams, vērtējuši sociālās palīdzības piemērošanā inflāciju koeficientu iespējamo izmantošanu, jo, pirmkārt, tas nav bijis mūsu darba kārtībā, jo, atbildot uz dažādām krīzēm, valsts parasti ievieš terminētus vai īslaicīgus atbalsta pakalpojumus, tāpēc šobrīd mēs šādu iespēju vispār pat neizskatām.

J. Briede.

Paldies jums.

Tad vai... jūs droši vien zināt, kā tad ir citās valstīs... nu, teiksim, Eiropas Savienības valstīs, varbūt pat ārpus Eiropas Savienības valstīm... Vai arī šī metode tiek izmantota, vai tomēr tas nav tā, ka visās valstīs tiešām tikai turas pie šīs... apmēram procentuāli varbūt jums ir tā informācija...

Un otrs. Vai tad visās arī valstīs, kurās izmanto to relatīvo metodi, vai tiešām visur arī ir tik ilgs tas datu iegūšanas... un tas izmantošanas periods...

E. Kūla.

Paldies.

Jā, mēs esam, protams, vērtējuši arī citu dalībvalstu praksi. Relatīvā metode sociālajā palīdzībā tiek izmantota 7 dalībvalstīs, absolūto metodi izmanto 8 dalībvalstīs. To, kam piesaista, ir ļoti atšķirīgi. Viena dalībvalsts var piesaistīt minimālajai darba algai vai kaut kādiem vidējiem mājsaimniecību ienākumiem, tas ir ļoti, ļoti dažādi. Ne vienmēr no publiski pieejamās informācijas, kur ir atspoguļota informācija par šīm sociālās aizsardzības un sociālās palīdzības sistēmām, līdz galam ir skaidrs, kā tā metode tiek piemērota, jo tie aprēķini un tie apsvērumi ir ļoti komplicēti, teiksim tā. Viņus aprakstīt arī vienotajā tajā sistēmā nemaz nav tik vienkārši. Līdz ar to mēs varam

pateikt vispārīgi, ka, jā... relatīvo metodi izmanto 7 dalībvalstis, un katrā tā piesaiste ienākumiem ir atšķirīga. Ne vienmēr tā ir tieši tādā veidā, kā mums ienākumu mediānai. Un, protams, citās valstīs arī ienākumu mediāna, tieši tāpatās kā mums, tiek vākta, validēta... tieši, kā jau es minēju, Centrālā statistikas pārvalde mums izdara visātrāk, citās valstīs tas notiek stipri vēlāk, īpaši lielajās valstīs, kur tie datu masīvi un apjomi teritoriālajā ziņā ir stipri lielāki.

Jā, es teiktu, ka tas periods neatšķiras nevienā... turklāt, Eiropas Savienība publicē datus nevis kā mēs uz 2021. gadu, bet Eiropas Savienības statistikas datu bāzē, ja jūs skatīsieties, tie būs 2022. gada dati. Un viņi operēs ar 2022. gada datiem, nevis kā mēs esam piemērojuši šo pieeju, ka atsaucamies uz 2021. gadu, kas ir ienākumu vērtēšanas gads. Tā kā arī tur ir šīs metodoloģiskās atšķirības. Bet principu tas nemaina. Visās valstīs tas notiek atbilstoši regulai un tas ilgums ir tieši tāds, kāds tas arī ir.

J. Briede.

Un kā ir ar tiem 20 procentiem? Teiksim... es saprotu, ka mēs tajos 20 procentos no tās mediānas sedzam tikai nu pamatā pārtikas iegādei. Un kā ir citās valstīs, jūs zināt...?

E. Kūla.

Tā situācija ir ļoti, ļoti dažāda. Tiešām, tur ir, kas kombinē ar mājokļa pabalstu, ir kas nekombinē. Ir, kur nāk papildus pabalsta veidi, ir, kur nenāk. Ir, kur tiek sniegts atbalsts natūrā... Tā viens pret vienu salīdzināt sociālās palīdzības sistēmas, godīgi sakot, ir praktiski neiespējami, jo ir ļoti atšķirīgas gan nodokļu sistēmas, gan arī pašas sociālās palīdzības sistēmas uzbūve kā tāda. Arī tas, kurš to finansē. Arī no tiem aspektiem ir ļoti atkarīgi tie noteikšanas principi. Tā kā...

J. Briede.

Paldies. Es saņēmu atbildi. Bet tad man ir nākamais jautājums. Mums pieteicēju pārstāve teica, ka Latvijā ir relatīvi mazs procents no iekšzemes kopprodukta, kas aiziet tā kā sociālajai nodrošināšanai. Jums ir arī kaut kādi salīdzinājumi ar citām Eiropas Savienības valstīm?

E. Kūla.

Nu, jā, nu Latvijā, protams, ir vieni no zemākajiem izdevumiem sociālajai aizsardzībai. Tas ir fakts. 2021. gadā gan mums bija ļoti labs kāpums, bet tas arī ir pateicoties tam atbalstam, kas bija saistīti ar Covid-19 un energoresursiem... bet, jā... aizsardzībai, protams, mums ir viens no zemākajiem. Tomēr, ja mēs vērtējam valsts budžetu, tad no valsts budžeta sociālajai aizsardzībai tiek tērēta lielākā daļa – 35 procenti.

Tā kā ir jautājums arī – pret ko vērtējam sociālās aizsardzības izdevumus. Bet, jā, uz Eiropas Savienības fona mums ir vieni no zemākajiem. Jā.

J. Briede.

No valsts budžeta... Un citās valstīs no valsts budžeta? Kā tad mēs izskatāmies?

E. Kūla.

Nu, tas mums nav pētīts. To mēs neesam skatījušies.

J. Briede.

Tad nu jā... tad man bija jautājums, cik zinātniski pamatota ir tā relatīvā metode. Bet es sapratu, ka tā jau nav radīta Latvijā un tur acīmredzot ir zinātniski pētījumi apakšā arī citās valstīs.

E. Kūla.

Jā, tieši tā. Šai metodei apakšā ir regula, kura ir atbilstoša visiem statistikas un socioloģiskajām prasībām arī atbilstoša, tā nav ne mūsu izdomājums, to izmanto gan pētnieki, gan valsts institūcijas, gan Eiropas Komisija, gan Pasaules Banka... Nu, tā ir vispārēja tāda references sistēma, kur noteikti nevarētu apstrīdēt tādu zinātnisko nepamatotību...noteikti tā neuzņemtos.

J. Briede.

Labi. Paldies jums.

Un tad man būs viens tāds galīgi zinātniski nepamatots jautājums. Bet man viņš radās. Vai varētu būt, ka tā mediānas metodika... nu, tā relatīvā metode... ka viņa kaut kādā veidā tiek pielīdzināta indeksācijai... Nu, nevis pielīdzināta, bet, vārdu sakot, viņa pēc savām tām sekām viņa ir tā līdzīga kā indeksācija. Vai tas pilnīgi nav tā?

E. Kūla.

Nē, nu relatīvā metode, protams, arī balstās uz iedzīvotāju ienākumiem. Ja ienākumi aug, tad, protams, augs arī atbalsts attiecīgajai mērķa grupai. Tā kā savā ziņā tā ir indeksācija, ja to tā var definēt. Jā.

J. Briede.

Liels paldies jums par atbildēm.

A. Laviņš.

Paldies.

Turpināsim ar tiesnešu jautājumiem. Vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Paldies.

Tā... mazliet vēl precizēt gribētu par metodi un ienākumu vērtēšanas gadu, kas ir noteikts 2021. gads. Mēs tiesas sēdē runājām par tā kā laika nobīdi trīs gadu griezumā. Iepriekšējais regulējums, kas vairs nav spēkā, tur jau varējām runāt par 6 gadiem. Nu, tā... Kā tad ir noteikts šis te 2021. gads? Tas ir Labklājības vai Finanšu ministrijas piedāvātais? Kāpēc ne 2022. gada dati varētu tikt ņemti vērā, nosakot un pārskatot šo sliekšni? Kurš noteica šo gadu, ka tieši 2021. gads?

E. Kūla.

Principā tā ir pēdējā aktuālā ienākumu mediāna, kas ir vispār pieejama. Ja mēs izmantosim 2024. gadā, tas būs pēdējais rādītājs, kas būs publicēts Centrālās statistikas pārvaldes mājaslapā. Neviena cita rādītāja uz priekšu nav. Tikai šobrīd Centrālā statistikas pārvalde strādā pie 2022. gada datiem, līdz ar to mums nav jaunāku rādītāju vienkārši arī.

I. Kucina.

Sapratu. Paldies. Tātad vienkārši nav jaunāku rādītāju.

E. Kūla.

Jā.

I. Kucina.

Sakiet, lūdzu, tā datu nobīde, pa ko mēs runājam, tas nozīmē, ka arī turpmāk uz priekšdienām tā būs triju gadu nobīde, kad rēķināsim 2028. gadā, ja nekas nemainīsies, tad būs 2025. gada dati?

E. Kūla.

Jā.

I. Kucina.

Labi. Un jūs varbūt varat precizēt. Kas ir tas iemesls, kādēļ dati, kas pēdējie, kas ir pieejami tikai par 2021. gadu. Tas tehniski nav iespējams iegūt ātrāk vai kas ir tas par iemeslu, lai, piemēram, to nobīdi laikā varbūt pabīdītu uz vienu gadu uz priekšu, lai tā situācija varbūt atbilstu nedaudz tai reālākajai dzīvei.

E. Kūla.

Jā. Tātad, šie dati tiek balstīti uz Centrālās statistikas pārvaldes veiktu apsekojumu. Tātad viņi uzsāk gada sākumā iedzīvotāju apsekojumu, intervējot iedzīvotājus par to, kādi ir bijuši viņu ienākumi iepriekšējā gadā. Vai nu tās ir intervijas pa tālruni, vai tās ir klātienes vizītes... jā, tās ir iedzīvotāju pašu respondētās atbildes, kuras pēc tam Centrālā statistikas pārvalde validē atbilstoši datu bāzēs pieejamai informācijai par iedzīvotāju ienākumiem. Tātad, respektīvi, viena daļa, ko cilvēki informē par to, kādi ir bijuši ienākumi viņiem iepriekšējā periodā, pēc tam Statistikas pārvalde šo datus pārbauda atbilstoši valsts iestāžu rīcībā esošajām datu bāzēm un tajās atrodamajai informācijai par cilvēku. Lūk, šis ir process, kas paņem ļoti daudz laika, jo intervijas un apsekojums... tas ir vismaz trīs mēneši, pēc tam šie dati tiek validēti, apstrādāti, tas prasa ļoti daudz resursu Centrālajai statistikas pārvaldei. Un kamēr tas viss process notiek, tas prasa... jā, to gadu arī prasa. Ja viņi uzsāk, teiksim... tagad ir 2023. gads, tātad viņi šogad sākumā februārī aicināja iedzīvotājus piedalīties apsekojumā un līdz gada vidum notiek šīs te aptaujas, pēc tam tas pusgads paiet, kamēr šos datus visus apstrādā. Tā kā... Cik mēs esam arī runājuši ar Centrālās statistikas pārvaldi, viņi ir tiešām viena no tādiem pirmrindniekiem, ja tā var teikt, salīdzinājumā ar pārējām Eiropas Savienības dalībvalstīm, jo tiešām veic to ļoti operatīvi, viņi arī saprot, ka ir šobrīd sasaiste ar šiem te normatīvajiem aktiem, bet nu viņu rīcībā ir tik... un es saprotu, ka to arī nav iespējams izdarīt vienkārši fiziski ātrāk, lai dati būtu ticami un pamatoti.

I. Kucina.

Jā. Paldies.

Tad varbūt gluži ne jums adresēts jautājums, bet varbūt jūs zināsi atbildēt... Respektīvi, datu apstrādē vispirms ir anketēšana, pēc tam datu pārbaude atbilstoši jau sistēmā esošajiem datiem, kas ir valstī droši vien datorizētā sistēmā elektroniskā vidē pieejami... Vai šādu metodi izmanto pilnīgi citās arī Eiropas Savienības dalībvalstīs...? Vispirms ir aptaujas?

E. Kūla.

Jā. Precīzi. Tā ir regula, kas nosaka šo vienoto kārtību katrā dalībvalstī un visas to ievēro.

I. Kucina.

Labi. Paldies.

Un vēl precizējošs jautājums būtu. Jūs piedalījāties noteikti Saeimas sēdēs... ne gluži sēdēs, bet komisijas sēdēs... un Juridiskajam birojam ir bijuši iebildumi. Vai jums bija iespēja arī reflektēt uz šiem iebildumiem, kas tika izteikti?

E. Kūla.

Jūs varētu, lūdzu, atgādināt, par kuriem tieši iet runa... es vienkārši tagad neatceros, jo tās sēdes ir bijušas vairākas...

I. Kucina.

Tie bija galvenie iebildumi, ka Satversmes tiesas spriedums tomēr netiek izpildīts un tāda nebūs atbilstoša metodika iespējamā tam paredzētajam... tie galvenie argumenti ir bijuši tie paši, ko mēs šeit dzirdam..., ja? Nekā cita jauna nebūs, ja?

E. Kūla.

Jā... Nē, nu mēs paliekam pie uzskata, ka, mūsaprāt, tā ir atbilstoša metode un atbilstoša esošajai situācijai.

I. Kucina.

Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Vārds tiesnesim Artūram Kučam jautājumu uzdošanai. Lūdzu!

A. Kučs.

Paldies.

Man, pirmkārt, būtu jautājums par to regulējumu, kas bija tikko pēc Satversmes tiesas sprieduma. Jūs, lūdzu, precizējiet, ja es saku kaut ko nepareizi... Ja es pareizi atceros, tad Labklājības ministrija jau toreiz gāja ar piedāvājumu pārskatīt vienreiz gadā un iestrādāt metodi likumā.

E. Kūla.

Jā.

A. Kučs.

Kādēļ Ministru kabinetā šis jūsu priekšlikums netika atbalstīts?

E. Kūla.

Tas bija toreiz, manuprāt, budžeta veidošanas procesā panāktais kompromiss.

A. Kučs.

Bet kādi bija... varbūt tie bija tīri budžeta apsvērumi vai bija kādi...

E. Kūla.

Jā, tie bija budžeta apsvērumi. Bet, nu tā kā es precīzi tajās sarunās piedalījusies neesmu, jā... es jums tā ļoti precīzi nevaru atstāstīt, kas bija par pamatu. Bet, jā tie bija budžeta apsvērumi.

A. Kučs.

Labi. Paldies.

Otrs jautājums. Kā jau mana kolēģe Kucinas kundze teica, par datiem. Jūs tikko pareizi teicāt, ka tie dati uz 1. janvāri mums nav nevieni citi dati, kas uz 2024. gadu būs par 2021. gadu. Taču, ja es atkal... es te skatos un precīzi nepateikšu... vienā no Labklājības ministrijas koncepcijām, man liekas, vai dokumentiem... es redzēju piedāvājumu šos datus vērtēt martā, jo februārī ir pieejami jaunākie dati. Respektīvi, ja mēs nevērtētu janvārī, bet vērtētu 1. martā, uz to brīdi jau būtu dati nevis par 2021. gadu 2024. gadā, bet par 2022. gadu. Kādēļ, teiksim, šāds te ceļš nebija iespējams pagaidīt to mēnesi un vērtēt jau datus, kas ir par gadu jaunāki un tuvāki sociālekonomiskajai realitātei, bet ņemt to 1. janvāri. Vai tas arī bija kāds politisks kompromiss?

E. Kūla.

Tas arī bija saistīts ar budžeta procesu, jo mums tika veikti jau visi nepieciešamie budžeta aprēķini – gan valstij, gan pašvaldībām, un mēs tik īsā laikā arī nespētu sarēķināt nepieciešamo budžetu. Un tur jau bija aizgājis process, kurā mēs vienkārši... tā vienkārši sakot, nespētu arī ielekt iekšā. Tas bija dēļ budžeta veidošanas procesa. Šī bija tāda izņēmuma situācija.

A. Kučs.

Nu, jā... es vienīgi prasu, ka jūs paši savulaik esat nākuši klajā ar šādu iniciatīvu...

E. Kūla.

Nu, jā, mēs sākotnēji... mēs, protams, sākotnēji bijām plānojuši, ka tas stāsies spēkā 1. janvārī, bet budžeta process stipri ievilkās. Tas netika apstiprināts kā parasti ikgadēji gada nogalē, bet budžets tika pieņemts tikai nākamā gada pirmajā ceturksnī. Un tas radīja ietekmi uz šo lēmumu.

A. Kučs.

Labi. Bet tad tā sistēma būs arī turpmāk... es vienkārši domāju, varbūt pastāstiet tādiem vienkāršiem vārdiem... pensijas mēs indeksējam rudenī un tad jau mēs skatāmies rādītājus. Kāpēc šeit nevaram skatīties to rādītāju, kāds viņš ir februārī... mums ir jāskatās uz 1. janvāri?

E. Kūla.

Nu, es minēju par to, ka tas viss ir saistīts ar budžeta veidošanas un plānošanas procesu. Finanšu ministrija ir diezgan nepieklāpīga attiecībā uz korekciju veikšanu attiecībā uz datiem. Ja mēs iesniegtu pēc tam koriģējošus datus, vismaz es saprotu, ka tāda iespēja mums netiek dota, līdz ar to mēs labāk iesniedzam korektus datus, tādus, kādi ir atbilstoši tai ienākumu mediānai, kas ir spēkā un visā budžeta veidošanas un plānošanas procesā, kas sākas no marta līdz gada nogalei, mēs izmantojam un operējam ar tiem, kas ir finansiāli korekti dati.

A. Kučs.

Paldies.

Tad man vēl viens jautājums ir par... daudz kas tiesas sēdē ir izskanējis, ka tās situācijas ir ārkārtīgi dažādas un jūs arī ieskicējat tos divus galvenos, kas ir visbiežāk GMI saņēmēji... Bet, ja tā situācijas ir tik dažādas, tad man tas jautājums ir... varbūt jūs plašāk varētu paraksturot par GMI mērķi un kā viņš vispār šīs te dažādās individuālās situācijas vispār var atrisināt. Kā mēs šobrīd, kā jau pieteikuma iesniedzējs teica, kā mēs varam izvērtēt, kā tas konkrēti ietekmē konkrētas grupas vai to vispār ir iespējams izdarīt?

E. Kūla.

Jā. Varbūt es sāksu un, ja būs manai kolēģei kas papildināms, tad noteikti viņa to varēs darīt...

Tieši tāpēc sociālā palīdzība ir vienīgā sistēma, kas vērtē indivīda un mājsaimniecības situāciju. Šajā darbā, kur sociālais darbinieks ar klientu pirmo reizi uzsāk sadarbību, tiek vērtēta klienta individuālā situācija. Nekad nebūs vienāds GMI pabalsts pat pie nosacījuma, ka abiem ir relatīvi vienāda situācija. GMI pabalsts vai mājokļa pabalsts, vai citi ienākuma vai pakalpojuma veidā sniegtie atbalsti būs atšķirīgi. Tas nozīmē, ka princips jau saglabājas vienāds, bet sociālā palīdzība ir vienīgā, kura vērtē individuāli to konkrēto cilvēku un viņa mājsaimniecības situāciju, atšķirībā pret sociālo apdrošināšanu vai valsts sociālajiem pabalstiem, kur vispār mēs neredzam, kas ir tas ir tas indivīds, ja mēs nepētām to atsevišķi individuālā pētījumā... Bet, jā... mēs redzam tikai konkrētas unikālās personas. Sociālā palīdzībā tas ir pilnīgi cits stāsts. Tur ir konkrēta mājsaimniecība, konkrēts indivīds un sociālais darbs, sociālais darbinieks, kas ar šo cilvēku un mājsaimniecību strādā. Tāpēc tās atšķirīgās vajadzības nu... jā... būs ļoti atšķirīgas gan vienas teritorijas, gan vienas pašvaldības ietvaros, gan arī to mājsaimniecību, kas ir nosacīti varbūt vienādas, bet tās situācijas var būt pilnīgi atšķirīgas. Ienākumu veidi var atšķirties, materiālā situācija var atšķirties, vajadzības var atšķirties.

Ilze, vai tev ir papildinājums...

I. Skrodele-Dubrovska.

Jā, pa lielam jau... Godājamā tiesa, pa lielam jau kolēģe minēja, jo, tiešām, tas sociālās palīdzības mērķis ir izvērtēt individuāli, sociālā palīdzība ir pats... nu... tā kā primārais jeb zemu ienākumu mājsaimniecībām atbalsts, nodrošinot tātad pārtikai un mājoklim plus arī krīzes situācijās sniegt atbalstu un dažādu citu, kas ir pašvaldību saistošajos noteikumos noteiktais atbalsts.

Un, lai šādu palīdzību mēs nodrošinātu, tātad tiek vērtēts individuāli katras mājsaimniecības ienākumu līmenis. Un tur tās atšķirības un ietekmes un faktori var būt ļoti, ļoti dažādi.

A. Kučs.

Paldies. Bet vai Labklājības ministrija, ja jums ir tāds pētījums vai redzējums, vai jūs redzat, ja ir konkrētais indivīds, neatkarīgi no kuras pašvaldības viņš ir, kāda veida pabalstus viņš saņem vēl papildus šim te GMI?

I. Skrodele-Dubrovska.

Jūs domājat tos papildus no pašvaldības nodrošinātos?

A. Kučs.

Jā, par tiem, ko mēs šodien runājam... jā...

I. Skrodele-Dubrovska.

Mēs redzam, jā... mums ir vienota statistika reģiona griezumā, arī pašvaldību griezumā par to, kādā apmērā gan, teiksim, pret personu skaitu, gan mājsaimniecību skaitu, gan arī redzam ģimenes ar bērniem, vientuļie, darbspējīgie, bet tātad šeit ir pamata sociālās palīdzības pabalstu ietvarā, ne saistošo noteikumu ietvarā, ko nosaka pašvaldība vēl papildus šiem te pamata un papildus sociālās palīdzības pabalstiem, kas ir noteikti Sociālo pakalpojumu palīdzības likumā. Tie ir visā valstī vienoti un, jā, šāda kopēja statistika ir, arī reģionu griezumā.

A. Kučs.

Ja es pareizi saprotu, tad jūs redzat tos, ko maksā valsts, bet ne to, ko maksā pašvaldība, ja?

I. Skrodele-Dubrovska.

Nu, sociālā palīdzība ir pašvaldības sniegtais atbalsts. Mēs tātad redzam šos pašvaldību izlietos līdzekļus, arī tātad valsts līdzfinansējumu, plus arī kopējie finanšu līdzekļi šiem te citiem papildus pabalstiem, kas ir saistošo noteikumu ietvarā, bet ne tādā sīkā gradījumā pa veidiem.

A. Kučs.

Labi. Valsts kontrole ir izteikusi tādu viedokli, ka GMI vispār ir grūti vērtēt viņa atbilstību vai neatbilstību, ja neskatās viņu kopā ar visiem citiem pasākumiem kopumā, tāpēc es arī jautāju to, vai jūs šim viedoklim piekrītat, nepiekrītat? Kāds ir jūsu viedoklis?

E. Kūla.

Jā, mēs viennozīmīgi piekrītam. Tieši, kā es minēju par to, ka mēs vērtējam šo te visu sociālās aizsardzības sistēmu kopumā un nevaram atrauti vērtēt vienu pabalstu vai vienu sliksni, ņemot vērā, ka personai tomēr ir tiesības uz vairākiem noteiktajiem pabalstu veidiem un viennozīmīgi, ka ir jāvērtē viss atbalsta kopums, jo, mūsaprāt, mēs tiešām uzskatām, ka tas ir tas, kas šo cilvēku cienīgo dzīvi arī nodrošina.

A. Kučs.

Paldies.

Un tad vēl par jūsu pētījumu 2021. gada... Tātad, jūs jau minējāt, ka šis relatīvo izdevumu budžets nevar tikt ņemts kā atskaites punkts tiesību aktos, bet politikas plānošanas dokumentos. Ir kāds cits pētījums, ko var izmantot kā atskaites punktu? Jo... es paņēmu kaut vai... tagad arī tiesas sēdē minējāt, ka ģimenei ar diviem bērniem, kur ir vientuļais vecāks un divi nepilngadīgi bērni... 676. Tajā pat laikā 2021. gada pētījumā šī grupa nav, bet ir, pieņemsim, divi vecāki un divi bērni. Un tur jūs paši norādāt... ka, pieņemsim, laukos, šis nepieciešamais ienākumu līmenis būtu 1332 eiro. Tāpēc es gribu saprast, vai ir kaut kādi citi vēl pētījumu rādītāji, ko tad var ņemt kā objektīvu...

E. Kūla.

Nu, redziet... vispār, kad mēs... tāpēc 2014. gads bija ļoti nozīmīgs, jo mums vajadzēja šo izšķiršanos un tas bija valdības konceptuāls lēmums, ka mēs virzāmies uz relatīvo metodi nevis izmantojam absolūto metodi. Tāpēc tas bija tajā brīdī, kad mums nebija, pirmkārt, šī te mājsaimniecību relatīvo izdevumu budžeta, jo iepriekšējais bija novecojis un mums bija nepieciešams jauns. Un, jā, tas bija pamats, lai mēs vispār tālāk sāktu vērtēt relatīvās metodes piesaisti visām sociālās aizsardzības sistēmām un to ietekmi uz katru no šo sistēmu.

Šobrīd... uz ko jūs atsaucāties...tie 1322, kas ir mājsaimniecības relatīvo izdevumu budžets, man jāsaka, ka tas arī ir ļoti nosacīti absolūts, jo absolūta tur ir tikai pārtikas daļa, kur ir noteikti konkrēti pārtikas produkti, lai tie būtu veselīgi, atbilstošām uzturvielām bagāti un noteikti atkarībā no iedzīvotāju vecuma. To izstrādāja uztura speciālisti un tiešām, ja tā var teikt, ir pamatoti absolūtas vērtības. Otra daļa, kas veido ļoti nozīmīgu daļu, tie ir preču un pakalpojumu saraksts, kur tika izmantota, ja tā var

teikt, jau relatīvā metode, jo tur tika aptaujāti iedzīvotāji no 1. līdz 3. kvintelei par to, kādi ir viņu esošie izdevumi, kādi izdevumi vēl viņiem būtu nepieciešami... nu, lai viņi uzskatītu, ka tie ir optimāli, respektīvi, pietiekami, un tad ar visām statistiskajām metodēm tika svērti un noteikti tie konkrētie rādītāji preču un pakalpojumu sarakstam. Bet tas nav klasiskajā izpratnē konkrēts preču un pakalpojumu saraksts, tāds, kāds mums bija iepriekš, teiksim, tur apgērbs konkrēts vai kas tur... atbilstoši katram mājsaimniecību veidam tas, kas viņam ir nepieciešams un ko viņš uzskata par vajadzīgu. Un tas ir relatīvs, tas vairs nav absolūts tādā pilnā izpratnē, kā mēs šobrīd gradējam tās divas vai mēģinām nošķirt tās divas metodes. Šī jaunā metode nav pilnībā absolūta.

Un... nu... jā... tas ir rādītājs, ko mēs varam izmantot, ja mēs vērtētu konkrētas mājsaimniecības ienākumus pret izdevumiem, lai vērtētu to, cik adekvāts vai neadekvāts ir sniegtais valsts un pašvaldību atbalsts, bet normatīvajos aktos to piemērot mēs arī piekrītam, ka tas nav jādara, ņemot vērā, ka tur ir ļoti daudz... nu, es jau minēju tos apsvērumus, kāpēc tur arī ir tie trūkumi. Bet, jā... šis piemērs, ko es minēju, runā par tiem 626 eiro, tie ir konkrēts atbalsts konkrētajai ģimenei. Tajā mājsaimniecības relatīvo izdevumu budžetā ir ņemtas, protams, visa veida preces un pakalpojumi, kas ģimenē ir, tajā skaitā mājoklim nepieciešamās, sadzīves un transports un veselība... nu, viss mājsaimniecībai nepieciešamais. Bet ne absolūtais minimums, jo mēs tur nerunājam par minimumu kā tādu, jo tur arī optimālas cilvēku vēlmes tā kā ir izteiktas, tā kā mēs nevarētu aprobežoties un teikt, ka tas ir absolūts minimums.

A. Kučs.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vēl viens papildu jautājums tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Jā, paldies.

Varbūt arī tad vēl parunāsim paturpinot par šīm te personu grupām. Jūsu atzinumā jeb viedoklī ir rakstīts, ka par 2021. gada datiem statistika ir pieejama un, proti, paņemsim grupu, kas ir atsevišķi dzīvojošas personas darbspējas vecumā un jūs minējāt, ka tie ir cilvēki... tā kā personas no 55 līdz 64 gadiem. Un ja mēs runājam par 2021. gada datiem. Tātad, ko šī persona saņemtu kā minimālo ienākumu, kā mājokļa pabalstu un kas ir šis te sociālā pabalsta grozs, ja mēs tā varam teikt. Tieši konkrētai šai personu grupai ciparos... Tas ir viens.

Un otrs jautājums. Kāds ir bijis tas iztikas minimums šajā 2021. gadā? Vai jūs varētu precizēt uz vienu personu?

E. Kūla.

No mājsaimniecībā relatīvo izdevumu budžeta... vienas personas mājsaimniecībai?

I. Kucina.

Jā. Ja jūs varētu precizēt... lai mēs varētu salīdzināt, kas ir tas, ko persona saņem un kas ir tas iztikas minimums uz tiem datiem, kas jums ir pieejami.

E. Kūla.

Jā... Tātad, par to, ko šī persona realitātē saņem. Tas ir GMI pabalsts...

I. Kucina.

Ciparos?

E. Kūla.

GMI sliekšnis ir 125 eiro, ja cilvēkam nav neviena ienākuma, tie ir 125 eiro. Tas ir mājokļa... nu, jā... 2021. gadā tas bija 109 eiro, no šī gada 1. jūlija ir 125 eiro. Bet tad mēs varbūt paliekam pie šī, lai neputrotos.

Plus nāk klāt mājokļa pabalsts. Vienas personas mājsaimniecībai vidējais mājokļa pabalsta apmērs mēnesī ir 100 eiro mēnesī.

Tad GMI pabalsta saņēmēji ir trūcīgas personas. Kā trūcīga persona viņa saņem arī pārtikas paku. Mēs aprēķinājām mēneša izmaksas pārtikas pakai, bet tas ir valsts iepirkuma rezultātā. Ja cilvēks iet uz veikalu, tad, protams, tās summas būs stipri lielākas, bet jebkurā gadījumā tie ir 17,65 eiro. Un arī higiēnas un saimniecības komplekts. Tur mēneša izmaksas ir 2 eiro. Nu, tur komplekts tiek sniegts reizi trīs mēnešos, tātad tas komplekts maksā dārgāk, bet mēs pārrēķinām uz mēnesi, lai būtu tieši tie mēneša dati. Un samazināšanai par elektrību 15 eiro mēnesī. Tātad, 261 eiro sanāk. Pieņemot, ka cilvēks darbspējas vecumā... tur var būt vēl citi nosacījumi. Un tiešām, ja viņš ir Nodarbinātības valsts aģentūrā vērsies un saņem tur tos attiecīgos pabalstus, arī tos neņem vērā, tie nāk plusā, ja tā var teikt.

Nu, šī ir tāda standarta paka, ja tā var teikt.

Tas no mājsaimniecības relatīvo izdevumu budžeta... es neesmu pārliecināta, vai man būs tieši vienas personas mājsaimniecībai... es paskatīšos... Nē, man tajā piemērā tur ir vairāku personu mājsaimniecības. Bet nu pārtikas grozs pieaugušajiem ir 151,80. Es varu tikai par pārtikas grozu, man nav vienam pieaugušajam iztikas... ā, nē... ir. Rīgā ir 424, citās pilsētās ir 401 un laukos ir 380 eiro mēnesī... nē, nē... tas ir

viss kopējais – mājsaimniecības relatīvo izdevumu budžets. Tātad, vienam pieaugušajam... nu, tur jau atkarībā no dzīvesvietas. Tātad, Rīgā ir 424, laukos 380.

I. Kucina.

Mani tieši interesē pārtikas grozs. Jūs minējāt, ka vidēji varētu būt 151,80.

E. Kūla.

151.80. Jā.

I. Kucina.

Skaidrs. Paldies jums.

A. Laviņš.

Turpināsim ar lietas dalībnieku jautājumiem. Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvei būs jautājumi? Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Jā. Paldies.

Tad es sākumā uzdošu dažus precizējošus jautājumus tieši par to, ko jūs teicāt, sniedzot paskaidrojumus un arī atbildot uz tiesnešu jautājumiem. Pēc tam varbūt pārējos jautājumus.

Tad tieši reaģējot uz to, ko jūs teicāt, jūs to uzsvērāt, ka likumdevējs ir arī noteiktās ārkārtas situācijās reaģējis, nu, piemēram, uz enerģijas krīzi un tamlīdzīgi. Un man jautājums ir tāds. Nu, jums noteikti ir zināmi šie statistikas dati par dzīves dārdzību pagājušā gada beigās, šī gada sākumā. Tātad, pārtikai mums bija pieaugums apmēram 40 procenti.

Sakiet, vai tā nebija tā krīzes situācija, kur tad tomēr bija jāreaģē tieši saistībā ar GMI pabalstu, ar šo garantēto minimālo ienākumu sliekšni?

E. Kūla.

Jā, paldies.

Tātad, ja tas ir saistībā ar energoresursiem, kā rezultātā palielinājās arī patēriņa cenas kopumā, tad atbalsts energoresursu izmaksu sadārdzināšanai no valsts puses tika sniegts. Ja jūs jautātu konkrēti par GMI sliekšni kā tādu, tad GMI sliekšnim mēs nepiemērojam šādu koeficientu vai inflācijas patēriņa koeficientu. Pirmkārt, mums šāda prakse nekad nav bijusi, mēs to neesam arī vērtējuši un ja valsts lemtu par to, ka GMI ir nepieciešams noteikt atbilstoši inflācijas rādītājiem papildus atbalstu GMI saņēmējiem, sākotnēji jau vajadzētu vienoties par to, kāds būs tas inflācijas koeficients, pie kura mēs arī sniegsim atbalstu... nu, respektīvi, kāds ir tas procentuālais līmenis,

kuru pārsniedzot valsts pasaka, ka, jā, lūk, mēs tagad iesaistāmies un atbalstu sniedzam. Šīs situācijas, kas ir... kā jau es minēju, 2021., 2022. gads... ir bijušas ļoti netipiskas dēļ tā, ka mums ir bijušas trīs krīzes. Un atbalsts no valsts puses gan 2021., gan 2022. gadā ir bijis ievērojams. Mēs to redzam arī pēc sociālās aizsardzības izdevumiem. Bet atsevišķi GMI pabalstam koeficienti netika piemēroti, taču tika piemēroti mājokļu pabalstam. Tieši uz energoresursu krīzes cenu pieauguma mājokļu pabalstam pirmo reizi tika noteikti papildus koeficienti, kas ļāva lielai daļai mājsaimniecību kvalificēties mājokļu pabalstam. Un tieši šīs krīzes rezultātā, mūsaprāt, tas atbalsts bija vajadzīgs tieši saistībā ar mājokļa izdevumiem, ne tik daudz ar pārtiku.

I. Nikuļceva.

Nu, man gan jautājums bija par pārtiku. Bet, labi.

Tad turpinot šo jautājumu. Līdz šī gada 1. jūlijam vēl aizvien bija spēkā regulējums, ka tātad pārskata šos GMI sliekšņus reizi trīs gados un ne retāk. Tad jūsu ieskatā... ko nozīmē tas “ne retāk”. Kuri tad būtu bijuši šie gadījumi, kad būtu jāpārskata biežāk? Es saprotu, ka jūs noraidāt to, ka būtu jāpārskata, ja pieaug dzīves dārdzība. Kuros gadījumos tad bija jāpārskata biežāk kā reizi trīs gados?

E. Kūla.

Es nenoraidu, ka tas nebūtu vajadzīgs. Pirmkārt, mēs jau to esam darījuši. 2021. gadā stājās spēkā jaunais minimālo ienākumu sliekšnis 109 eiro apmērā. 2021. gadā mēs izstrādājām plānu minimālo ienākumu sistēmas pilnveidošanai. Un tajā mēs piedāvājām noteikt šos te 20 procentus un pārskatīt ikgadēji. Tas jau bija “ātrāk”. Tas jau bija tanī pašā gadā, kad tika pieņemti jaunie minimālie ienākumu sliekšņi. Tā kā es uzskatu, ka mūsu rīcība bijusi provokatīva un mēs neesam gaidījuši trīs gadus, piemēram, 2024. gadu, kad būtu trīs gadu termiņš notecējis un tad izstrādājuši šo plānu.

I. Nikuļceva.

Bet jūs gaidījāt divarpus gadus. Labi.

E. Kūla.

Nē, mēs negaidījām divarpus gadus. Tas bija 2021. gads. 2021. gadā stājās spēkā jaunie sliekšņi. 2021. gadā apstiprināja plānu. Tas bija gada ietvaros. Patiesībā, pat gads nebija pagājis.

I. Nikuļceva.

Un tā trūcīgā persona... viņa kad sajūt... ko viņa sajūt? Viņa sajūt to jūsu plānu, vai viņa sajūt tos reālos grozījumus likumā?

E. Kūla.

Nē, nu jebkuru atbalsta veidu, lai trūcīga persona sajustu, tas ir jāapstiprina valdībā. Ir nepieciešama budžeta sagatavošana un plānošana. Nenotiek jau tā, ka vienkārši ieraksta likumā un tas uzreiz tiek nodrošināts. Tam, protams, ir nepieciešams laiks un par budžeta sagatavošanu un plānošanu es biju jau iepriekš arī minējusi.

I. Nikuļceva.

Labi. Tad es turpināšu ar tiem precizējošajiem jautājumiem tieši par to, ko jūs teicāt iepriekš.

Tad jūs norādījāt, ka septiņās Eiropas Savienības dalībvalstīs tiek izmantota relatīvā metode. Un, ja es pareizi sapratu, tad arī tā relatīvā metode nenozīmē, ka tas ir tieši no ienākumu mediānas, bet tātad tiek ņemti vērā ienākumi, kādi ir iedzīvotājiem.

Pirmais jautājums. Vai jūs varat pateikt konkrētās septiņas Eiropas Savienības dalībvalstis? Kuras tās ir?

E. Kūla.

Jā. Tā ir Latvija, Dānija, Malta, Nīderlande, Ungārija, Portugāle, Somija.

I. Nikuļceva.

Tātad, Dānija, Nīderlande, Somija, Ungārija...

Es laikam kādu palaidu garām. Jautājums tad man šajā aspektā ir tāds. Ja mēs salīdzinām Latviju ar šīm valstīm, piemēram, ar Somiju, Portugāli, Nīderlandi, Dāniju... tās tomēr ir valstis ar būtiski citādu turīguma līmeni un līdz ar to arī citādu struktūru tam, cik lielu procentu no saviem ienākumiem personas velta pamatvajadzībām.

Vai tas ir kaut kādā veidā ņemts vērā, nosakot šīs relatīvās metodes ietvaru Latvijā? Tātad, tos 20 procentus no mediānas?

E. Kūla.

Man pazuda tā lapiņa... biju sarakstījusi arī par nabadzības risku indeksu un IKP katrā valstī..., kurā ir izmantota relatīvā un absolūtā metode. Arī absolūtās metodes gadījumā to izmanto valstis, kuras ir relatīvi stipri turīgākas par Latviju. Un ja salīdzina Lietuvu un Igauniju, kas izmanto absolūto metodi, tad nu mēs esam Baltijas valstis, kas ierindojas ne tajā labākajā augšgalā attiecībā uz ienākumu nevienlīdzību un nabadzības riska indeksu. Tā kā tiešā veidā salīdzināt metodes izmantošanu par to, kā tas atsaucās uz nabadzības riska indeksu, īsti nebūs piemēroti.

I. Nikuļceva.

Labi. Ļoti izplūdusi atbilde...

Tad man ir nākošais jautājums. Atkal, ja es pareizi sapratu to jūsu atbildi par citām valstīm, tad tomēr šī relatīvā metode ne obligāti paredz tieši ienākumu mediānas izmantošanu, ko ir aprēķinājusi Statistikas pārvalde Latvijā, bet vispār statistikas vajadzībām.

No jūsu paskaidrojumiem bija labi redzams, ka tas, ko rēķina Statistikas pārvalde, varbūt ir ļoti precīzi, bet aizņem ļoti daudzus gadus. Tad sakiet, kāds ir jūsu viedoklis? Vai varbūt tomēr vajadzētu izvēlēties kādu citu ienākumu raksturojošu lielumu, kas nebūtu varbūt tik precīzs, bet ko varētu saņemt nekavējoties. Nu, ja es pareizi saprotu, tad, piemēram, Valsts ieņēmumu dienesta rīcībā vajadzētu būt datiem par personu ienākumiem un tiem vajadzētu būt ļoti ātri. Tad ir jautājums, kāpēc tieši šī te mediāna, kas ir nu tik garš process, kamēr viņu aprēķina, ir vairāku gadu nobīde, ko jūs droši vien paši saprotat, ka tas nav varbūt tas labākais variants.

E. Kūla.

Jā. Es atvainojos, kas es atsaucos... bet tomēr 2014. gads.... Tas bija gads, kad tika pieņemts lēmums par relatīvās metodes izmantošanu. Mēs šajā laika posmā neesam vērtējuši citas metodes, ņemot vērā, ka mums bija jāstrādā uz to, lai šo metodi iedzīvinātu normatīvajos aktos un piemērotu iedzīvotājiem atbalstu. Sistēma tikai tagad sāk strādāt. Mēs neuzskatām, ka tas ir administratīvi šinī brīdī un arī atbilstoši vērtēt sistēmu, kas tikko uzsāk darbu. Mums ir noteikts, ka 2025. gadā ir jāveic minimālo ienākumu sistēmas novērtējums par to, cik tas ir adekvāts, kādu atbalstu sniedz iedzīvotājiem, kādu ietekmi tas rada uz iedzīvotāju nabadzības riska indeksu un sociālo situāciju. Es pieņemu, ka tas laiks, tas posms, kad mēs varēsīm vērtēt to, cik sistēma vispār ir bijusi adekvāta, pamatota un cik tā ir ietekmējusi un kādā veidā iedzīvotāju situāciju. Šobrīd, kad mēs tikai iesākam šo te sistēmu iedarbināt, vērtēt, vai tā ir pozitīva, negatīva, cik un kādu ietekmi tas atstāj, mūsaprāt, tas ir nesamērīgi vienkārši. Šobrīd ir nesamērīgi.

I. Nikuļceva.

Tad es uzdošu vēl vienu precizējošu jautājumu par šo. Tā sistēma, kura ir pašlaik, jau būtībā mums ir no 2021. gada 1. janvāra. Nu, piekritīsiet... lai gan summas bija citas, tomēr viņa tika rēķināta pēc būtības pēc šādas pašas metodes. Un tad vai es pareizi saprotu, ka no 2021. gada 1. janvāra līdz 2025. gadam, kad jūs tikai vērtēsiet, tad jums nav ne jausmas, vai personas pamatvajadzības tiek apmierinātas, vai šī metode – 20 procenti no ienākuma mediānas – relatīvi nodrošina tai trūcīgai personai tās pamatvajadzības.

E. Kūla.

Tātad, metode tika nostiprināta... nu, absolūtā izteiksmē 2021. gadā, bet ikgadējā pārskatīšana sāksies tikai no šī gada. Līdz ar to Latvijas Bankas mikrosimulācijas par to, kādu ietekmi rada izmaiņas reizi trijos gados un ikgadējās, ir... Un to, ka ikgadējā pārskatīšana radīs nozīmīgāku ietekmi uz nabadzības riska indeksa izmaiņām, arī apliecina mikrosimulācijas dati. Tas ir pirmkārt.

Otrkārt. Vēlreiz atsaucos, ka 2021., 2022. bija trīs krīzes. Mēs varam, protams, vērtēt sociālās palīdzības sistēmas saņēmēju situāciju. Piemēram, 2021. un 2022. gadā tā būs ļoti atšķirīga šī situācija tikai tāpēc, ka sociālā palīdzība ļoti lielā mērā tika sniegta Ukrainas kara bēgļiem. Un tas maina visu to statistikas kopumu, analīzi, vērtējumu.

Jā, mēs uzskatām, ka šobrīd ir pārāgrī tāpēc, ka sistēma sāka strādāt šogad. 2021. gadā mums bija citi atskaites principi, šobrīd ir citi atskaites principi.

I. Nikuļceva.

Man tas jautājums... ja es tomēr varu mēģināt no jums izspiest... bija mazliet cits. Tas, ko es nedzirdēju...

A. Laviņš.

Nikuļcevas kundze, uzdodiet, lūdzu, jautājumu... Labi?

I. Nikuļceva.

Jā, es tad mēģināšu precizēt, jā... un tad pāriešu pie citiem jautājumiem.

Tas, ko es nedzirdēju jūsu paskaidrojumos nevienā mirklī... tieši tās personas pamatvajadzības. Jo, jā, jūs, protams, atsaucāties tur uz daudziem un dažādiem faktoriem. Tas ir skaidrs. Bet kur tad paliek tā persona, kurai tieši ir domāts šis te... nu, vispār sociālā palīdzība un konkrētajā gadījumā dēļ kuras tiek noteikts šis GMI sliekšnis. Tātad, respektīvi... par to, vai pamatvajadzības reāli tiek apmierinātas vai nē... nu, jūs nezināt...

E. Kūla.

Nu, nē. Es tā kā centos ieskicēt divus tipiskākos māsaimniecību veidus, aprakstot, kādu atbalstu viņi saņem. Un Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā ir definētas pamatvajadzības. Tā ir pārtika, mājoklis, apģērbs, veselība un izglītība.

I. Skrodele-Dubrovskā.

Savukārt sociālā palīdzība ir mērķēta patiešām uz pārtiku un mājokli.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies par to.

Es tad varbūt arī tālāk uzdošu jautājumus.

Bet tad man bija jautājums tieši arī par statistiku, jo, sniedzot paskaidrojumus rakstveidā, jūs norādījāt statistiku par 2021. gadu un tur norādījāt, ka, piemēram, vidējais pabalsta saņemšanas ilgums ir 5,7 mēneši. Es saprotu, ka tur bieži vien saņem arī ilgāk par gadu. Vai ir jaunāki dati par 2021. gadu?

E. Kūla.

Jā, ir 2022. gads. Un saņemšanas ilgums ir tieši tāds pats – 5 mēneši.

I. Nikuļceva.

Tad 5 mēneši vai 5,7 mēneši?

I. Skrodele-Dubrovskā.

Šobrīd ir 2022. gads. Ir 5 mēneši vidējais pabalsta saņemšanas laiks.

I. Nikuļceva.

Un vai ir dati, cik personas saņem šo GMI pabalstu, piemēram, ilgāk par gadu?

E. Kūla.

Lai vērtētu to, kāds ir konkrētais GMI saņemšanas ilgums, ir jāveic pētījums. Mēs uz administratīvajiem datiem, kur ir unikālās personas, to izvērtēt nevaram. Ja tas ir atsevišķs pētījums, kur tiek vērtēti indivīda, konkrētā indivīda, dati, tie ir sensitīvie dati, kurus attiecīgi pieprasa pētnieki Centrālajai statistikas pārvaldei nē, bet no Labklājības ministrijai no tās esošās sistēmas, tad mēs varam vērtēt. Bet tam ir nepieciešams atsevišķs pētījums. No administratīvajiem datiem mēs šādu informāciju izgūt nevaram.

I. Nikuļceva.

Tā. Un tad man vēl bija arī jautājums par 2021. gadu. Jūs norādījāt arī to struktūru, ka GMI pabalstu saņem mājsaimniecības ar bērniem – 36 procenti, atsevišķi dzīvojošas personas darbības vecumā – 25,8, mājsaimniecības, kurās ir personas darbības vecumā un pensijas vecuma personas – 19,6 un atsevišķi dzīvojošas personas pensijas vecumā 18 procenti.

Sakiet, par 2022. gadu vai jūs varat tad īsi nosaukt šīm četrām grupām, kāds ir tas sadalījums? Tāds pats? Vai viņš ir atšķirīgs...

I. Skrodele-Dubrovska.

Jā. Tātad par 2022. gadu GMI pabalsta saņēmēji grupās bērni ir 19 566, tas ir pieaugums... Pilngadīgas...

I. Nikuļceva.

Es ļoti atvainojos... Jums procentos tur nav?

I. Skrodele-Dubrovska.

Procentos izmaiņas?

I. Nikuļceva.

Nē, procentos, cik no 100 procentiem ir tās personas, kuras ir ar bērniem ģimenes... Iepriekš bija 36 procenti 2021. gadā. 2022. gadā?

I. Skrodele-Dubrovska.

Nebūs tādā dalījumā procentuāli šobrīd... ir skaits...

I. Nikuļceva.

Nu, labi. Es atvainojos... tad varbūt jūs varat nosaukt tad absolūtos skaitļos.

I. Skrodele-Dubrovska.

Tātad, 2022. gads, bērni ir 19 566, pilngadīgas personas, no tām strādājošas – 6155, nestrādājošas – 25 739, pensijas vecuma personas – 4148 un pilngadīgas personas ar invaliditāti – 1607.

I. Nikuļceva.

Un tad otrā grupa bija tātad... Tātad, pirmā grupa bija ģimenes ar bērniem. Un otrā grupa bija... kas bija 6155?

I. Skrodele-Dubrovska.

6155 bija pilngadīgas darbspējīgas personas, kuras strādā.

I. Nikuļceva.

Kuras strādā...

Labi. Tā... Liels paldies par šiem datiem.

Un tad man vēl būs arī citi jautājumi.

Mazliet es vēlos atgriezties pagātnē. Pieteikuma iesniedzēji šajā lietā ir apstrīdējuši arī tās nomas, kas vairs nav spēkā, bet kuras bija spēkā divarpus gadus. Un tātad rakstveida viedoklī jūs... nu, vismaz kā man liekas... ļoti uzsverat, ka ar šīm

jaunajām normām ir atrisinātas visas problēmas un Satversmes tiesas spiedumi ir izpildīti.

Bet sakiet, kāds ir Labklājības ministrijas viedoklis par iepriekšējo regulējumu? Vai var tā teikt, ka tas nepildīja Satversmes tiesas spriedumus?

E. Kūla.

Nē, es tā laikam neteiktu, jo 109 eiro, kas bija sākotnēji noteikts eiro izteiksmē, tas tomēr tika izteikts procentuāli no ienākuma mediānas un tieši 20 procenti, tā kā tas ir arī šobrīd likumā noteikts. Tā kā metode bija, tikai tanī brīdī viņa, protams, bija noteikta anotācijā, šobrīd tā ir likumā. Un pārskatīšanas biežums, ne retāk kā reizi trijos gados, Satversmes tiesas iepriekšējā spriedumā bija noteikts, ka ir jānosaka pārskatīšanas regularitāte, un ne retāk kā reizi trijos gados... arī ir konkrēti noteikta pārskatīšanas regularitāte... tikai ne retāk kā reizi trijos gados. Bet regularitāte ir noteikta.

Līdz ar to mēs uzskatām, ka tagad mēs esam radījuši un pilnveidojuši šo te normu, nosakot, ka pārskatīts tiks katru gadu, tādā veidā pilnveidojot to sistēmu.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Un tad ir jautājums... es saprotu, ka jūs jau mēģinājāt to iezīmēt, bet kādas ir tās personas pamatvajadzības? Jūs minējāt, ka tas ir ēdiens un mājoklis un es to arī ļoti ievēroju, lasot jūsu rakstveida paskaidrojumus. Tad kam ir domāts šis te GMI sliekšnis? Vai tas nodrošina tikai ēdienu un... nu, labi, mājoklim ir mājokļa pabalsts, bet vai tas nodrošina tikai ēdienu? Un kur tad paliek pārējās pamatvajadzības? Vai tādu nav?

E. Kūla.

Nu, kā nē... Mēs taču tikko arī nosaucām. Sociālo pakalpojumu palīdzības likumā ir piecas pamatvajadzības definētas. Par veselības aprūpes izdevumiem es arī minēju, ka trūcīgām personām pienākas pacientu līdzmaksājums, atlīdzība par stacionēšanos un arī medikamentu kompensācija. Par izglītību ir atsevišķi. Mums nav šobrīd veikti aprēķini, bet arī izglītība mums ir, cik zināms, bezmaksas tomēr, nevis maksas pakalpojums. Un attiecīgi pārtika un mājoklis mums tiek nosegti.

I. Nikuļceva.

Nu, tad respektīvi... jūs... ja tā varētu teikt, nepastāvat uz to, ka tas ir ēdiens un mājoklis, bet tāpat tas ir tas, kas ir minēts Sociālās palīdzības likumā. Tāpat, bez ēdiena un mājokļa tur bija mums apģērbs, veselības aprūpe un obligātā izglītība.

E. Kūla.

Jā.

I. Nikuļceva.

Labi. Un kā ir, piemēram, ar apaviem? Arī vajag vai nevajag?

E. Kūla.

Nē, nu, protams, ka vajag.

I. Nikuļceva.

Un saimniecības preces?

E. Kūla.

Nu, tās mums arī ir. Pārtikas, higiēnas un saimniecības preces ir tajā pārtikas pakā, ko mēs nodrošinām Eiropas fonda programmas ietvaros. Tur ir pietiekami plašs...

I. Nikuļceva.

Par pakām man būs jautājums, bet tātad tas arī tiek ietverts.

Un, teiksim, personas tiesību realizācija komunicēt ar citām personām, piedalīties sociālos, sabiedriskos pasākumos, kultūras pasākumos... Tās ir pamatvajadzības vai tās nav?

E. Kūla.

Atbilstoši mājsaimniecību relatīvo izdevumu budžetam, protams. Tās ir cilvēkam nepieciešamās...

I. Nikuļceva.

Tās arī ir pamatvajadzības.

Un piemēram, tiesības piedalīties ne tikai skolā, doties uz skolu, bet arī kādos ārpuskolas pasākumos? Tās ir pamatvajadzības?

E. Kūla.

Tās ir vajadzības, kuras cilvēki ir atzinuši, ka tās ir viņiem piemītošas. Līdz ar to, jā. Mēs, protams, nevaram arī apgalvot, ka cilvēki to, ko viņi ir pateikuši, ka tas ir viņiem nepieciešams, ka tas nav nepieciešams. Tas būs subjektīvs un individuāls vērtējums. Protams, ja to cilvēki pasaka, ka viņiem tas ir vajadzīgs, mēs uzskatām, ka tas ir vajadzīgs.

I. Nikuļceva.

Un arī tad droši vien par transporta vajadzībām ir tāda pati atbilde?

E. Kūla.

Protams.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies par šo atbildi.

Un tad es mēģināšu pajautāt vēl citus jautājumus.

Jā... tad jūs būtībā jau arī sniedzāt tiešām atbildes par šo te pētījumu, kas pēc jūsu pasūtījuma tika veikts. Bet man ir tad precizējošs jautājums. Nu, divos aspektos. Viens aspekts man īsti nav saprotams. Tad kādam mērķim jūs pasūtījāt šo pētījumu, ja, jūs norādāt, ka tomēr pārtikas daļā tas varētu būt tāds objektīvs un nepārtikas daļā īsti nē, ja es pareizi sapratu. Tad kādam mērķis šis pētījums tika veikts un kā jūs to izmantojat?

E. Kūla.

Nu, pirmkārt, šis bija pētījums, kas aizvieto iepriekšējo iztikas minimuma grozu, jo tā iztikas minimuma groza metodoloģija bija ļoti novecojusi, tur bija 1991. gada standarti un pārtikas un pakalpojumu preces, kas vairs neatbilda mūsdienu patēriņa standartiem, tāpēc mēs arī rosinājām par to, ka ir nepieciešams izstrādāt jaunu šo te iztikas minimumu jeb, kā tagad jaunais tiek dēvēts, relatīvo izdevumu budžets. Strādājot kopā ar pētniekiem, pētnieki nonāca pie secinājuma... nu, teiksim tā... šie pārtikas grozi... metodoloģijas ir dažādas Eiropas Savienības dalībvalstīs.

Mūsu pētnieki, strādājot kopā gan ar iedzīvotājiem, gan ar ekspertiem vienojās, ka šis mājsaimniecību relatīvo izdevumu budžets būs dalīts divās daļās. Viena no tām ir pārtika, kur ir objektīvi iespējams noteikt, kādas pārtikas preces ir nepieciešamas konkrētām iedzīvotāju grupām. Savukārt, attiecībā uz pārējām precēm un pakalpojumiem bija skaidrs, ka mēs nevarēsim noteikt konkrētas preces un pakalpojumus, kuras tad ir jābūt cilvēkam... tā kā pašam jānodrošina vai kādam ir jāpalīdz tās nodrošināt. Mums bija svarīgs tas rādītājs, kā jau es arī minēju sākumā, lai vērtētu esošā atbalsta adekvātumu. Protams, ka mēs to izmantojam un, protams, ka mēs to ņemam vērā. Un tas jau nenozīmē, ka mēs tagad, teiksim, apstāsimies pie 20 procentiem un pamatosim tagad līdz mūža beigām, ka tas ir tas adekvātākais. Mēs saprotam, ka tas ir zems sliekšnis. Šis rādītājs mums palīdz argumentēt par to, kāpēc, piemēram, kaut kāda veida ienākumi ir jāpalielina, pat nesaistīti ar minimālajiem ienākuma sliekšņiem. Un šos rādītājus arī izmanto politikas veidošanā. Izmantojam gan mēs, gan mums ir arī nozaru ministriju speciālisti, kuriem ir nepieciešams pamatot kaut kāda veida preces vai pakalpojumus un viņi prasa šos te rādītājus un arī izmanto.

Es jums šobrīd uzreiz nevarēšu nosaukt konkrētos tiesību aktu veidus, bet tas, ka tas tiek izmantots, tas ir fakts. Un tas, ka viņu neaprēķina tālāk, tas ir tikai laika jautājums, jo tam ir nepieciešama arī konceptuāli valdības izšķiršanās. Mēs šobrīd arī gatavojam ziņojumu par to, kur mēs piedāvāsim, ka šis instruments, šis mājsaimniecību relatīvo izdevumu budžets ir tālāk jāaprēķina, jo nu mēs esam ieguldījuši pietiekami nopietnus resursus, lai to izstrādātu un arī mēs vēlamies, lai tas tālāk tiktu attīstīts. Bet tam ir nepieciešams arī valdības lēmums, ka mēs to katru gadu aprēķinām. Vai ar koeficientiem, vai arī atjaunojam visu tajā iekļauto preču un pakalpojumu sarakstu ar aptaujas palīdzību, kā tas bija darīts, tā būs izšķiršanās. Bet mēs esam no savas puses šo ziņojumu sākuši izstrādāt un plānojam arī tuvākajā nākotnē iesniegt valdībā.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Un tad man vēl arī par šo ir precizējošs jautājums. Šajā pētījumā nu vismaz ir skaidrs, ka par to pārtikas daļu jums nu tā kā īsti nav nekādu šaubu, ka tie patiešām ir tie minimālie izdevumi, kas personai būtu vajadzīgi. Tad, ja es pareizi sapratu, tad tomēr šo relatīvo metodi 2014. gadā tika likts priekšā izmantot tieši tāpēc, ka tajā mirklī nebija tā kā aprēķinu, nebija zināms, cik tas grozs ir liels. Nu, tagad tas ir zināms.

Tad es gribētu zināt... nu, es saprotu, ka tas ir jautājums no lietderības viedokļa, Labklājības ministrijas viedoklis... vai tagad, kad mēs zinām, cik tad liels ir tas pārtikas grozs, vai tad nebūtu varbūt lietderīgi tomēr izmantot šo absolūto metodi vai vismaz reaģējot uz to pārtikas daļu, izmantot tos reālos datus, ko tad personai vajag, nevis to relatīvo metodi, kas patiesībā mūs nesasaista ar pamatvajadzībām.

E. Kūla.

Redziet, es mēģināšu... atkal nākas atkārtoties par to, ka... mēs šobrīd sistēmu tikai tagad sākam ieviest. Tas nozīmē, ka mums... mēs tagad lecam nost, mēģinām atkal vērtēt kaut ko jaunu. Mums ir visas iestrādes, mēs saprotam, kur ir trūkumi, uz kuriem arī mēs strādājam, lai tā sistēma tomēr tiktu pilnveidota un izmantota pilnā mērā. Šobrīd pēkšņi mainīt koncepciju par to, ka mēs tagad neizmantojam relatīvo, bet absolūto metodi, es tam neredzētu pamata, kamēr mēs neesam veikuši visaptverošu izvērtējumu par to, kā šī sistēma strādā. Es saprotu tās bažas par to, ka tā inflācija ir ļoti liela un tā ietekme uz iedzīvotāju ienākumiem ir ļoti liela. Patiešām. Bet es tomēr... mēs uzskatām, ka ir jānogaida tiešām tie pāris gadi, lai to vērtētu sistēma. Mēs runājam par sistēmu kā tādu. Arī sistēmai ir vajadzīga kaut kāda ticamība, paļaušanās, visi iesaistītie, kas ir šīs sistēmas un ienākumu atbalsta sistēmas nodrošināšanā ir iesaistīti, tas arī pagāja ļoti ilgs process, kamēr, teiksim, sociālie dienesti vispār saprata par to, kā tas strādās. Un vēl aizvien nav tā pilnīgi droši. Ir ļoti daudz jautājumu par to. Tā kā tagad mainīt pilnībā konceptuāli kaut ko jaunu, es saku... es uzskatu, ka tas ir nesamērīgi.

Mums ir jānogaida nedaudz gadu, lai mēs saprastu un izvērtētu par to, kāda ir ietekme. Un, ja mēs secināsim, ka tanī brīdī, kad būs pagājuši, teiksim, 2025. gadā būs pagājuši pilni divi gadi, un tad mēs varēsim izvērtēt pret šo mājsaimniecības relatīvo izdevumu budžetu. Ja sapratīsim, ka tas nestrādā, tad mēs varam sākt domāt par to, kā to pilnveidot vai kā to mainīt. Bet šinī brīdī tas būtu nesamērīgi.

A. Laviņš.

Sakiet, šajā brīdī... jā, jūs vairākkārt pieminat inflācijas negatīvo ietekmi, bet šajā laika posmā no 2021. līdz 2023. gadam, vai ienākumi... iedzīvotāju ienākumu līmenis ir kāpis, jo tieši iedzīvotāju ienākumi jau ir atskaites punkts, no kura tiek rēķināts vidējais un no tā tiek aprēķināts, kur tad ir tie 20 procenti. Un tas jau ir tas atskaites punkts, kas arī reaģē uz noteiktām ekonomiskām svārstībām, jo šeit tiek pieminēts tikai inflācijas negatīvā ietekme.

Vai ir kaut kāds ienākumu pieaugums arī šajā laika posmā, kur mēs liekam pretī inflācijas negatīvo ietekmi? Ieskicējiet, lūdzu!

E. Kūla.

Jā, tieši tā. Paldies.

Mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi ir auguši 2021.-2022. gadā, tā kā tas nozīmē, ka tie rādītāji, ienākumu mediānas rādītāji, visticamāk, arī nākamgad būs pieaugošā tendencē, neskatoties uz inflācijas esamību.

A. Laviņš.

Respektīvi, tas nākamais pārrēķins, kas būs, būs no 2024. gada 1. janvāra, kas jau ņems vērā arī ienākumu pieaugumu un tajā pat laikā ņems vērā to negatīvo ietekmi, kas ir bijusi inflācijai, par ko pieteikuma iesniedzēju pārstāve runā? Ja?

E. Kūla.

Tieši kā ienākumu komponente...

A. Laviņš.

Tādā ziņā, ka šī sistēma nespēj reaģēt, kā es saklausu no pieteikuma iesniedzējas pārstāves, nespēj reaģēt uz tām negatīvajām parādībām, kas notiek, piemēra pēc tiek minēta augstā inflācija. Līdz pat 30 un 40 procentiem, kas bija minēti attiecībā uz pārtiku un ka šī sistēma nespēj uz to reaģēt. Tādā ziņā es vaicāju, vai 2024. gadā gan šie pozitīvie aspekti, kas ir iedzīvotāju ienākumu pieaugums, gan arī šajā laika posmā, ko mēs ikviens varam novērot, ir ļoti augsta inflācija. Vai arī 2024. gadā, lūk, šie abi divi polārie aspekti, ja tā varētu teikt, gūs savu atspoguļojumu aprēķinos par to, kāds tad ir minimālais ienākums.

E. Kūla.

Ja es pareizi saprotu jūsu jautājumu... piedodiet, ja nesapratīšu... Ienākumi nekorelē ar izdevumiem ienākumu mediānā. Ienākumu mediāna tiek rēķināta no visu mājsaimniecības rīcībā esošajiem ienākumiem. Viņi neņem vērā izdevumu daļu. Līdz ar to izdevumu proporcija šeit netiek vērtēta, tikai ienākumu proporcija. Tas nozīmē, ka 2024. gadā, jā, mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi augs, mediāna augs, mēs jau zinām, ka mums 137 eiro būs no nākamā gada 1. janvāra tāpēc, ka mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi ir auguši. To izdevumu sadaļu mēs šinī brīdī vispār nevērtējam.

A. Laviņš.

Jā. Paldies.

Es tikai šo jautājumu par to, ka iedzīvotāju ienākumu līmenis pieaugot tas gūs savu refleksiju jau 2024. gadā, kad būs veikts pārrēķins.

E. Kūla.

Jā.

A. Laviņš.

Un tas ir arī sava veida... jāteic tā...

E. Kūla.

Kompensējošais elements...

A. Laviņš.

Jā, es gribēju to tieši šādiem vārdiem teikt... kompensē to negatīvo iespēju... Jautājums jau ir, cik kompensē. To noteikti arī pieteikumu iesniedzēju pārstāve varēs pateikt... bet te es saprotu, ka tiek veltīts ļoti daudz laika tam, lai skaidrotu, cik efektīva ir šī metode, ka iepretim vēl ir cita metode, kas varētu būt efektīva un uz to jūs atbildat, ka mēs neesam līdz galam vēl novērtējuši esošās sistēmas darbību, jo tam ir nepieciešams noteikts laiks.

Labi. Tātad, noskaidrojām par to, ka iedzīvotāju ienākumu līmenis arī ir audzis, un tas 2024. gadā tiks ņemts vērā.

Nikuļcevas kundze, turpinām ar jautājumiem.

I. Nikuļceva.

Jā. Paldies. Man jau gandrīz ir beigušies jautājumi. Es vēl tikai gribēju varbūt par tām pārtikas pakām jeb tiem komplektiem gan pārtikai, gan higiēnai, ko arī Saeimas pārstāvis uzsvēra un arī jūs uzsvērāt. Bet, manuprāt, Satversmes tiesa jau iepriekš ir norādījusi, ka tomēr citu personu atbalsts nevar tikt ieskaitīts tajā valsts un pašvaldību

pozitīvā pienākuma izpildē. Vai es pareizi saprotu, ka tomēr visi šie komplekti tiek no Eiropas Savienības līdzekļiem maksāti.

E. Kūla.

Ja es pareizi traktēju, kā tika secināts lēmumā no Satversmes tiesas puses, par citām personām gāja runa par privātpersonām, kuras veic ziedojumus. Šī Eiropas paku programma, pirmkārt, tā, protams, ir Eiropas Savienības līdzfinansēta, bet Latvija piedalās ar līdzfinansējumu. Mēs savas valsts budžeta līdzekļus arī tam tērējam. Ir 15 procenti. Tās summas ir miljonos. Neņem to vērā, ja tas ir valstij noteikts pēc vienotiem principiem un tas nav atkarīgs no tā, kādā pašvaldībā atrodas trūcīgā persona vai GMI pabalsta saņēmējs, viņiem visiem ir vienādi principi un vienādas pakas, ja tā var teikt. Nebūs... tāpēc, ka, piemēram, kādā nabadzīgākā Latgales reģionā būs mazāka paka vai turīgajā Rīgā būs lielāka paka. Nē. Visiem ir vienādi un pēc vienādiem principiem arī noteikts.

Līdz ar to mēs noteikti uzskatām, ka šis ir atbalsta veids, kas ir jāņem vērā. Viennozīmīgi. Jo tur arī valsts budžeta līdzekļi tiek ieguldīti.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies par atbildi.

Es, protams, nepiekrītu, bet paldies par atbildēm.

A. Laviņš.

Labi.

Un pirms Saeimas pārstāvim tiek dots vārds uzdot jautājumu, mēs pieskārāties jautājumam par pārtikas groza vērtību 2021. un, šķiet, ka arī 2022. gadā. Vai ir šādi dati par pašreizējo gadu? Par 2023. gadu?

E. Kūla.

Nē. Mums ir vienīgie dati, kas tika iegūti un tie bija par 2021. gadu.

A. Laviņš.

Jā. Tātad tas ir tas, ko jūs akcentējāt, ka ir nepieciešama liela datu apjoma analīze, lai mēs nonāktu pie secinājuma par to, kāda ir pārtikas groza vērtība. Tas ir tas par iemeslu, kāpēc...?

E. Kūla.

Vispirms ir nepieciešams valdības lēmums, ka mēs turpinām šo rēķināt. Mums ir šobrīd šis pētījums ar gala datiem par 2021. gadu. Mums ir valdības lēmums

nepieciešams, ka mēs guldīsim valsts budžeta resursus, lai tālāk veiktu ikgadēju pārrēķinu šim te pārtikas grozam un arī nepārtikas daļai.

A. Laviņš.

Paldies.

Saeimas pārstāvim, vai jums būs jautājumi?

S. Bērtaitis.

Jā. Būs daži jautājumi. Centīšos neaizkavēt.

Pirmais jautājums. Paturpinot nedaudz šo te pārtikas, higiēnas un saimniecības preču komplektu izsniegšanu. Iepriekš mums aktualizējās jautājums par šo komplektu pieejamību un arī šo te gatavo maltīšu pieejamību.

Varbūt jūs varat īsi izklāstīt... pastāstīt komentāru veidā, kāda ir šī pieejamība teritoriālā.

E. Kūla.

Jā. Kā es minēju, pārtikas pakas pienākas pilnīgi visām par trūcīgām un maznodrošinātām atzītām personām visā Latvijas teritorijā, tās tiek sniegtas pēc konkrētiem vienotiem principiem. Tāpatās arī zupas virtuves, kurās tiek izdalītas jau gatavās maltītes, tās ir 30 vietas visā Latvijā, kuras var izmantot tajā skaitā šie cilvēki, kuri izmanto arī pārtikas pakas. Un vērtējot to, cik nozīmīgs ir šis atbalsts no šīs atbalsta programmas... pirmkārt, to izmanto gandrīz simt procentu apmērā visi tie, kas ir tiesīgi to izmantot. Tātad, cilvēki ir atzinuši, ka tas atbalsts viņiem ir ļoti nozīmīgs un ņemot vērā to ietaupīto naudu, ko viņi būtu iztērējuši, teiksim, veikalā nopērkot attiecīgās preces, pārtikas un higiēnas preces, viņi šo ietaupīto naudu novirza vai nu citai pārtikas iegādei, vai arī sedzot citas viņu primārās vajadzības, kas saistītas, piemēram, ar mājokļa maksājumiem.

Tā kā... jā...

S. Bērtaitis.

Paldies.

Nākamais jautājums. Par Eiropas Sociālo hartu. Vai ministrijas līmenī izstrādājot gan izvēloties metodi aprēķināšanai minimālā sliekšņa, gan izstrādājot šos te grozījumus, gan likumā "Par sociālo drošību", gan Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, vai tika analizētas un ņemtas vērā Eiropas Sociālās hartas prasības.

E. Kūla.

Paldies.

Protams, mēs hartas prasības ņemam vērā. Tas, ko arī jau minēja par to, ka šie 40 procenti, protams, nav noteikti pašā hartas pamattekstā, tas arī ir ekspertu viedoklis par to, ka ir jābūt šādiem 40 procentiem no ienākumu atvietošanas un runa iet par sociālās apdrošināšanas pabalstiem, jo atvietošanas pabalsti ir pabalsti, kurus nodrošina cilvēkam, iestājoties konkrētiem sociālā riska gadījumiem. Un tas saistās ar sociālās apdrošināšanas sistēmu nevis sociālās palīdzības sistēmu. Bet, protams, harta vienmēr tiek ņemta vērā pilnveidojot savu sistēmu, tas arī ir mums kā arguments pieprasot valsts budžeta finansējumus un atsaucoties uz to... tā kā, jā... es teikšu, un arī tas, ka... jā... viss... Tātad, ņem vērā.

S. Bērtaitis.

Paldies.

Nākamais jautājums. Varbūt iepriekš jau mēs te apspriedām... un te izskanēja saistībā ar ekspertiem. Varbūt jūs varat minēt, kādi eksperti ministrijas līmenī tika piesaistīti un pētnieki. Varbūt pavisam īsi noraksturojiet izvēlētajās šīs te metodes, sagatavojot šos te grozījumus...

A. Laviņš.

Bērtaiša kungs, lai būtu procesuālā sociālā taisnīguma princips īstenots, ja reiz es šādu jautājumu noraidīju Nikuļcevas kundzei, tad lai par ekspertiem runājot, lai paliek arhīvos šī informācija.

S. Bērtaitis.

Paldies.

Tā. Un tad vēl pēdējais jautājums. Arī no pieteicēju puses šodien tiesas sēdē izskanēja versija par to, ka indeksācija varētu būt alternatīva metode, kuru varētu izmantot sliekšņu aprēķināšanai. Kāds ir Labklājības ministrijas viedoklis par to? Vai tā varētu būt alternatīva metode, ko izmantot un kā tas izskatītos no jūsu puses?

E. Kūla.

Jā, paldies. Jā, es jau to arī savās atbildēs esmu iezīmējusi, ka mēs šobrīd neizvērtējam šādu jaunu metodi, lai noteiktu minimālo ienākumu sliekšņus. Mums šobrīd ir noteikta konkrēta aprēķina metodoloģija, uz kuru mēs balstāmies. Pēc pāris gadiem, kad mēs izvērtēsīm sistēmu, cik tā ir efektīva un adekvāta, ja izrādīsies, ka sistēma tomēr nesniedz vēlamu rezultātu un mērķi, mēs varam vērtēt jau arī citus veidus. Bet šinī brīdī mēs nevērtējam inflācijas koeficienta piemērošanu minimālo ienākumu sliekšņu noteikšanā.

S. Bērtaitis.

Paldies. Vairāk jautājumu nebūs.

A. Laviņš.

Paldies.

Vēl būs viens jautājums no tiesnešiem un vārds tiesnesim Gunāram Kusiņam.
Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā. Labdien! Man jautājums... Es tagad vispirms jautāšu, vai jūs esat bijuši klāt un tad atkarībā no tā droši vien jautājums par faktisko situāciju.

No jūsu sniegtās atbildes par apstrīdēto normu izstrādes gaitu, tātad, tām normām, kas kādreiz bija spēkā, bet šobrīd vairs nav spēkā. Es saprotu, ka jūs teicāt, ka arī iepriekšējais regulējums izpildīja Satversmes tiesas sprieduma prasības. Mans jautājums. Sakiet, lūdzu, vai jūs bijāt klāt pie šī valdības sagatavotā likumprojekta sagatavošanas? Vai Labklājības ministrija piedalījās... teiksim, konkrēti jūs vai kādas citas personas?

E. Kūla.

Tas iepriekšējais regulējums, kas bija 109?

G. Kusiņš.

Tieši tā. 109.

E. Kūla.

Es konkrēti tieši klāt nebiju, ja jūs par mani personīgi jautājat, bet Labklājības ministrija, protams, piedalījās. Jā.

G. Kusiņš.

Ļoti labi. Tad vai jūs varēsiet sniegt tad atbildi uz konkrētu faktoloģisko situāciju. Sakiet, lūdzu, kas bija tie argumenti, kāpēc Labklājības ministrija bija sagatavojusi šo likumprojektu ne ar 109, bet savādāk... ar ienākumu mediānu un pēc tam, pēc Finanšu ministrijas iebildumiem, šis likumprojekts tika pārveidots un tika fiksēts cipars 109. Kas bija tie iemesli, kāpēc ministrija sākotnēji uzskatīja, ka Satversmes tiesas sprieduma izpildei ir jābūt tādai, bet vēlāk ministrija piedāvāja 109 eiro? Paldies.

E. Kūla.

Jā, paldies.

Kā minēju arī iepriekš, principā tie bija budžeta apsvērumi.

G. Kusiņš.

Vai no jūsu atbildes ir jāsaprot, ka budžeta apsvērumi tad var būt pretrunā ar Satversmes tiesas spriesto? Ja jūs sakāt, ka vienīgais arguments ir budžeta apsvērumi. Tad jau tur varēja ierakstīt 3 eiro.

E. Kūla.

Nē, nu, metode jau bija... 109 jau bija izrietoši no metodes. Bet, ja mēs noteiktu metodi likumā 2021. gadā, 2022. gadā mums cipari mainītos, ja būtu iestrādāta relatīvā metode.

G. Kusiņš.

Sakiet, lūdzu, vai tie cipari, kā jūs sakāt, būtu tad personām labvēlīgāki?

E. Kūla.

Nu, tie būtu... jā...

G. Kusiņš.

Un sakiet, lūdzu, vai tad par Satversmes tiesas sprieduma izpildi var uzskatīt to, ka jūs fiksējat konkrētu ciparu nevis metodi, kā pieprasa spriedums?

E. Kūla.

Nu, redziet, tā kā pastāvēja tā norma arī par to, ka pārskata ne retāk kā reizi trijos gados, tad teorētiski var pieņemt, ka 109 saglabātos arī pie tā relatīvā... ja tas būtu ne retāk kā reizi trijos gados... Tā kā tas ir...

G. Kusiņš.

Tas ir tā kā pieņēmums... es saprotu...

E. Kūla.

Jā...

G. Kusiņš.

Un sakiet, lūdzu, tad kas tad ir tie iemesli, kāpēc tad, kad Labklājības ministrija piedāvā šobrīd spēkā esošo regulējumu, tad faktiski tas sakrīt ar to priekšlikumu, ko jūs iesniedzāt toreiz sākotnēji. No tā man rodas tāds priekšstats, ka jūsu domas nemainās,

bet, kā jūs sakāt, bija tikai finanšu argumenti, kāpēc šī summa tika noteikta nu... es nezinu... pēc finanšu argumentiem 109 eiro.

E. Kūla.

Nē, nu tā arī ir. Mūsu viedoklis arī nemainās. Mēs bijām jau sākotnēji uzskatījuši, ka jābūt ir relatīvai metodei noteiktai likumā. Mēs pie tā arī palikām arī tad, kad budžeta veidošanas procesā notika izmaiņas un tika lemts par to, ka būs absolūta vērtība.

G. Kusiņš.

Labi.

Un tad pēdējais jautājums, kas droši sasauksies ar pieteikuma iesniedzēju pārstāves jautājumu. Ja tur bija jābūt metodei fiksētai, vai jūs patiešām arī šobrīd vēlaties apgalvot, ka cipara fiksācija atbilst Satversmei? Satversmes tiesas spriedums prasa fiksēt metodi, jūs sakāt, ka ir jābūt metodei, fiksēts ir cipars. Tas atbilst?

E. Kūla.

Ja pieņem, ka anotācija nevar būt par pamatu, lai šo apgalvotu, tad es teiktu, ka jā, tad mēs neatbilstam, jo tad bija konkrēts cipars. Bet, tā kā 109 izrietēja no šīs te metodoloģijas, kas bija anotācijā, tad es teiktu, ka tas atbilda. Ja nebūtu 109 saistība ar 20 procentiem no ienākuma mediānas, tad mēs neatbilstu, bet tā kā tam bija tieša saikne un tieša sasaiste, tad es teiktu, ka mēs izpildījām to tanī brīdī.

G. Kusiņš.

Vai tad mēs varam teikt, ka likumdevējs šo savu pienākumu fiksēt metodi ir veicis, nosakot konkrēta cipara veidā, nevis metodi piefiksējot?

E. Kūla.

Vēlreiz, lūdzu... Kā jūs sakāt?

G. Kusiņš.

Vai mēs varam pateikt, ka Satversmes tiesas spriedumu likumdevējs ir izpildījis, fiksējot likumā nevis zinātniski pamatotu metodi, bet fiksējot likuma skaitli 109 eiro, kas ir... kā es saprotu no jums, ka tas ir tas atbilstoši tai metodei aprēķināts.

E. Kūla.

Nu... protams, ka mēs uzskatām, ka metodei bija jābūt normatīvajā aktā noteiktai. Kā lai pasaka... lai pateiktu, ka tas bija neatbilstoši, ja tas izrietēja no metodes... nu, mēs anotāciju vērtējam kā kopumu ar likumu. Ja mums anotācijā nebūtu

pateikts nekas, tad tas būtu neatbilstošs. Bet, tā kā mums anotācijā bija skaidri aprakstīta metode, mēs uzskatām, ka tas savā ziņā ir izpildījis lēmumu.

G. Kusiņš.

Jā. Paldies. Nav jautājumu.

A. Laviņš.

Es vēl šo labprāt paturpinātu, lai saprastu to aspektu, kāpēc jūs minat apsvērumus par budžeta interesēm. Tātad, jūs apgalvojat, ka šis skaitlis 109 eiro izrietēja no konkrētas metodes, kura tika piemērota un tādā veidā jūs nonācāt pie šī skaitļa. Bet, ja reiz tas tā ir, tad kāpēc jūs minat šīs budžeta apsvērumus vai budžeta intereses? Tad jau nav nekādas starpības. Kur tad ir tas... jāteic tā... negatīvā ietekme uz budžetu, ja tomēr būtu likumā ierakstīta arī šī metode, ne tikai skaitlis, jo būtībā skaitlis izrietēja no metodes piemērošanas. Kur tad tie papildu izdevumi no budžeta būtu? 2021. gadā – 109 eiro, piemērojot metodi, 2022. gadā piemērojot metodi... 109 eiro... līdz kamēr ir jaunais pārrēķins. Es līdz galam neizpratu šo. Paskaidrojiet, lūdzu.

E. Kūla.

Jā. Ja jūs tā noformulējat, tad, iespējams, ka tās budžeta implikācijas arī tad nebūtu. Bet tas ir atkarīgs arī no tā periodiskuma. Tā kā bija noteikts reizi trijos gados, tad tam, iespējams, arī nebija nozīmes. Bet, ja būtu noteikts ikgadēji, tad tam būtu bijusi ietekme.

A. Laviņš.

Metodes piemērošana pēc gada varētu būt jau ar citu skaitli.

E. Kūla.

Jā.

A. Laviņš.

Viss skaidrs. Paldies.

Labi. Daudzie jautājumi ir noslēgušies, tā izskatās. Es jums teikšu paldies par dalību tiesas sēdē, par atbildēm uz ļoti daudz jautājumiem un paldies jums par izturību. Lai jauka pēcpusdiena jums. Paldies.

E. Kūla.

Paldies, jums arī.

A. Laviņš.

Šodien ieplānotais darbs tiesas sēdē ir paveikts.

Pēc mūsu plāna tiesas sēdi turpināsim 5. septembrī.

Un, lai rastu kompromisu ar to, ko Nikuļcevas kundze, jūs teicāt, ka ir nepieciešams vairāk laika, lai sagatavotos debatēm, tad dienu sāksim pulksten 9. Tad mums dienas gaitā ir jāuzklausā trīs pieaicinātās personas, kas ir Finanšu ministrija, Valsts kontrole un tiesībsargs, un tad atbilstoši tam, cik laiks būs pagājis, vismaz būs dotas divas stundas... vismaz... lai jūs varat sagatavoties debatēm un spēles noteikumi, protams, ir vienādi abām pusēm.

Un tad būs debātes un replikas.

Tāds būtu plāns. Es ceru, ka ir pieņemams.

I. Nikuļceva.

Varbūt... tā kā mums jau nākamajā tiesas sēdē ir debātes un nebūs tā kā iespējams šo jautājumu pārrunāt, tiesa varētu noteikt debāšu ilgumu.

A. Laviņš.

Un jau šajā brīdī jūs varat pateikt, cik jums būs nepieciešams laiks?

I. Nikuļceva.

Man noteikti būs nepieciešams vairāk kā pusstunda. Bet, jā, es piekrītu, es laikam nevaru uzreiz pateikt, cik būs nepieciešams... Labi...

A. Laviņš.

Bet tas ir ierasti, ka vismaz 30 minūtes noteikti būs. Nu... un ir bijuši arī gadījumi, kad sarežģītās lietās ir arī nedaudz vairāk kā 30 minūtes bijušas. Ja. Paldies.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Labi. Šobrīd tiek izsludināts pārtraukums līdz 5. septembrim pulksten 9, kad turpināsim tiesas sēdi. Paldies.

(Pārtraukums.)